

บทที่ ๕

สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวี ช่อง ๔ บางขุนพรหม:

การทำงานของบุคลากร

สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม เปิดดำเนินการออกอากาศอย่างเป็นทางการในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๓๘ เป็นการเริ่มต้นก้าวแรกของกิจการวิทยุโทรทัศน์ของประเทศไทยที่จะได้ดำเนินมาสืบเนื่องนับจากนั้น และมีพัฒนาการมาเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่มีพลานุภาพอย่างยิ่งในปัจจุบัน แต่ก่อนที่จะได้มาเป็นก้าวแรกของวิทยุโทรทัศน์ไทยนอกเหนือจากแรงผลักดันจากกลุ่มการเมืองแล้ว กล่าวได้ว่ากิจการที่ได้ถือกำเนิดมาใหม่นี้ยังเป็นผลผลิตอันสำคัญของบุคลากรสามัญธรรมดาที่ได้มีส่วนร่วมกันริเริ่ม ผลักดัน และก่อรูปงานในสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งนี้ โดยฝ่ายพันธุปสรรคต่างๆ นานา จนกระทั่งสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งใหม่นี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย พวกเขาเหล่านั้นคือบุคลากรในด้านรายการอันประกอบไปด้วยบุคลากรในฝ่ายรายการและบันเทิง และบุคลากรในฝ่ายข่าวและประกาศของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ ซึ่งในส่วนต่อไปนี้ของงานวิจัยผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์กระบวนการทำงานของบุคลากรในด้านรายการโดยละเอียด

สถานีวิทยุโทรทัศน์ ไทยทีวี ช่อง ๔ บางขุนพรหม: ข้อมูลพื้นฐาน

สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม เริ่มออกอากาศวันแรกในวันที่ ๒๔ มิถุนายน รายการในวันแรกของสถานีเริ่มต้นขึ้นในเวลา ๑๙.๐๐ น. มีรายละเอียดของรายการดังต่อไปนี้

- ๑๙.๐๐ น. เปิดสถานีด้วยภาพยนตร์สัญญาณ ต่อด้วยการรำต้นบรมเทศ โดย อารีย์ นักดนตรี ขณะเริ่มรำเปิดแผ่นเสียงเพลงดั่งพรเทศ ซึ่งเป็นเพลงประจำสถานี
- ๑๙.๐๔ น. ในห้องส่ง เย็นจิตต์ สัมมาพันธ์ ผู้ประกาศ กล่าวอารัมภบท และแจ้งรายการ
- ๑๙.๑๐ น. ฉายภาพยนตร์ข่าวพิธีเปิดสถานีไทยทีวี และเรื่องอื่นๆ

- ๑๙.๓๐ น. ในห้องส่ง อาคม มกรานนท์ ออกมากล่าวอภิธานนาการในนามของบริษัท อาร์.ซี.เอ แห่งสหรัฐอเมริกา แล้วเริ่มรายการ RCA Hit Parade โดยวงดนตรีคณะสุนทราภรณ์ เย็นจิตต์ทำหน้าที่ดำเนินรายการ (จำนงรังสิกุล จัดทำ เอื้อ สุนทรสนาน ควบคุมวงดนตรี สรรพสิริวิริยศิริ กำกับรายการ สุรพงษ์ บุณนาค เขียนบท และกำกับเวที)
- ๒๐.๔๐ น. ในห้องส่ง เย็นจิตต์ ประกาศเสนอภาพยนตร์ชุด ที.วี. TV Concert Hall จากประเทศสหรัฐอเมริกา (เสียงภาษาอังกฤษในฟิล์ม)
- ๒๑.๑๐ น. ในห้องส่ง เย็นจิตต์ ประกาศเสนอรายการ "ราตรีในอนิส" โดยวงดนตรีคณะประสานมิตร ดำเนินรายการโดย นवलละออ ทองเนื้อดี (จำนงจัดทำ พิชัย วาสนาส่ง ออกแบบจาก สุรพงษ์ บุณนาค เขียนบทและกำกับเวที สมชาย มาลาเจริญ กำกับรายการ)
- ๒๒.๐๐ น. ในห้องส่ง สุภาพสตรีโฆษณาสบู่มลัทธิ ๑ นาที (ผู้โฆษณาสดเป็นเจ้าของหน้าที่บริษัทลีเวอร์บราเธอร์) เสร็จแล้วเย็นจิตต์ประกาศเสนอภาพยนตร์เรื่องยาว "จอมโจรลิลลิงเจอร์" (เสียงภาษาอังกฤษในฟิล์ม)
- ๒๓.๓๐ น. ปิดสถานี

นับตั้งแต่วันนี้ จึงถือว่าเป็นการเริ่มต้นการทำงาน ของบุคลากรด้านการจัดรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง ๔ บางขุนพรหม ซึ่งเป็นงานที่หมายรวมถึงทั้งการจัดรายการ และการผลิตรายการ

งานด้านการจัดรายการ เป็นภารกิจสำคัญของสถานีวิทยุโทรทัศน์เป็นอย่างยิ่ง ดังที่เคยมีผู้เปรียบว่างานด้านรายการเปรียบเสมือน "ตู้โชว์" ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพราะรายการโทรทัศน์เป็นสื่อที่จะสร้างความนิยมให้เกิดขึ้นในหมู่คนดู เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่จะสามารถสร้างรายได้จากการสนับสนุนของผู้อุปถัมภ์รายการวิทยุโทรทัศน์ งานด้านรายการซึ่งได้แก่การจัดรายการ การผลิตรายการ และการแพร่ภาพ ออกอากาศจึงเป็นหัวใจสำคัญของสถานีฯ

สถานีวิทยุโทรทัศนช่อง ๔ บางขุนพรหม นอกจากจะเป็นองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะแล้ว ยังมีภารกิจของสถานีที่มีรูปแบบเป็นพิเศษอีกด้วย นั่นก็คือ การที่สถานีดำเนินงานอย่างมีสิทธิและความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ ในเวลาออกอากาศของตนเอง โดยเป็นผู้จัดและผลิตรายการด้วยตนเอง ซึ่งต่างจากสถานีวิทยุโทรทัศนในปัจจุบันที่ส่วนใหญ่ ที่จะขายเวลาในการแพร่ภาพออกอากาศให้กับนายหน้า ตัวแทน หรือผู้จัด รายการ ผู้ที่ซื้อเวลาไปจากสถานีเป็นผู้จัดรายการเอง สถานีเพียงแต่อำนวยความสะดวกและควบคุมความเรียบร้อยให้เป็นไปตามนโยบายของสถานีเท่านั้น

สิทธิและความรับผิดชอบนี้จึงส่งผลให้ภาระหน้าที่ของสถานีฯ มีลักษณะพิเศษที่ควรพิจารณาในเบื้องต้น คือ

๑. สถานีเป็นเจ้าของเวลาออกอากาศอย่างเต็มที่และเป็นผู้วางผังรายการที่จะออกอากาศเอง มีอำนาจอย่างเต็มที่ๆ จะกำหนดลักษณะ คุณภาพ รูปแบบ และเนื้อหาของรายการที่จะออกอากาศ

๒. บุคลากรของสถานีฯ จะเป็นผู้ที่ผลิตรายการต่างๆ ที่จะออกอากาศเอง

๓. สถานีฯ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับผู้อุปถัมภ์รายการ มีฝ่ายที่รับผิดชอบจัดหาผู้อุปถัมภ์รายการเอง ขายเวลาในการโฆษณาให้แก่ผู้อุปถัมภ์รายการ และเป็นผู้ผลิตงานโฆษณาเอง

ด้วยเหตุนี้ ลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้ภาระหน้าที่ของบุคลากรด้านรายการของสถานี มีลักษณะพิเศษที่ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบในงานหลายๆ บุคลากรเหล่านี้ที่มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบงานด้านรายการของสถานี จึงไม่เพียงแต่จะต้องทำงานอย่างผู้บุกเบิกที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนแล้วเท่านั้น แต่ยังคงต้องรับผิดชอบขอบเขตของงานที่กว้างขวาง ครอบคลุม และหลากหลายเป็นพิเศษอย่างที่จะหาไม่ได้ จากบุคลากรด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศนในปัจจุบัน

ในสถานีวิทยุโทรทัศนช่อง ๔ บางขุนพรหม พบว่ามีลักษณะของการแบ่งฝ่าย ตามแบบที่สถานี สถานีวิทยุโทรทัศนขนาดเล็กทั่วไป นิยม ซึ่งก็คือ เป็นการแบ่งแบบรวมฝ่าย โดยมีฝ่ายจัดรายการและผลิตรายการอยู่ร่วมกัน มีลักษณะที่ต่างออกไป คือ เป็นการแบ่งแยกฝ่ายตามประเภทของรายการ โดยแยกฝ่ายข่าวและฝ่ายรายการและบันเทิงออกจากกัน แต่ละฝ่ายมีหน้าที่จัดเตรียมรายการและผลิตรายการของตนเอง

ในการแบ่งส่วนงานนั้น เนื่องจากสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งนี้ ดำเนินงานโดยกรมประชาสัมพันธ์ และงานหลักของกิจการวิทยุโทรทัศน์เมื่อเริ่มต้นนั้น ได้แก่งานด้านช่าง งานด้านรายการ และงานด้านข่าว ผู้บริหารหลักที่สำคัญเป็นข้าราชการของกรมประชาสัมพันธ์ทั้งหมด การแบ่งฝ่ายของงานก็จึงแบ่งตามงานหลักดังกล่าว และมีการแยกย่อยออกไปตามความเหมาะสม การแบ่งฝ่ายของสถานีวิทยุโทรทัศน์ ไทยทีวี ช่อง ๔ บางขุนพรหม จึงเป็นการแบ่งที่จะต้องตั้งขึ้น โดยอิงอยู่กับตำแหน่งหน้าที่ ของบุคลากรในกรมประชาสัมพันธ์ที่มาปฏิบัติงานอยู่ในบริษัทไทยโทรทัศน์ และต้องคำนึงถึงลำดับความสำคัญของบุคคลดังกล่าว

ดังนั้นจึงปรากฏว่ามีงานบางฝ่ายที่สมควรจะรวมเป็นฝ่ายเดียวได้ เช่นงานฝ่ายกำกับภาพและงานฝ่ายกำกับเสียง แต่ก็ต้องแยกฝ่ายกัน ทั้งนี้เป็นเพราะบุคคลที่มีตำแหน่งเดิมอยู่ในกรมประชาสัมพันธ์มีฐานะเท่าเทียมกัน เมื่อเข้ามาทำงานในบริษัทไทยโทรทัศน์ แม้ว่าจะเป็นการช่วยงาน แต่ก็ได้กำหนดตำแหน่งให้เท่ากัน และบางฝ่ายบางตำแหน่งก็ตั้งขึ้นตามตัวบุคคล มีลักษณะของการแบ่งฝ่ายโดยคำนึงถึง " กิจงานกึ่งตัวบุคคล (รักศักดิ์ วัฒนพานิช, ๒๕๓๑: ๕๑-๕๒)

ตำแหน่งกรรมการนั้นเป็นผู้แทนจากกรรมการที่เป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด มีข้าราชการผู้บริหารจากกรมประชาสัมพันธ์ ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการผู้จัดการบริษัท ซึ่งรวมงานทั้งทางด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ และเป็นผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์ สำหรับตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัท ไทยโทรทัศน์ นั้น กรมประชาสัมพันธ์ได้แบ่งหุ้นให้ถือ ๑ หุ้น เพื่อให้มีสิทธิเป็นกรรมการบริหาร ไม่ใช่เป็นเพียงผู้จัดการ และสามารถมีสิทธิในการลงคะแนนเสียง เพื่อลงมติ ในคณะกรรมการบริหาร (รักศักดิ์ วัฒนพานิช, ๒๕๓๑: ๕๒)

แผนภาพที่ ๒

แสดงการแบ่งส่วนงานของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวี ช่อง ๔ บางขุนพรหม

ที่มา : รักศักดิ์ วัฒนพานิช , ๒๕๓๑ : ๕๓

ขณะเริ่มดำเนินการในปี ๒๕๙๘ บริษัทไทยโทรทัศน์มีจำนวนบุคลากรทั้งสิ้น ประมาณ ๑๐๐ คนเศษ โดยแบ่งออกเป็นบุคลากรฝ่ายราชการชายและหญิงฝ่ายละ ๑๐ กว่าคน บุคลากรฝ่ายข่าวของสรรพสิริ วิริยศิริ ๑๐ กว่าคน บุคลากรฝ่ายฉากและศิลป์กรรมอันมี พิชัย วาสนาส่ง เป็นหัวหน้า ๒๐ คน ซึ่งประกอบไปด้วย ช่างฉากประมาณ ๑๕ คน และเรขกร หรือ Graphic Artist อีก ๕ คน ฝ่ายเลขานุการของก้าจัด ก็พานิช ประมาณ ๑๐ คน ฝ่ายการค้าและบริการ ซึ่งเป็นงานในด้านเทคนิคของเครื่องส่ง เครื่องรับ มี สมชาย มาลาเจริญ เป็นหัวหน้า ประมาณ ๑๐ คน ฝ่ายการเงินของ อัมภา เลอศิลป์ ประมาณ ๑๐ คน ฝ่ายธุรการ ของ สมุทร อมาตยกุล ประมาณ ๑๐ คน ฝ่ายเทคนิคเครื่องส่งของสนั่น ชีวะปรีชา ประมาณ ๑๐ คน ทั้งนี้หัวหน้าฝ่ายส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการของกรมประชาสัมพันธ์มาทำงานในลักษณะของการ ขอยืมตัวมีตำแหน่งอยู่ในทั้งสองหน่วยงาน(สรรพสิริ วิริยศิริ, สัมภาษณ์ และ อาธิชัย นักดนตรี , สัมภาษณ์)

บุคลากรในจำนวนดังกล่าวนี้ โดยเฉพาะบุคลากรในฝ่ายข่าวและประกาศ และ บุคลากรฝ่ายรายการซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการจัดและผลิตรายการ เป็นจำนวนที่ทั้ง จ้างง รั้งสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการ และสรรพสิริ วิริยศิริ หัวหน้าฝ่ายข่าวและประกาศ ต่างก็ยอมรับว่าไม่เพียงพอ แต่อย่างไรก็ดี ทั้งนี้เป็นผลมาจากความไม่พร้อมในขณะที่ยังก่อตั้งสถานี

ดังนั้นการทำงานของบุคลากรทุกคนตามที่กล่าวมาในสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บาง ขุนพรหม พบว่ามีลักษณะของการแบ่งฝ่าย ตามแบบที่สถานี สถานีวิทยุโทรทัศน์ขนาดเล็กทั่วไป นิยม ซึ่งก็คือ เป็นการแบ่งแบบรวมฝ่าย โดยมีฝ่ายจัดรายการและผลิตรายการอยู่ร่วมกัน มี ลักษณะที่ต่างออกไป คือ เป็นการแบ่งแยกฝ่ายตามประเภทของรายการ โดยแยกฝ่ายข่าวและฝ่าย รายการและบันเทิงออกจากกัน แต่ละฝ่ายมีหน้าที่จัดเตรียมรายการและผลิตรายการของตนเอง

นอกจากนี้ในการทำงานของบุคลากรแต่ละหน้าที่ก็เป็นไปในลักษณะของสถานีวิทยุ โทรทัศน์ขนาดเล็กเช่นเดียวกัน กล่าวคือบุคลากรทุกคนต้องร่วมมือร่วมใจกันทำงาน ในงานทุก ตำแหน่งหน้าที่ โดยไม่มีการแบ่งงานกันอย่างเด็ดขาด บุคลากรคนหนึ่งๆจะต้องสามารถรับผิดชอบ

งานในหน้าที่มากกว่าหนึ่งอย่างได้ เช่นหัวหน้าฝ่ายข่าวและประกาศ สรรพสิริ วิริยศิริ มีหน้าที่เป็นทั้ง บรรณาธิการข่าว นักข่าว ช่างกล้อง และผู้ประกาศข่าวได้ในขณะเดียวกัน หรือจำนง รั้งสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการ ก็มีหน้าที่รับผิดชอบเป็นพิธีกรในรายการวิทยุโทรทัศน์ในหลายรายการ

ในส่วนของการจัดรายการก็เช่นเดียวกัน ดังที่ปรากฏอยู่ในการแพร่ภาพออกอากาศวันแรกคือสถานีออกอากาศด้วยเวลาเพียง สี่ ชั่วโมงครึ่ง ตั้งแต่เวลา ๑๙.๐๐ - ๒๓.๓๐ น. และในช่วงต่อมาเมื่อสถานีได้วางระบบการนำเสนอรายการต่างๆ และได้จัดทำผังรายการแล้วก็ยังปรากฏว่าสถานีสามารถดำเนินการแพร่ภาพออกอากาศ ในเวลาเพียง สี่ วัน คือวันอังคาร วันพฤหัสบดี วันเสาร์ และวันอาทิตย์ นอกจากนี้ในยุคแรกๆ รายการในสี่วันนั้น ในแต่ละวันจะมีรายการที่ทางสถานีผลิตเอง ประมาณสามรายการ รายการละประมาณ๑๕นาที เป็นเวลาไม่ถึงหนึ่งชั่วโมง คิดเป็นหนึ่งในสามของรายการที่ออกอากาศทั้งหมด นอกจากนั้นจะเป็นรายการภาพยนตร์ต่างๆ เช่น การ์ตูน สารคดี และภาพยนตร์ชุด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายการที่ไม่มีต้นทุน โดยได้รับความอนุเคราะห์มาจากแหล่งต่างๆ เช่น สำนักข่าวสารอเมริกัน หรือเช่ามาจากสายหนึ่งในราคาถูก

ลักษณะต่างๆเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความไม่พร้อมของบุคลากร ในการดำเนินงานด้านวิทยุโทรทัศน์เป็นครั้งแรกของประเทศ นอกจากนี้ก็ยังปรากฏความไม่พร้อมในด้านอื่น ๆอีกหลายด้าน ทั้งในด้านความรู้ความสามารถของบุคลากร ทางด้านเทคนิค และในด้านเงินทุนดังจะปรากฏต่อไป ซึ่งในส่วนต่อไป ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลในด้านกระบวนการทำงานของบุคลากร ในภาวะของข้อจำกัดต่างๆเหล่านั้น และการคลี่คลายปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ

ในการนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวที่ผู้วิจัยพิจารณางานการทำงานของบุคลากร รายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม อย่างเป็นกระบวนการโดยแบ่งออกเป็น ๑. ที่มา หรือการเข้าสู่วงการของบุคลากร ๒. การพัฒนาบุคลากร ๓. ภารกิจหน้าที่ของบุคลากร ๔. หลักและการควบคุมการนำเสนอรายการ ๕. กระบวนการผลิตรายการ ๖. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และ ๗. ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงาน

๑. สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่องสี่ บางขุนพรหม: ที่มาของบุคลากร

สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม เปิดดำเนินการในขณะที่วิทยุโทรทัศน์เป็นสิ่งใหม่สำหรับคนไทย การเรียนการสอนในด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ หรือการสื่อสารมวลชน ยังไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในงานด้านวิทยุโทรทัศน์ที่จะช่วยให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น กล่าวได้ว่างานของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหมนั้น เริ่มต้นขึ้นโดยปราศจากผู้ที่เป็นมืออาชีพทางด้านวิทยุโทรทัศน์ อย่างสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตามสื่อวิทยุโทรทัศน์นั้นเป็นสื่อที่ถือกำเนิดขึ้นโดยมีรากฐานมาจากสื่อ ๓ ชนิดกล่าวคือ ละครเวที ภาพยนตร์ และวิทยุกระจายเสียง ดังนั้น แม้สื่อวิทยุโทรทัศน์จะเป็นสื่อใหม่ แต่ก็มีลักษณะร่วมบางประการกับสื่อชนิดเดิมที่เป็นรากฐานซึ่งเป็นสื่อเก่า จึงพบว่าบริษัทไทยโทรทัศน์ได้ใช้ประโยชน์จากลักษณะดังกล่าวนี้ ช่วยแก้ไขข้อขัดข้องในด้านบุคลากรโดยอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์มาก่อนจากสื่อที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสรรหามูลากรจากกลุ่มบุคคลทั่วไปที่มีความเหมาะสม แต่ยังไม่เคยได้รับประสบการณ์จากการทำงานด้านสื่อมวลชนมาก่อน

ด้วยเหตุนี้ที่มาของบุคลากรด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม จึงสามารถแบ่งได้เป็นบุคลากร ๒ กลุ่ม ด้วยกัน คือกลุ่มที่มีประสบการณ์ด้านการสื่อสารมวลชนมาก่อน และกลุ่มบุคคลที่ยังไม่มีประสบการณ์ด้านการสื่อสารมวลชน

๑.๑ บุคลากรที่มีประสบการณ์ด้านการสื่อสารมวลชน

รากฐานของบุคลากรในบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัดนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นข้าราชการจากกรมประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์ซึ่งขณะนั้นยังใช้ชื่อว่า กรมโฆษณาการ มีหน้าที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับประชาชนโดยใช้ช่องทางด้านสื่อต่างๆ หน่วยงานที่สำคัญในการดำเนินนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ อันเป็นหน่วยงานที่เป็นงานในด้านสื่อสารมวลชนโดยเฉพาะ ได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และสถานีวิทยุกรมประชา

สัมพันธ์ สถานีวิทยุทั้งสองแห่งนี้เป็นที่มาของบุคลากรในบริษัทไทยโทรทัศน์ที่สำคัญ นับได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดของบุคลากรในด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นแห่งแรก

๑.๑.๑ บุคลากรจากสื่อวิทยุกระจายเสียง

เมื่อเริ่มดำเนินกิจการด้านวิทยุโทรทัศน์ กลุ่มบุคคลที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินงานนั้นทั้งทางด้านฝ่ายเทคนิคและทางด้านรายการ เป็นบุคลากรที่ทำงานด้วยสื่อวิทยุกระจายเสียงของกรมประชาสัมพันธ์มาก่อน โดยแบ่งออกเป็นด้านรายการ ได้แก่ จำนง รั้งสิกุล และ สรรพสิริ วิจารณ์ ทางด้านเทคนิค ได้แก่ ธนะ นาคพันธุ์, สมชาย มาลาเจริญ, พู ชมชื่น, อัมพร พจนพิสุทธิ์, สนั่น ชีวะปรีชา และรักศักดิ์ วัฒนพานิช ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายช่างของกรมประชาสัมพันธ์

บุคลากรเหล่านี้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มาอย่างดีในด้านวิทยุกระจายเสียงของกรมประชาสัมพันธ์ แต่ยังขาดประสบการณ์ในด้านวิทยุโทรทัศน์ ดังนั้นกรมประชาสัมพันธ์จึงได้ตั้งแผนกเล็กๆ แผนกหนึ่งขึ้นในกรมประชาสัมพันธ์ ในปี พ.ศ.๒๕๓๖ คือ แผนกวิทยุโทรภาพ

แผนกวิทยุโทรทัศน์นี้ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ "เพื่อฝึกช่าง และเจ้าหน้าที่เพื่อไปทำงานให้กับบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด ต่อไป แต่ในเวลาเดียวกันก็ต้องทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้แก่งานวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเป็นของใหม่ที่คนไทยยังไม่รู้จักและตระหนักถึงคุณค่า" (สรรพสิริ วิจารณ์ ๒๕๓๗: ๘๐)

แผนกเล็กๆ แห่งนี้ทำงานในลักษณะพิเศษ คือ ทั้งแผนกมีข้าราชการที่ได้รับเงินเดือนในฐานะเป็นบุคลากรของแผนกอยู่เพียงคนเดียวคือ สรรพสิริ วิจารณ์ ซึ่งรับหน้าที่เป็นหัวหน้าแผนกไปด้วยในตัว (สรรพสิริ วิจารณ์, ๒๕๓๐ ๕๑) นอกจากนี้แล้วผู้ร่วมงานคนอื่นๆ ได้มาจากข้าราชการในกรมประชาสัมพันธ์ที่สรรพสิริ ขอตัวมาช่วยเหลือได้แก่ ธนะ นาคพันธุ์ ช่างเครื่องส่ง สมชาย มาลาเจริญ ช่างกล้อง อ่าง วรสุตร ช่างเครื่องรับ ผดุง พงษ์พานิช ช่างทั่วไป นอกจากนี้ยังมีโฆษกหญิงคือ เทียมแข กุญชร ณ อยุธยา บุตรของ ม.ล.ขาบ กุญชร ณ อยุธยา อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ส่วนโฆษกชายนั้นเป็นพนักงานพิมพ์ดีดในกรมการต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์ คือ อาคม มกรานนท์ ที่ สรรพสิริ วิจารณ์ (สัมภาษณ์) มองเห็นในความสามารถ

แผนกวิทยุโทรทัศน์ทำการฝึกฝนเตรียมการเจ้าหน้าที่และงานด้านวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์งานด้านวิทยุโทรทัศน์ให้แก่ประชาชนทั่วไปได้รู้จัก โดยใช้เครื่องส่งวิทยุโทรทัศน์มารีโคเน่ ของบริษัทมารีโคเน่ จากประเทศอินเดียเป็นเครื่องสาธิต ดำเนินงานอยู่เพียง ๑ ปี ก็เปลี่ยนรูปแบบไปดำเนินงานอย่างเป็นทางการขึ้นในนามบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด

นอกจากการดำเนินงานของแผนกวิทยุโทรภาพที่รู้จักกันว่าเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการเตรียมการดำเนินงานด้านวิทยุโทรทัศน์แล้ว รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์นายประสงค์ หงสนันท์ ในฐานะกรรมการผู้จัดการบริษัทไทยโทรทัศน์ ก็ได้ส่งเจ้าหน้าที่จำนวนหนึ่งของกรมประชาสัมพันธ์ที่เคยรับผิดชอบงานในด้านวิทยุกระจายเสียงมาก่อนให้ไปปฏิบัติงานในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้ทราบได้ว่า บุคคลเหล่านี้จะได้มาเป็นผู้ดำเนินงานหลักในสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่จะได้เริ่มดำเนินงานต่อไปในอนาคต

การดูงานของข้าราชการกลุ่มดังกล่าวเริ่มขึ้นในปี พ.ศ.๒๔๙๗ ตามเงื่อนไขในการประมูลจัดซื้อ เครื่องวิทยุโทรทัศน์และอุปกรณ์ที่มีอยู่ว่า บริษัท อาร์.ซี.เอ ผู้ชนะการประมูล จะต้องรับเจ้าหน้าที่ด้านวิทยุโทรทัศน์ของฝ่ายไทยให้ไปศึกษาดูงานด้านวิทยุโทรทัศน์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย การเดินทางของกลุ่มศึกษาดูงานมีขึ้นในวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๔๙๗ เจ้าหน้าที่ฯ ไปฝึกงานแบ่งออกเป็นเจ้าหน้าที่ในด้านรายการ และเจ้าหน้าที่ในด้านช่าง เจ้าหน้าที่ฝ่ายช่าง ได้แก่ อัมพร พจนพิสุทธ์ ฟู ชมชื่น อังกร วรสุตร สมชาย มาลาเจริญ ธนะ นาคพันธุ์ ส่วนเจ้าหน้าที่ฝ่ายรายการ คือ จำนง รังสิกุล จากกองการต่างประเทศ โดยทั้งหมดได้เดินทางไปสมทบกับบริกคักดี วัฒนพานิช และสนั่น ชีวะปรีชา ที่เดินทางไปศึกษาในด้านเทคนิคก่อนหน้านี้นี้ตั้งแต่วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๙๕ ในขณะที่ สรรพสิริ วิรยศิริ เคยได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้ไปศึกษาและดูงานด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่สหรัฐอเมริกามาแล้วเป็นเวลา ๒ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๙๗-๒๔๙๖ ส่วนจำนง รังสิกุล ได้เคยไปศึกษาดูงานที่บริษัทวิทยุกระจายเสียงอังกฤษ หรือ บี.บี.ซี (BBC) เป็นเวลา ๒ ปี ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๙๓-๒๔๙๕

บุคลากรที่ไปดูงานด้านวิทยุโทรทัศน์ทั้งในอังกฤษและอเมริกา เป็นบุคลากรที่ทำงานในด้านสื่อวิทยุกระจายเสียงของกรมประชาสัมพันธ์มาก่อน ทั้งในด้านการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง คือ จำนง รังสิกุล และ สรรพสิริ วิรยศิริ โดยจำนงนั้นเคยเป็นผู้ประกาศ ผู้อ่านข่าว ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยและเป็นผู้จัดการรายการวิทยุกระจายเสียง ทั้งรายการข่าวสาร และบันเทิงที่สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประชาสัมพันธ์ และสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมไปรษณีย์โทรเลข สรรพสิริ วิรยศิริ เริ่มงานด้านสื่อสารมวลชนด้วยการเป็นพนักงานในแผนก รับฟังวิทยุกระจายเสียงของกรมประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่รับฟังและจดบันทึกข่าวจากวิทยุกระจายเสียง

ต่างประเทศ ต่อมาจึงมาเป็นผู้ประกาศในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย นอกจากนี้คือ บุคลากรฝ่ายช่างเทคนิคมีประสบการณ์ในงานด้านเทคโนโลยีของเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงของ กรมประชาสัมพันธ์มาก่อน

กลุ่มบุคลากรที่มีประสบการณ์ในงานวิทยุกระจายเสียงของกรมประชาสัมพันธ์ได้ ใช้พื้นฐานความรู้ในงานด้านวิทยุของตนให้เป็นประโยชน์ในการรับความรู้จากการฝึกฝนงานด้าน วิทยุโทรทัศน์ในต่างประเทศ ในภายหลังบุคคลเหล่านี้จึงได้เป็นกำลังสำคัญในกิจการด้านวิทยุโทรทัศน์ของบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด มีหน้าที่ในการสั่งสอน อบรม และแนะนำบุคลากรอื่นๆ ที่ยังขาด ความรู้เกี่ยวกับวิทยุโทรทัศน์ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติหน้าที่ได้

๑.๑.๒ บุคลากรจากวงการละครเวที

กิจการวิทยุโทรทัศน์เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยบุคลากรเป็นจำนวนมากทั้งบุคลากรในด้านรายการและในด้านเทคนิค การจะอาศัยแต่ลำพังเพียงบุคลากรด้านวิทยุกระจายเสียงของกรมประชาสัมพันธ์ย่อมไม่เป็นการเพียงพอ เพราะสื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่ต้องมีการนำเสนอทั้งใน ด้านภาพและเสียง จึงต้องอาศัยบุคลากรมากกว่าสื่อวิทยุกระจายเสียงที่มีแต่การนำเสนอเสียง เพียงอย่างเดียว ซึ่งถ้าเทียบกับกิจการวิทยุกระจายเสียงแล้ว กิจการโทรทัศน์จะต้องใช้บุคลากร มากกว่าถึง ๗ ต่อ ๒ เท่า ดังนั้นสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม จึงจำเป็นต้องสรรหา บุคลากรเพิ่มเติมอีกเป็นจำนวนมากในขณะที่สื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อใหม่ที่จะยังหาบุคลากรที่เชี่ยวชาญโดยเฉพาะไม่ได้ ดังนั้น ทางหนึ่งของการแก้ไขปัญหาในด้านบุคลากรของช่อง ๔ บางขุนพรหม คือการหันเหไปหาบุคลากรจากสื่ออื่นๆ โดยเฉพาะสื่อที่เป็นรากฐานของวิทยุโทรทัศน์ โดยเริ่มจาก วงการละครเวที

ในช่วงเวลาที่วิทยุโทรทัศน์กำลังก่อตัวขึ้นมานั้น ก็เป็นช่วงที่สื่อละครเวทีกำลังอยู่ในช่วง ตกต่ำ หลังจากที่ได้รับควมนิยมอย่างสูงจากประชาชนชาวไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน ละคร เวทีที่เคยรุ่งเรืองมาอย่างยิ่งก็ได้หมดควมนิยมลงในช่วง พ.ศ.๒๔๙๗ (เพาวิภา ภมรสติธิตย์, ๒๕๒๘) ซึ่งก็เป็นช่วงที่กำลังมีการดำเนินการอย่างแข็งขันในการก่อตั้งกิจการวิทยุโทรทัศน์ขึ้นมา ในประเทศในครั้งนั้น ดาราละครเวทีจำนวนหนึ่งได้หันเหไปบุกเบิกงานด้านภาพยนตร์ในขณะที่อีก ส่วนหนึ่งหันเหไปบุกเบิกละครเวทีในต่างจังหวัด (สวลี ผกาพันธ์, ๒๕๓๙: ๑๒๙) ดังนั้นจึงเป็น โอกาสที่จะได้บุคลากรจากละครเวทีเข้ามาร่วมงานกับช่อง ๔ บางขุนพรหม

นอกจากนั้นแล้ว การดำเนินงานด้านรายการในช่วงแรกของสถานีการขาดความพร้อม ในด้านการผลิตรายการ ทำให้ต้องแก้ปัญหาด้วยการนำเสนอรายการเป็นการแสดงของศิลปะจาก สื่อต่างๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ เช่น โชน ละครวี ละครพูดบทราชินีพจน์ของรัชกาลที่ ๖ หุ่นกระบอก ละครเสภา ภาพยนตร์ชุดจากต่างประเทศ รวมทั้งการเสนอละครจากบทละครที่เคย นำเสนอเป็นละครเวทีมาก่อน ดังนั้นจึงเป็นผลสืบเนื่องให้สามารถรับเอาบุคลากรจากสื่อละครเวที เข้ามาร่วมงานกับวิทยุโทรทัศน์ได้

ดังนั้น หลังจากโทรทัศน์ไทยได้ถือกำเนิดขึ้นมาช่วยระยะเวลาหนึ่ง บุคลากรจากวงการ ละครเวทีก็ได้หันมามีบทบาทอยู่ในวงการวิทยุโทรทัศน์ โดยสวลี ผกาพันธ์ ดาราละครเวทีที่ประสบ ความสำเร็จอย่างสูงยิ่งคนหนึ่ง ได้เข้ามาร่วมงานโดยการชักชวนของจำนง รั้งสิกุล หลังจากนั้นจึง เป็นการมาของบุคลากรจากละครเวทีคนอื่นๆ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มได้คือ กลุ่มแรกคือ กลุ่มนักแสดง ได้แก่ สวลี ผกาพันธ์ ฉลอง สิมะเสถียร กัณชรีย์ นาคประภา วลิต สนธิรัตน์ สมชาย อาสน จินดา สุพรรณ บูรณะพิมพ์ สมจิตร ทวีพย์สำรวย กำจาย รัตนดิลก สวง ทวีพย์สำรวย มนัส บุญเกียรติ สาหัส บุญหลง ชูศรี มีสมมนต์ กลุ่มที่สองคือกลุ่มบุคคลที่อยู่เบื้องหลังการแสดง ได้แก่ ผู้เขียนบท คือ สุวัฒน์ วรดิลก สุภาว เทวกุล ผู้กำกับการแสดงคือ ลัดดา สารตายน และ ทัด เอกทัต กลุ่มที่สามคือ กลุ่มผู้จัดละคร ที่ตั้งเป็นคณะละครรับงานแสดงเป็นเรื่อยๆ ไป ได้แก่ คณะชื่นชมมศิลป์ ของ อติศักดิ์ เศวตนันท์ และสวลี ผกาพันธ์ และคณะกัญชลิกา ของกัณชรีย์ นาคประภา และฉลอง สิมะเสถียร

กลุ่มบุคลากรจากวงการละครเวทีได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญและได้มีส่วนช่วย เหลืออย่างยิ่งในการเสนอรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม ซึ่งในช่วงแรกยังมีการผลิตรายการ สำหรับวิทยุโทรทัศน์โดยเฉพาะไม่มากนัก บุคลากรกลุ่มดังกล่าวอาศัยประสบการณ์จากการแสดง อย่างเชี่ยวชาญของตนมาใช้ในงานด้านวิทยุโทรทัศน์ โดยมีบทบาทเป็นหลักอยู่ในรายการประเภท ละคร อันเป็นรายการบันเทิงรายการหลักของช่อง ๔ บางขุนพรหม ซึ่งในช่วงแรกก็เป็นการนำเอา ละครเวทีที่ย้ายสื่อมานำเสนอเป็นละครโทรทัศน์ในระยะเวลาต่อมาจึงได้นำเสนอรายการละครที่เป็น ละครสำหรับผลิตขึ้นมาเพื่อแสดงเป็นละครโทรทัศน์โดยเฉพาะ ส่วนในรายการประเภทที่ไม่ใช่ ละคร เช่น รายการแข่งขันประเภทเกมโชว์ รายการเพลง รายการสาระความรู้ ช่อง ๔ บางขุนพรหม ใช้บุคลากรฝ่ายรายการของสถานีเป็นหลักในการนำเสนอ เว้นแต่บางรายการที่เห็นว่าเหมาะสมก็ จะให้บุคลากรด้านละครได้มีส่วนร่วม เช่น กัณชรีย์ นาคประภา และ ฉลอง สิมะเสถียร มีประสพ การด้านเพลงละครเวทีก็ได้จัดรายการเพลงได้แก่ รายการเพลงกล่อมจิตร เพลงมิตรกลมใจ

และรายการเพลงแห่งความหลัง ซึ่งเป็นการนำเสนอเพลงเก่าจากละครเวที เพลงจากละครร้องของพรานบูรพ์ และเพลงร่วมสมัยต่างๆ

๑.๑.๓ บุคลากรจากวงการภาพยนตร์

สื่อภาพยนตร์เป็น ๒ สื่ออีกชนิดหนึ่งที่ทำเป็นรากฐานของวิทยุโทรทัศน์ เทคนิคในด้านภาพและเสียง เป็นสิ่งที่วิทยุโทรทัศน์ได้รับถ่ายทอดมาจากภาพยนตร์ ดังนั้น ทักษะบางประการของบุคลากรจากสื่อภาพยนตร์ก็จึงเป็นสิ่งที่สามารถปรับใช้ได้กับการทำงานในสื่อวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งในขณะที่วิทยุโทรทัศน์ของไทยได้ถือกำเนิดขึ้นมานั้นเป็นช่วงที่ภาพยนตร์ไทยกำลังอยู่ในยุคเฟื่องฟูขยายตัว ดาราละครเวทีจำนวนหนึ่งหันมาบุกเบิกงานทางด้านภาพยนตร์ไทย แต่ทว่าด้วยความใกล้เคียงกันของสื่อสองแขนงนี้การเกิดมาของวิทยุโทรทัศน์ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน บุคลากรในวงการภาพยนตร์ส่วนใหญ่มีความเห็นที่ไม่ดีนักต่อวิทยุโทรทัศน์ โดยเห็นว่าโทรทัศน์จะแย่งความนิยมจากคนดูไปจนหมดสิ้นหรือบ้างก็เห็นว่าศิลปะละครเวทีและภาพยนตร์นั้นเหนือกว่าศิลปะของโทรทัศน์ การไปร่วมงานกับวิทยุโทรทัศน์นั้นเปรียบเสมือนความตกต่ำในอาชีพการแสดง (อารีย์ นักดนตรี, ๒๕๓๙:๒๙๑)

อย่างไรก็ตามด้วยกุศโลบายที่ชาญฉลาดของ จำนง รังสิกุล ที่ได้มอบหมายให้ สวัสดิ์ ผกาพันธุ์ เป็นผู้ที่เกลี้ยกล่อม ชักจูง และชี้แจงให้บุคคลในสื่อดังกล่าวเข้าใจในประโยชน์ของสื่อวิทยุโทรทัศน์ ว่าเป็นอีกศิลปะแขนงหนึ่ง เป็นอีกทางของการทำรายได้ให้และการสร้างความนิยมในหมู่ประชาชนได้ กลุ่มบุคคลจากวงการภาพยนตร์จึงได้หันมาให้ความร่วมมือโดยปรากฏให้เห็นชัดหลังจากปี พ.ศ.๒๕๔๙

อนึ่ง กลุ่มบุคลากรจากวงการภาพยนตร์ที่เข้ามาร่วมงานกับช่อง ๔ บางขุนพรหม ส่วนใหญ่นั้นก็เป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มเดียวที่ได้จากวงการละครเวทีนั่นเอง อาทิ ส.อาสนจินดา จลอง ลิมะเสถียร กัณฐรีย์ นาคประภา และสุพรรณ บูรณะพิมพ์ ทั้งนี้เป็นไปได้ว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าว บางส่วนไม่สามารถเข้าสู่วงการภาพยนตร์ไทยที่กำลังบูเฟื่องและมีดาราชั้นนำอยู่มากมายได้อย่างเต็มที่นัก ดังที่ กัณฐรีย์ นาคประภา (๒๕๓๙:๑๘๐) บันทึกเอาไว้ว่า

นับตั้งแต่ละครเวทีได้เลิกไป เราชาวละครต่างก็แยกย้ายกันออกไปหากันตามทางที่ตัวถนัด บางคนก็ออกไปเล่นละครต่างจังหวัด บ้างก็แสดงภาพยนตร์ ๑๑ ม.ม. สมัยนั้น แต่ส่วนมากมักจะเกาะอยู่กับภาพยนตร์เป็นส่วนใหญ่ เพราะคุณ ส.อาสนจินดา

ท่านเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงให้กับบริษัทหนึ่งหลายแห่ง แต่คุณฉลองกับดิฉันไม่ค่อยจะได้เข้าไปร่วมแสดงนัก เพราะกระดาษที่จะต้องไปนั่งคอยจับกลุ่ม เข้าทำนองว่าขอเขาเล่น ถ้าเรื่องไหนเหมาะเขาก็คงจะตามไปเล่นเอง ๒ คน เลยว่างงาน

ดังนั้น บุคลากรจากวงการภาพยนตร์ส่วนใหญ่จึงเป็นบุคลากรกลุ่มเดียวกับที่มาจากวงการละครเวที โดยจะได้บุคลากรที่มาจากวงการภาพยนตร์อย่างแท้จริงค่อนข้างน้อย สาเหตุอีกประการก็เป็นเพราะขณะนั้นวงการภาพยนตร์ก็กำลังเฟื่องฟูอยู่แล้ว ภาพยนตร์ไทยในยุคของ สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ ดอกดิน กัลยาณี มิตร ชัยบัญชา และเพชร เขาวยราช ซึ่งต่างก็ได้รับความนิยมอย่างสูงจากประชาชน และสามารถทำรายได้จากวงการภาพยนตร์ได้เป็นจำนวนมากจึงทำให้บุคลากรหรือดารากจากวงการภาพยนตร์ส่วนใหญ่จะเรียกค่าตัวสูง ซึ่งช่อง ๔ บางขุนพรหมที่กำลังก่อสร้างตัวไม่อาจจะจ่ายให้ได้ (อารีย์ นักดนตรี, สัมภาษณ์) ให้บุคลากรจากภาพยนตร์เข้ามาทำงานกับช่อง ๔ มีจำนวนไม่มากนัก ยกเว้นแต่บางท่านที่รับงานอย่างประสบความสำเร็จทั้งสองทางเช่น ส.อาสนจินดา หรือดารานักแสดงที่ขาดช่วงจากงานด้านการแสดงภาพยนตร์แล้ว

๑.๑.๔ บุคลากรจากวงการอื่นๆ

นอกจากจะได้อาศัยบุคลากรจากสื่อสามชนิดที่เป็นรากฐานของสื่อวิทยุโทรทัศน์แล้วยังมีบุคลากรอีกจำนวนหนึ่งที่มาจากวงการใกล้เคียงที่มีทักษะความสามารถพอที่จะนำมาใช้ในวงการวิทยุโทรทัศน์ได้ กลุ่มบุคลากรกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เข้ามาโดยสหสัมพันธ์เป็นพิเศษกับเจ้าหน้าที่ที่ทำงานอยู่ในบริษัทไทยโทรทัศน์อยู่ก่อนแล้วทั้งมีจาง รังสิกุล เป็นบุคคลสำคัญที่จัดทำบุคคลในวงการอื่นๆ มาร่วมงานกับช่อง ๔ บางขุนพรหม บุคลากรจากวงการอื่นๆ อาจจำแนกได้ดังนี้

- บุคลากรจากวงการประพันธ์

วงการประพันธ์ในช่วงเวลาของการก่อตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหมจัดว่าเป็นช่วงเวลาที่กำลังตื่นตัวเป็นอย่างสูง กลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิตและกลุ่มนักประสาธัมพันธ์-นักหนังสือพิมพ์ กำลังดำรงบทบาทของการอยู่อย่างเข้มข้นในวงการวรรณกรรม เช่น อิศรา อมันตกุล มาลัย ชูพินิจ และกุหลาบ สายประดิษฐ์ มีนิตยสารหลายฉบับที่เป็นศูนย์รวมของผู้ใฝ่ใจในการประพันธ์ในสมัยนั้น อาทิเช่น สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ที่มีบรรณาธิการคือ ประหยัด ศ.นาคนาท และชาวกรุง ของนพพร บุญฤทธิ์ ซึ่งเหล่านี้เป็นแหล่งรวมความบันเทิงใจให้กับนัก

ประพันธ์รุ่นใหม่ ๆ ที่พยายามฝึกฝนฝีมือของตนเองอยู่ และในบางโอกาสก็ได้แสดงฝีมือของตนผ่านทางเรื่องสั้นในหน้านิตยสารต่างๆ นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงที่ได้มาร่วมงานกับบริษัทไทยโทรทัศน์เป็นคนแรกก็คือ สุรพงษ์ บุณนาค โดยเป็นผู้เขียนบทให้กับฝ่ายรายการ

ต่อมาจำนง รั้งสิกุล ได้ชักนำนักประพันธ์อีกท่านหนึ่งจากการแนะนำของ ชุ่มบุญพรศักดิ์ ที่ในขณะนั้นทำงานอยู่ที่กรมประชาสัมพันธ์ คืออาจินต์ บุญพรศักดิ์ ซึ่งขณะนั้นเริ่มมีผลงานเรื่องสั้นปรากฏบนหน้านิตยสารแล้ว

ภายหลัง สุรพงษ์ บุณนาค ก็ได้ชักชวนให้นินารถ ชำของยุทธ นักประพันธ์อีกคนหนึ่งที่กำลังเริ่มอาชีพนักประพันธ์สมัครเล่นของตน เข้ามาร่วมงานกับช่อง ๔ บางขุนพรหม

กลุ่มบุคลากรจากวงการประพันธ์เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในงานด้านการเขียนบทวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งต้องใช้ความสามารถทางด้านการเขียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจินต์ บุญพรศักดิ์ ที่ต้องมาได้เป็นคนเขียนบทวิทยุโทรทัศน์หลักของช่อง ๔ บางขุนพรหม หลังจาก สุรพงษ์ บุณนาค ต้องรับผิดชอบงานทางด้านการศึกษาต่างประเทศให้กับกรมประชาสัมพันธ์และนินารถ ชำของยุทธ ไปรับงานทางด้านผู้กำกับเวทีตามการมอบหมายของจำนง รั้งสิกุล ที่เห็นว่านินารถ เหมาะกับงานกำกับเวทีมากกว่า

- บุคลากรจากวงการนาฏศิลป์ - ดนตรีไทย

ดังที่ได้กล่าวแล้วด้วยข้อจำกัดของการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ของช่อง ๔ บางขุนพรหมที่ขาดทั้งกำลังคนและทุนทรัพย์ รายการในระยะแรกจึงมีการนำเอาศิลปะดั้งเดิมของไทยมานำเสนอเช่น ละครรำ โขน ละครเสภาต่างๆ รวมทั้งแนวคิดในการจัดรายการของสถานีฯ ที่มุ่งนำเสนอรายการให้ได้สัดส่วนทั้งข่าวสารบันเทิง และรายการส่งเสริมความรู้และศิลปวัฒนธรรมอย่างให้ได้สัดส่วน จึงเป็นที่มาของรายการประเภทศิลปวัฒนธรรมหลายรายการในช่อง ๔ บางขุนพรหม ที่เกี่ยวกับนาฏศิลป์ และดนตรีไทย

ศิลปะในแขนงนี้เป็นวิชาการที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ จากบุคคลที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างเฉพาะเจาะจง จึงเป็นที่มาของบุคลากรจากวงการนาฏศิลป์-ดนตรีไทยให้เข้ามาร่วมงานกับช่อง ๔ บางขุนพรหม โดยที่เข้ามาเป็นบุคลากรในสังกัดของช่อง ๔ บางขุนพรหมก็ได้แก่ พจณีย์ ไปร้งมณี สัมพันธ์ พันธุ์มณี จากฝ่ายนาฏศิลป์ และธนุพันธ์ ดุริยพันธ์ จากวงการดนตรีไทย บุคลากรเหล่านี้เข้ามาโดยการชักชวนของจำนง รั้งสิกุล ซึ่งแต่เดิมเป็นผู้นิยมในศิลปะการแสดงของไทย และรู้จักบุคคลในวงการนาฏศิลป์ - ดนตรีไทยอย่างกว้างขวางอยู่แล้ว

บุคลากรดังกล่าวใช้ทักษะความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในด้านวิทยุโทรทัศน์ในการแสดง โดยพจนีย์ โปร่งมณี และสัมพันธ์ พันธุ์มณี รับผิดชอบงานในด้านละคร เฉพาะสัมพันธ์ พันธุ์มณีนั่นต่อมาได้เป็นผู้จัดละครหลักของช่อง ๔ บางขุนพรหม ภายใต้ชื่อละคร ละครนาฏศิลป์สัมพันธ์ ส่วนนฤพนธ์ ดุริยพันธ์ รับผิดชอบงานด้านการขับร้องเพลงไทยในรายการดนตรีไทยจนต่อมาได้เป็นนักแสดงในรายการละคร

- บุคลากรจากวงการหนังสือพิมพ์

สื่อหนังสือพิมพ์เป็นสื่ออีกชนิดหนึ่งที่มีบทบาทในงานด้านบุคลากรของช่อง ๔ บางขุนพรหมแม้หนังสือจะเป็นสื่อที่มีความแตกต่างกับสื่อวิทยุโทรทัศน์อย่างมาก โดยที่สื่อหนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ในขณะที่วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่เน้นในด้านภาพและเสียง อย่างไรก็ตามเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของสื่อหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอข่าวที่สามารถนำเสนอได้โดยเน้นทั้งปริมาณและคุณภาพเป็นทักษะความสามารถอันสำคัญของบุคลากรจากวงการหนังสือพิมพ์ที่สามารถช่วยเกื้อหนุนงานทางด้านวิทยุโทรทัศน์ได้ ดังนั้นจึงปรากฏว่าบุคลากรจากวงการหนังสือพิมพ์ได้เข้ามามีบทบาทอยู่ในงานของฝ่ายข่าวและประกาศของช่อง ๔ บางขุนพรหมด้วย

บุคลากรจากวงการหนังสือพิมพ์คือ สมบูรณ์ วิริยะศิริ เข้ามาทำงานในฝ่ายข่าวและประกาศโดยการชักชวนของสรรพสิริ วิริยะศิริ หัวหน้าฝ่ายข่าวและประกาศผู้เป็นพี่ชาย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บุคลากรในด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหมในช่วงแรกได้อาศัยบุคลากรบางส่วนจากสื่อต่างๆ ที่เป็นรากฐานของสื่อวิทยุโทรทัศน์ร่วมกับบุคลากรจากวงการอื่นที่มีทักษะความสามารถที่จะนำมาใช้ในการทำงานกับวิทยุโทรทัศน์ได้ ทั้งบุคลากรจากวงการประพันธ์บุคลากรจาก วงการนาฏศิลป์ดนตรีไทย และบุคลากรจากวงการหนังสือพิมพ์ แต่ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าบุคลากรกลุ่มดังกล่าวส่วนใหญ่ล้วนแต่เข้ามาโดยวิธีพิเศษตามสายสัมพันธ์ที่เคยรู้จักกับเจ้าหน้าที่ของช่อง ๔ บางขุนพรหมทั้งในฝ่ายรายการ และฝ่ายข่าวมากกว่าจะเป็นบุคลากรจากสื่ออื่นๆ โดยทั่วไป

๑.๒ บุคลากรทั่วไป

นอกจากจะได้พิจารณามูลกรรณที่เหมะสมกับการร่วมงานในสื่อวิทยุโทรทัศน์ โดยพิจารณาจากผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานกับสื่อมาก่อน คือบุคลากรทางด้านวิทยุกระจายเสียงและช่างเทคนิคจากกรมประชาสัมพันธ์ รวมทั้งบุคลากรจากแวดวงสื่ออื่นๆ ที่ใกล้เคียง ช่อง ๔

บางขุนพรหมยังได้พิจารณาบุคคลอื่นๆ โดยทั่วไปที่ยังไม่มีประสบการณ์การทำงานด้านการสื่อสารมวลชนมาก่อนให้เข้ามาร่วมงาน

ผู้รับผิดชอบสำคัญในการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงานกับฝ่ายรายการและบันเทิงของ ช่อง ๔ บางขุนพรหม ก็คือจำนง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการและบันเทิง แนวนโยบายเกี่ยวกับบุคลากรของจำนงนั้นเป็นไปตามแนวของสถานีวิทยุโทรทัศน์ พี.บี.ซี ที่จำนงเคยได้รับการอบรมฝึกฝน และเรียนรู้งานด้านวิทยุโทรทัศน์ในสถาบันวิทยุโทรทัศน์แห่งนี้มาก่อน กล่าวคือ นโยบายในการสร้างบุคลากรขึ้นมาเองในทุกๆ ด้าน โดยมุ่งที่จะพึ่งตนเองในด้านบุคลากรมากกว่าที่จะอาศัยจากบุคคลภายนอกหรือนักแสดง นักจัดรายการอิสระ รวมทั้งการฝึกฝนให้บุคลากรภายในของสถานีมีทักษะความสามารถเพียงพอจนสามารถที่จะทำงานด้านรายการได้และสามารถฝึกสอนบุคลากรรุ่นต่อไปได้ (จำนง รังสิกุล, ๒๕๓๙: ๓๘๘-๓๘๙)

นโยบายในด้านการผลิตบุคลากรดังกล่าวนี้เป็นการใช้บุคลากรจากกรมประชาสัมพันธ์เป็นฐาน คือเป็นผู้ควบคุมรับผิดชอบในตำแหน่งหน้าที่ๆ สำคัญในระดับ key man หรือในระดับหัวหน้าฝ่ายจากนั้นจึงค่อยพิจารณารับบุคลากรอื่นๆ เข้ามา การรับบุคลากรทั่วไปจากภายนอกเข้าทำงานในสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหมนั้นทำใน ๒ ลักษณะคือ การให้มาทดสอบเป็นรายบุคคลและการสอบแข่งขัน

วิธีแรกคือการให้มาทดสอบเป็นรายบุคคล โดยมีจำนง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการและเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ทำหน้าที่คล้ายเป็นแมวมอง รู้จักหรือพบเห็นบุคคลใดที่พอจะมีความเหมาะสม หรือบุคคลที่สนใจเข้ามาสมัครด้วยตนเอง หากเห็นว่าอาจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ก็จะให้มาทดลองความสามารถทั้งทางวิทยุโทรทัศน์หรือทดลองให้ทำงานเป็นระยะเวลาหนึ่งหรือจนกว่าจะมีผลงานที่มีคุณภาพปรากฏให้เห็นเมื่อเห็นว่าเหมาะสมก็ดำเนินการให้ดำเนินการให้ได้รับการบรรจุเข้าทำงาน

ดูเหมือนว่าวิธีการคัดเลือกในแบบดังกล่าวนี้จะเป็นวิธีที่ฝ่ายรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหมจะได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เริ่มต้นด้วยการพิจารณาจากผู้สมัครเข้าทำงานในด้านวิทยุกระจายเสียง แต่ผู้คัดเลือกคือจำนง รังสิกุล ก็ได้พิจารณาไว้ล่วงหน้าถึงการมอบหมายให้บุคลากรดังกล่าวทำงานในด้านวิทยุโทรทัศน์ต่อไปดังที่เคยชี้แจงเอาไว้ "เรามีวิทยุ ท.ท.ท. ขึ้นมาก่อน เพื่อนำทางไปสู่กิจการโทรทัศน์ ตอนที่รับคนเข้าทำงานวิทยุเป็นผู้ประกาศ ผู้จัดรายการทั้งชาย-หญิง เราก็สังเกตช่วงที่กริยาของเขาไปพร้อมกันด้วย ก็ตั้งเอาไว้ในใจว่า เราจะต้องมีบุคลากรทางโทรทัศน์ต่อไป" (จำนง รังสิกุล, ๒๕๓๙: ๓๗๗)

การรับบุคลากรดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นการพิจารณาเอาจากบุคคลในวงการแคบๆ เป็น การภายในคือ จากคนรู้จัก ญาติสนิทมิตรสหาย หรือบุคคลที่เจ้าหน้าที่อื่นๆ แนะนำมาโดยเฉพาะ กลุ่มผู้ประกาศชุดแรกของสถานีวิทยุ ท.ท.ท และสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหมในเวลา ต่อมา อันได้แก่ เย็นจิตต์ สัมมาพันธ์ ดาเรศร์ ศาตะจันทร์ และอารีย์ นักดนตรี

...อย่างเย็นจิตต์ ผู้ประกาศคนแรกของเรา คุณนพ สัมมาพันธ์ ก็มาคุยว่ามีสะใภ้ อยู่คนทำงานประกาศขายของที่ร้านวิทยุตรงสามย่าน ก็ให้มาลองดูแล้วก็รับไว้เป็นผู้ ประกาศขอเราแล้วคุณสมจิตต์ สิทธิไชย ก็บอกว่ามีเด็กอยู่คน อารีย์ นักดนตรี จะพา มาให้ทดสอบพอเห็นก็รับเลย เป็นผู้ประกาศวิทยุคนที่สอง หรือดาเรศร์ ศาตะจันทร์ นี้ก็ เป็นหลาน ภรรยา ก็ดึงมาทำแทบไม่ต้องทดสอบกันเลย สามคนนี้ก็เป็นหลักอยู่ในตอนที่ เราเริ่มกิจการโทรทัศน์ขึ้นมา

(จ่านง รังสิกุล, ๒๕๓๙: ๓๙๙)

นอกจากนี้แล้วยังเป็นการพิจารณาจากบุคคลทั่วไปที่ผ่านเข้ามาในสถานี ทั้งจาก การเป็นผู้ชมในห้องส่ง และจากผู้ที่เข้ามาร่วมงานในด้านอื่นๆ เป็นการพิจารณาความสามารถ พิเศษหรือความเหมาะสมเฉพาะบุคคล บุคคลสำคัญที่เข้ามาร่วมงานโดยวิธีนี้ก็ ได้แก่ กำธร สุวรรณปิยะศิริ ซึ่งขณะนั้นเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นสมาชิกของวงดนตรีที่ เข้ามาเล่นประกอบละคร แต่เนื่องจากมีลักษณะที่เหมาะสมต่อการเป็นนักแสดงจึงได้รับการทาบทามจากสัมพันธมิตร พันธมณี ให้เข้ามาร่วมงานด้านละคร อีกท่านหนึ่งคือ บรรยง เสนาลักษณ์ หรือ เท็ง สติเฟื่อง ซึ่งเป็นผู้ชมที่เข้ามาชมการถ่ายทอดรายการของสถานีวิทยุ ท.ท.ท. แต่ได้แสดงความ สามารถด้านปฏิภาณไหวพริบในการตอบปัญหาต่างๆ อย่างโดดเด่นจนได้รับโอกาสจาก จ่านง รังสิกุล ให้เข้ามาร่วมงานด้านรายการ

วิธีการคัดเลือกบุคลากรตามแนวที่กล่าวมานี้จัดได้ว่าเป็นขั้นตอนในการเลือกสรร บุคลากรที่สำคัญในช่วงแรกของการดำเนินงานด้านรายการ บุคลากรหลายท่านที่ผ่านการคัดเลือก ด้วยวิธีการนี้ต่อมาได้กลายเป็นบุคลากรด้านรายการที่มีชื่อเสียงอย่างยิ่ง และเป็นกำลังสำคัญใน การพัฒนางานด้านรายการ ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องสำคัญจากความสามารถในการเลือกสรรบุคลากร ของจ่านง รังสิกุล

วิธีการคัดเลือกบุคลากรในแบบที่สองคือการสอบแข่งขัน เป็นการประกาศให้บุคคลทั่วไปที่สนใจในการทำงานร่วมกับช่อง ๔ บางขุนพรหมมาสอบแข่งขัน ซึ่งมีทั้งการทดสอบทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติวิธีนี้ฝ่ายข่าวและประกาศใช้ในการคัดเลือกบุคลากรทางด้านเทคนิคในระยะแรกของการดำเนินงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะได้บุคลากรจากวิทยาลัยเทคโนโลยีต่างๆ (สรรพสิริ วิจารณ์, สัมภาษณ์) ส่วนในด้านรายการนั้น ปรากฏหลักฐานการรับสมัครครั้งแรกใน นิตยสารไทยโทรทัศน์ ฉบับที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๙ โดยเป็นการประกาศรับนักแสดงอย่างผู้แสดงสมัครเล่นที่มีความสามารถทางการแสดง เช่น เล่นิทานชวนขันที่มีท่าทางประกอบ การแสดงล้อเลียนแบบตลก ร้องเพลง หรือเล่นดนตรีได้หากมีผู้เป็นแมวมอง แนะนำมาก็ได้รางวัลทั้งผู้แสดงและแมวมอง อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏว่ามีบุคลากรด้านรายการที่ผ่านเข้ามาทำงานจากการคัดเลือกด้วยวิธีนี้

วิธีการคัดเลือกบุคลากรในแบบการสอบแข่งขันเป็นวิธีที่เริ่มใช้อย่างจริงจัง เมื่อมีการเปิดสถาบันการเรียนการสอนด้านการสื่อสารมวลชนในประเทศไทย และมีผู้สำเร็จการศึกษาจากสถานเหล่านั้นแล้ว (สรรพสิริ วิจารณ์, สัมภาษณ์) อย่างไรก็ตาม จำนง รังสิกุล (๒๕๓๖๒๙๐) ให้ความเห็นว่า การคัดเลือกโดยวิธีนี้แม้จะเป็นวิธีที่เป็นสากลและนิยมในปัจจุบัน แต่ก็ยังเป็นวิธีที่ไม่สู้จะได้ผลนัก คือบางครั้งก็หาผู้ที่เหมาะสมกับความต้องการไม่ได้เลย ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้มีบุคลากรส่วนน้อยที่ผ่านเข้ามาทำงานในด้านรายการโดยวิธีดังกล่าวนี้

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าที่มาของบุคลากรด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม ในระยะเริ่มแรกได้อาศัยบุคลากรจากสื่อประเภทต่างๆ ที่ใกล้เคียงกับสื่อวิทยุโทรทัศน์ให้ได้ใช้ทักษะความสามารถของตนมาปรับใช้กับสื่อวิทยุโทรทัศน์ ร่วมกับการสรรหาจากบุคลากรทั่วไปที่ยังไม่มีประสบการณ์ด้านสื่อวิทยุโทรทัศน์มาก่อน ช่องทางในการคัดเลือกเหล่านี้จัดว่าเป็นวิธีการคัดเลือกบุคลากรที่อยู่ในวงจำกัด บุคลากรจากทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นบุคลากรที่มีความรู้จักคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ของบริษัทไทยโทรทัศน์มาก่อน รวมทั้งเหล่าญาติมิตรของบุคลากร มากกว่าจะเป็นบุคลากรจากภายนอกจริงๆ วิธีการดังนี้แม้จะช่วยให้ฝ่ายรายการของสถานีฯ ได้บุคลากรที่มี คุณภาพ มีความสามารถตามที่ต้องการและช่วยให้ระบบการจัดการเกี่ยวกับบุคลากรเป็นไปโดยง่ายเพราะบุคลากรจะมีความรักและเคารพในตัวหัวหน้าฝ่ายฯ แต่ก็เกิดผลข้างเคียงทำให้บุคคลภายนอกเข้าใจว่า ช่อง ๔ บางขุนพรหม ปิดกั้นบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นที่มาของสมญาว่า “แดนสนธยา” ของช่อง ๔ บางขุนพรหมในเวลาต่อมา

๒. การพัฒนาบุคลากร

ความสามารถของบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้งานในสถานีวิทยุโทรทัศนประสบความสำเร็จได้ แม้จะมีเงินทุนมหาศาล อุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีขั้นสูง แต่หากปราศจากบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ก็ยากที่กิจการของสถานีวิทยุโทรทัศนจะสำเร็จไปด้วยดีได้

ในยุคสมัยที่โทรทัศนยังเป็นนวัตกรรมใหม่ มีผู้คนเพียงจำนวนน้อยที่เคยรู้จักหรือพบเห็นวิทยุโทรทัศน ไม่มีสถาบันการศึกษาใดที่ให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับวิทยุโทรทัศน ดังนั้นจึงน่าสนใจว่า บริษัทไทยโทรทัศนได้ฝึกฝนและพัฒนาบุคลากรมาอย่างไร จึงจะได้บุคลากรที่มีทักษะความสามารถตรงตามที่ต้องการ

อนึ่ง สิ่งสำคัญที่พึงกล่าวถึงในเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาทักษะของบุคลากรในด้านรายการก็คือ นโยบายในการพัฒนาบุคลากรของสถานีฯ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะเฉพาะในการพัฒนาบุคลากรของช่อง ๔ บางขุนพรหม ที่ไม่ปรากฏในสถานีวิทยุโทรทัศนอื่นๆ ในประเทศไทยอีกเลย ทั้งในยุคนั้นและในยุคต่อๆ มา

นโยบายในการพัฒนาบุคลากรของช่อง ๔ บางขุนพรหม ดังกล่าวนั้นก็คือการที่สถานีฯ เป็นผู้พัฒนาบุคลากรต่างๆ ในด้านรายการขึ้นมาเอง เริ่มตั้งแต่การให้ความรู้แก่บุคลากรการฝึกฝน และพัฒนาทักษะต่างๆ จนได้บุคลากรต่างๆ ที่มีความรู้ความสามารถพอที่จะผลิตรายการวิทยุโทรทัศนเพื่อออกอากาศทางสถานีฯ ได้ โดยพึ่งพาอาศัยบุคลากรจากภายนอก หรือนักแสดง นักจัดรายการอิสระแต่เพียงเท่าที่จำเป็น ดังที่จำนง รังสิกุล ได้เคยให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

เราก็ช่วยกันคิดช่วยกันสร้างใครมีอะไร มีใครที่น่าจะช่วยก็ดึงกันมา แล้วเราก็มีฐานที่แข็งแกร่งมีทรัพยากรด้านนี้อยู่มากที่กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งดำเนินการกระจายเสียงมาตั้งแต่ต้นแล้ว แต่ว่าเราไม่ได้ใช้อะไรของกรมหรือดึงคนมาใช้เฉยๆ อะไรอย่างนั้นหรือคณะเพียงแต่เป็นฐานเราสร้างคนของเราขึ้นมาเองสำหรับทุกๆ ด้านเลย

(จำนง รังสิกุล, ๒๕๓๙: ๓๘๘)

ทั้งนี้ นโยบายดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่จำนองเองได้รับถ่ายทอดมาขณะที่ไปทำงานพิเศษเป็นผู้ช่วยผู้ประกาศ และจัดรายการแผนกภาษาไทยที่บริษัทกระจายเสียงอังกฤษ บี.บี.ซี. ที่กรุงลอนดอน เป็นเวลาสามปี

โครงสร้างองค์กร รูปแบบการทำงานและรูปแบบรายการต่างๆ เป็นสิ่งที่จำนองได้ใช้เวลาว่างจากการทำงานพิเศษไปค้นคว้าศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งในเวลาต่อมาได้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งยวดเมื่อจำนองไม่มามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์แห่งแรกของไทยและได้นำความรู้ต่างๆ ที่ได้มามาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากร

เราก็ค่อยๆ สร้างขึ้นมาทีละเล็กละน้อย สะสมมาเรื่อยๆ อย่างนี้ โดยที่ใช้ประโยชน์จากคนหรือทรัพยากรอะไรที่เรามีอย่างเต็มที่ ต้องการสร้างให้สมบูรณ์ ก็มี บี.บี.ซี. อยู่ในใจ (ตัวเน้นเป็นของผู้วิจัย) เราเริ่มสร้างคณะแสดงของเราเองขึ้นมา มีบุคลากรทุกด้านเราเข้าใจดีว่าเรามีข้อจำกัดด้านเงินทองอย่างไร ก็พยายามทำให้ได้ประโยชน์ คุ่มค่าที่สุดเวลารับใครมา ก็มุ่งว่าให้เขามาฝึกสอนสร้างคนอื่นต่อไป

(จำนอง รังสิกุล, เรื่องเดิม: ๓๘๙)

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติในการพัฒนาบุคลากรของช่อง ๕ เป็นสิ่งที่ได้ดำเนินมาสืบเนื่องยาวนานนับตั้งแต่ก่อนจะก่อตั้งสถานีฯ จวบจนกระทั่งเริ่มดำเนินการออกอากาศแล้ว และมีวิธีการที่หลากหลายในการพัฒนาบุคลากรทั้งการพัฒนาบุคลากรโดยการรับเอาความรู้ที่ได้จากต่างประเทศ และการพัฒนาไปพร้อมๆ กันกับการปฏิบัติงานในแบบ On the job training ซึ่งมีวิธีที่หลากหลาย ได้แก่ การรับการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ การตั้งองค์กรภายในขึ้นมาเพื่อฝึกฝนบุคลากรและการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยรายละเอียดของการพัฒนาบุคลากรในแบบต่างๆ มีดังต่อไปนี้

๒.๑ การถ่ายทอดความรู้จากต่างประเทศ

เมื่อเริ่มมีกิจการวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทยขึ้นมาเป็นเวลาที่ยังไม่มีคนไทยมีความรู้ในเรื่องวิทยุโทรทัศน์เลย ดังนั้นวิธีการแก้ไขปัญหาคาดแคลนความรู้ในเบื้องต้น ก็คือการส่งบุคลากรออกไปรับความรู้จากต่างประเทศในสองประเทศที่มีพัฒนาการทางด้านไทยโทรทัศน์มาก่อนคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ

การรับการถ่ายทอดความรู้จากต่างประเทศของบุคลากรในด้านรายการนั้นแบ่งออกเป็นสองระยะด้วยกัน คือ การดูงานในระยะเตรียมการก่อตั้งสถานีฯ และการดูงานในระหว่างการปฏิบัติงาน

การถ่ายทอดความรู้จากต่างประเทศหรือการดูงานในระยะแรกของบุคลากรในด้านรายการเริ่มต้นด้วยการศึกษาดูงานของจำนง รังสิกุล ที่ไปทำงานพิเศษเป็นผู้ช่วยผู้ประกาศและจัดรายการแผนกภาษาไทยให้กับสถานีวิทยุกระจายเสียงของ บี.บี.ซี. เริ่มต้นในปี พ.ศ.๒๔๙๓ ถึง พ.ศ.๒๔๙๕ เป็นเวลา ๓ ปี ซึ่งในการทำงานพิเศษในครั้งนั้นนอกจากจะปฏิบัติงานในด้านวิทยุกระจายเสียงแล้วจำนงยังได้มีโอกาสศึกษางานด้านโทรทัศน์ทั้งระบบการพัฒนาบุคลากร โครงสร้างองค์กร และรูปแบบรายการต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำงานด้านวิทยุโทรทัศน์ในเวลาต่อมา

ไปทำงานตามปกติ เวลาสามปีนั้นก็ถือว่าได้อะไรมามากอยู่ทีเดียว คือตอนนั้นเขาไม่ได้กำหนดว่าจะต้องนั่งอยู่ในที่ทำงานตลอดเวลา พอออกอากาศแล้วเราก็ไปไหนต่อไหนได้ ก็หาความรู้ใส่ตัวไปเรื่อยๆ ด้านการกระจายเสียงและสื่อมวลชนที่เราสนใจอยู่แล้ว ระบบโครงสร้างของ บี.บี.ซี. และซุ่มความรู้ในอังกฤษเป็นประโยชน์กับเราในทีเดียวในการทำงานต่อมา (จำนง รังสิกุล, ๒๕๓๙: ๓๘๗) (ตัวเน้นเป็นของผู้วิจัย)

ในลำดับต่อมาเป็นการฝึกงานของสรรพสิริ วิรยศิริ ในปี พ.ศ.๒๔๙๔-พ.ศ.๒๔๙๖ ซึ่งเป็นการฝึกงานในด้านวิทยุกระจายเสียง ที่สถานีวิทยุ วี.โอ.เอ แต่เนื่องจากทราบอยู่ก่อนแล้วว่ารัฐบาลกำลังเตรียมการเพื่อก่อตั้งวิทยุโทรทัศน์ ประกอบกับความสนใจเป็นส่วนตัวสรรพสิริ จึงได้หาโอกาสศึกษางานด้านวิทยุโทรทัศน์ไปด้วยเน้นหนักในการศึกษางานด้านเทคนิค เช่นการใช้กล้องการถ่ายภาพ (สรรพสิริ วิรยศิริ, สัมภาษณ์)

ในวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๙๕ มีการส่งเจ้าหน้าที่ไปดูงานด้านวิทยุโทรทัศน์ที่สถานีวิทยุ อาร์.ซี.เอ ประเทศสหรัฐอเมริกา คือ รักศักดิ์ วัฒนพานิช และ สนั่น ชีวะปรีชา ซึ่งไปศึกษางานทางด้านเทคนิคของเครื่องส่งการจัดตั้งสถานี และการดำเนินการออกอากาศ

การศึกษาดูงานครั้งสำคัญที่สุดชั้นในปี พ.ศ.๒๔๙๗ ตามเงื่อนไขในการประมูลจัดซื้อเครื่องวิทยุโทรทัศน์และอุปกรณ์ที่มีอยู่ว่าบริษัท อาร์.ซี.เอ ผู้ชนะการประมูลจะต้องรับเจ้าหน้าที่ด้านวิทยุโทรทัศน์ของฝ่ายไทยให้ไปศึกษาดูงานด้านวิทยุโทรทัศน์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยการศึกษาดูงานครั้งนี้มีขึ้นเป็นเวลา ๖ เดือน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๔๙๗ มีเจ้าหน้าที่ฯ ไป

ทีมงานทั้งหมด ๖ คน แบ่งออกเป็น ๒ ฝ่ายคือ เจ้าหน้าที่ในด้านรายการจำนอง รังสิกุล และเจ้าหน้าที่ฝ่ายช่างเทคนิค ได้แก่ อัมพร พจนพิสุทธิ์ พู ชมชื่น ธำรง วรสุตร สมชาย มาลาเจริญ และธนะ นาคพันธุ์

การฝึกอบรมงานในด้านเทคนิคมีขึ้นที่สถานีวิทยุโทรทัศน์ อาร์.ซี.เอ. อย่างเป็นทางการ กล่าวคือในการฝึกอบรมในแต่ละวันภาคเช้าจะมีเจ้าหน้าที่ของ อาร์.ซี.เอ. มาบรรยายความรู้เกี่ยวกับเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ วงจร และเครื่องอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับใช้ในการส่งวิทยุโทรทัศน์ ภาคบ่ายเป็นการฝึกปฏิบัติที่ห้องสำหรับฝึกหัดของ อาร์.ซี.เอ. เป็นการฝึกผลิตรายการ และถ่ายทำโดยได้ใช้อุปกรณ์ต่างๆ อย่างครบถ้วน เช่น กล้องถ่ายไมโครโฟน และเครื่องฉายภาพยนตร์ การฝึกงานในลักษณะนี้ทำเป็นเวลาสามเดือนหลังจากนั้นแล้วจะเป็นการฝึกงานเกี่ยวกับห้องส่งโดยเฉพาะ (ฉลุย พิชัยศรทัต, ๒๕๙๘: ๔๘ - ๕๙)

การดูงานในด้านรายการนั้นจำนอง รังสิกุล ได้ใช้เวลาที่ว่างจากการฝึกงานในด้านเทคนิคไปศึกษางานด้านรายการรูปแบบการจัดรายการตามสถานีวิทยุโทรทัศน์ต่างๆ ทั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ อาร์.ซี.เอ. และสถานีวิทยุโทรทัศน์อื่นๆ เช่น ที ซี.บี.เอส. เป็นความรู้เพิ่มเติมจากที่เคยศึกษามาบ้างแล้วจากการทำงานวิทยุกระจายเสียงที่ บี.บี.ซี. นอกจากนี้แล้วบางเวลาจำนองก็ได้พาคณะผู้ร่วมฝึกงานไปชมการแสดงต่างๆ ทั้งภาพยนตร์ ละครเพลง ละครเวที ทั้งที่นิวยอร์ก ฟิลาเดลเฟีย และฮอลลีวูด เพื่อเพิ่มพูนความรู้รวมทั้งยังได้หาโอกาสเลือกซื้อตำรับตำราต่างๆ เกี่ยวกับวิทยุโทรทัศน์เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำงานในเวลาต่อมา

การฝึกอบรมงานด้านวิทยุโทรทัศน์ที่ อาร์.ซี.เอ. ของบุคคลากรจากกรมประชาสัมพันธ์ในครั้งนี้จัดว่าได้ผลสำเร็จไม่น้อย ดังที่ บทความของสำนักข่าวสารอเมริกันได้รายงานเอาไว้

“เจ้าหน้าที่ อาร์.ซี.เอ. พอใจอย่างยิ่งในความขยันหมั่นเพียรของชาวไทยทั้ง ๖ คนนั้น และรายงานว่ ทั้ง ๖ คนเป็นนักศึกษาที่ดีเด่นต่างได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดีในงานด้านที่แต่ละคนถนัด” (ฉลุย พิชัยศรทัต, เรื่องเดิม: ๕๐)

นอกจากนี้ เมื่อฝึกอบรมที่สถานีวิทยุ อาร์.ซี.เอ. แล้วหากกลับประเทศไทยคณะฝึกอบรมยังได้มีโอกาสเข้าชมกิจการวิทยุโทรทัศน์ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น อีกประมาณ ๑ สัปดาห์ ซึ่งขณะนั้นกิจการวิทยุโทรทัศน์ของญี่ปุ่นเองก็เพิ่งเริ่มอยู่ในระหว่างการทดลองออกอากาศ และอุปกรณ์เครื่องรับเครื่องส่งต่างๆ ก็เป็นของ อาร์.ซี.เอ. เช่นเดียวกัน

การฝึกอบรมครั้งนี้บุคคลากรที่ผ่านมาก็กลับมาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงานสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม ในเวลาต่อมา และยังได้ใช้ความรู้ที่ตนได้มาถ่ายทอดให้

แก่บุคลากรคนอื่นๆ และบุคลากรรุ่นหลังที่ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานวิทยุโทรทัศน์มาก่อนให้สามารถทำงานโทรทัศน์ได้

การถ่ายทอดความรู้จากต่างประเทศในระยะที่สอง เป็นการศึกษาดูงานในช่วงหลังจากที่สถานีฯ ได้เปิดดำเนินการแพร่ภาพออกอากาศแล้ว บริษัทไทยโทรทัศน์ได้ส่งบุคคลไปศึกษางานด้านวิทยุโทรทัศน์ในประเทศต่างๆ อยู่อย่างสม่ำเสมอในประเทศต่างๆ เช่น อังกฤษ สกอตแลนด์ สหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เป็นการฝึกงานโดยอาศัยทุนทรัพย์ได้รับการอนุเคราะห์จากองค์กรต่างประเทศ เช่น สำนักข่าวสารอเมริกัน (USIS) หรือ Thompson Foundation Television College

ประโยชน์ต่างๆ ของการศึกษาดูงานในต่างประเทศนี้ จำนง รังสิกุล ได้เคยอธิบายไว้ว่า ทางสถานีควรได้จัดให้บุคลากรได้มีโอกาสไปดูงานด้านสื่อสารมวลชนที่ต่างประเทศเสมอ เพื่อให้เห็นการทำงานของวงการการวิทยุโทรทัศน์ที่ก้าวหน้าทันสมัยเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะการศึกษาแบบเปรียบเทียบจะทำให้เกิดความคิดอ่าน และทัศนะกว้างขวางซึ่งเคยปรากฏอยู่เสมอว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายรายการที่ได้เคยไปฝึกอบรม หรือได้ดูงานในต่างประเทศมาแล้วจะมีความกระตือรือร้นที่จะผลิตผลงานออกมาให้มีคุณภาพดีขึ้น มีความเชื่อมั่นในตัวเองเพิ่มขึ้น และมีความสนใจที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหัวหน้าฝ่ายรายการและเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอ

(จำนง รังสิกุล, ๒๕๓๐: ๒๙๑)

๒.๒ การฝึกฝนทักษะจากองค์กรภายใน

ด้วยนโยบายของช่อง ๔ บางขุนพรหม ที่ให้มีการพัฒนาบุคลากรต่างๆ ในด้านรายการขึ้นมาเองโดยไม่พึ่งพาบุคลากรจากภายนอก ดังนั้นก็ได้ทำให้เกิดองค์กรภายในของบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัดขึ้นมา เพื่อใช้ในการฝึกฝนบุคลากรให้มีทักษะความสามารถในการทำงานด้านวิทยุโทรทัศน์

องค์กรภายในนี้ได้แก่ สถานีวิทยุ ท.ท.ท และโรงเรียนนาฏศิลป์ไทยทีวี

๒.๒.๑ สถานีวิทยุ ท.ท.ท.

เมื่อเริ่มก่อตั้งกิจการวิทยุโทรทัศน์ของไทยขึ้นมา นั้นสิ่งที่ได้ดำเนินการควบคู่กันไป ก็คือการก่อตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท. ซึ่งเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง ดังที่ได้กล่าวไปแล้วก็คือ เพื่อให้สถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท. ได้เป็นสถานที่ฝึกช่างและ เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายให้มีความชำนาญในงานกระจายเสียง ก่อนที่จะได้ดำเนินงานด้านวิทยุโทรทัศน์ ต่อไป

นับตั้งแต่สถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท. ได้เปิดดำเนินการออกอากาศ เมื่อเวลา ๒๐.๓๐ น. ของวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๗ สถานีวิทยุแห่งนี้ ก็ได้กลายเป็นสถานที่สำคัญในการเลือกเฟ้นบุคลากร และฝึกฝนบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดจาก จำนง รังสิกุล และสรรพสิริ วิรยศิริ ซึ่งเป็นนักสื่อสารมวลชน ที่มีคุณภาพมีความรอบรู้ในศาสตร์หลายๆ แขนง ผ่านประสบการณ์ด้านสื่อสารมวลชน แขนงอื่นๆ มาแล้วทั้งในและต่างประเทศ ทั้งสองยังได้แสดงให้เห็นความสามารถในการพัฒนางานของสถานีวิทยุ ท.ท.ท. ทั้งทางด้านบุคลากร และด้านรายการได้อย่างดี จนได้รับความนิยมนอย่างสูง

ด้วยรูปแบบของรายการที่มีคุณภาพและการนำเสนอที่แปลกใหม่ ดังที่มีผู้เขียนชมไว้ในนิตยสาร ดารา ฉบับที่ ๑ พ.ศ.๒๕๔๗ ดังนี้

สถานีวิทยุ ท.ท.ท. หรือสถานีวิทยุไทยโทรทัศน์ เป็นสถานีวิทยุของเอกชนเปิดใหม่เมื่อเร็วๆ นี้ เสนอรายการที่ทั้งแปลกและใหม่ไม่เคยมีสถานีไหนเคยทำมาก่อนพูดง่าย ๆ ก็ว่า "แหวกแนว" กว่าสถานีอื่นๆ มีความมุ่งหวังให้ผู้ฟังได้รับรสความรู้ และความบันเทิง อย่างจริงจัง ผู้ประกาศทั้งชายและหญิงทำตนเป็นมิตรรักของผู้ฟัง พูดจาอ่อนหวานเป็นกันเอง และชวนให้สบายใจ แต่ละรายการที่เสนอกว้างแล้วแต่เชิญชวนให้สนใจฟัง ฟังแล้วก็ได้ทั้งความรู้และสนุกได้ด้วย อย่างรายการล่องไพร ของน้อยอินนทร์ รายการรอบเมืองไทยในสี่ปดาห์ ของ วิลาศ มณีวัต และรายการแข่งขันตอบปัญหารอบโลกของ จำนง รังสิกุล ฯลฯ แม้กระทั่งการจัดรายการเพลงจากแผ่นเสียง สลับการโฆษณาของร้านค้าที่เอื้อเฟื้ออย่างที่สถานีอื่นจัดกันอยู่ดาษดื่นแล้วก็ตาม ของ ท.ท.ท. ก็รู้สึกว่ามัน่าฟังกว่า เริ่มแต่การตั้งชื่อรายการเพลงมาทีเดียว มีรายการเพลงจากดวงใจ เพลงคลายร้อน เพลงเตือนใจ และกล่อมนิทรา ฯลฯ บางครั้งบางครั้ง เราอาจจะได้ยินเสียงของใครต่อใคร ซึ่งเป็นคนสำคัญที่สถานี่เชิญมาร่วมสนุกกับรายการต่างๆ

ส่วนทางด้านบุคลากรนั้น มีบุคลากรจำนวนมากที่ได้อาศัยสถานีวิทยุ ท.ท.ท.เป็นแหล่งสำคัญในการฝึกฝนประสบการณ์ และเป็นบันไดขั้นแรกในการก้าวไปสู่งานในด้านวิทยุโทรทัศน์ต่อไป มีผู้เล่าถึงประสบการณ์ที่ได้ในการปฏิบัติงานกับสถานีวิทยุ ท.ท.ท. ดังนี้

หัวหน้า (จ่านง รังสิกุล:ผู้วิจัย) มีวิธีการวางรากฐานของการเป็นโฆษกที่ดีทีเดียว จะเห็นได้ว่า พวกเราต้องรู้จักจัดเพลง และพูดคุยกับผู้ฟังทางวิทยุ โดยไม่เห็นหน้าค่าตากันมาก่อนเป็นระยะเวลาหนึ่ง จากนั้นจึงได้เผยโฉมหน้าและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ทางสถานีโทรทัศน์ พุดต่างๆ ตามสมัยนี้ก็หมายถึงว่า เราต้องผ่านการเป็น D.J. (disc Jockey) มาก่อน จึงจะก้าวเข้ามาสู่การเป็น M.C. (Master of Ceremony)

(นवलละออง เศวตโสภณ, ๒๕๓๙: ๑๕๐)

สมัยนั้นเมื่อจัดรายการเพลงก็ต้องมีบรรยายด้วย ในครั้งแรกทำไม่ถูกเสียด้วยซี และคุณสมจิตติ อีกแหละคะที่ได้กรุณาเอื้อเพื่อทำคำบรรยายให้ในครั้งแรกตั้ง ๒ เพลง ส่วนอีก ๒ เพลงให้ทำเอาเอง ดิฉันจำได้ว่าได้เลือกเพลงพรานไพร ของสุนทราภรณ์ ... ต่อมาก็มาเป็นผู้ประกาศภาคกลางวัน...ภาคกลางคืน...ภาคเช้าตามลำดับ และสุดท้ายก็ได้เป็น M.C. ในรายการบนเวที นับเป็นความสำเร็จขั้นสุดยอดทางสถานีวิทยุ ท.ท.ท.ของดิฉัน เพราะงานที่จะต้องออกไปแสดงตัวให้ผู้ชมในห้องส่ง ๒๐๐ กว่าคนได้เห็น และเล่นสนุกเป็นกันเองกับเขาเหล่านั้นด้วย และประการสำคัญที่สุดคือ "ทิ้งไมโครโฟน ให้เจียบเสียง โดยไม่มีเสียงใดๆ ให้คุณผู้ฟังทางบ้านได้ยินไม่ได้เป็นอันขาด" และขณะนั้นรายการบนเวทีของ ท.ท.ท.ฮิตมาก บัตรที่นั่งมักหมดก่อนรายการ ๑-๒ อาทิตย์เสมอ และดิฉันได้ตระหนักว่าหากในครั้งนั้นดิฉันมิได้ทำงานด้านวิทยุมาก่อนแล้ว ดิฉันคงจะเป็นผู้ประกาศ และ M.C. ทางทีวีไม่ได้แน่

(อารีย์ นักดนตรี, ๒๕๑๓ ๑๐๗)

และ

การที่ดิฉันได้รับความรู้ความชำนาญจากการปฏิบัติงานในฐานะผู้ประกาศ, ผู้จัดรายการเพลง, ผู้จัดรายการบนเวทีทางวิทยุมาก่อนนี้เอง เมื่อมาทำงานด้าน ที.วี. จึงมีความรู้สึกลำบากใจน้อยลง

(ดาเรศร์ ศาตะจันทร์, ๒๕๑๓: ๑๐๓)

๒.๒.๒ โรงเรียนนาฏศิลป์ไทยทีวี

โรงเรียนนาฏศิลป์ไทยทีวี ถึงกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับรายการ "บทเรียนพ่อนรา" ซึ่งเป็นรายการสอนการพ่อนราทางวิทยุโทรทัศน์โดยมีนักเรียนคือเยาวชน ที่ชมโทรทัศน์อยู่ทางบ้านและเหล่าเยาวชนที่มาเรียนในห้องส่งของช่อง ๔ บางขุนพรหม ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือลูกหลานของพนักงานในบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด (สัมพันธ์ พันธุ์มณี, ๒๕๓๙: ๒๗๔) นอกจากนี้แล้วโรงเรียนนาฏศิลป์ไทยทีวี ยังได้เป็นสถานที่ฝึกฝนทักษะทางด้านนาฏศิลป์ ให้แก่ผู้ประกาศของสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๔ ให้มีความสามารถทางด้านนาฏศิลป์จนสามารถออกแสดงได้ และฝึกฝนการเป็นนักแสดงในเวลาต่อไป

โรงเรียนนาฏศิลป์ไทยทีวีได้รับความนิยมนับเป็นอย่างสูง มีเยาวชนสนใจมาสมัครเรียนเป็นจำนวนมาก จำนง รังสิกุล จึงเห็นสมควร แนะนำให้สัมพันธ์ พันธุ์มณี จัดให้บรรดานักเรียนของโรงเรียนที่มีความสามารถเพียงพอ ได้มีโอกาสแสดงความสามารถทางรายการโทรทัศน์ ในรายการ "นักแสดงรุ่นเยาว์" และต่อมาเมื่ออายุและความสามารถเพิ่มมากขึ้น ก็ให้นักเรียนรุ่นใหญ่ได้แสดงในรายการละครว่าเป็นเรื่องในรายการ "ชุมนุมนาฏศิลป์ไทย" และรายการนี้เองได้กลายมาเป็นแหล่งคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถพิเศษ เข้าทำงานเป็นพนักงานของบริษัทไทยโทรทัศน์โดยจำนง เป็นผู้มอบหมายให้ สัมพันธ์ พันธุ์มณี เป็นผู้สอดส่องดูว่า ผู้ใดมีความสามารถและพรสวรรค์ในการที่จะมาเป็นดาราทีวี ให้ได้มีโอกาสมาแสดงความสามารถ จนเป็นที่มาของนักแสดงที่มีชื่อเสียงหลายคน อาทิ กรรณิการ์ ธรรมเกษร, นันทวัน เมฆใหญ่ และศิริพร วงศ์สวัสดิ์ (สัมพันธ์ พันธุ์มณี, ๒๕๓๙: ๒๗๔)

ดังนั้น กล่าวได้ว่าองค์กรภายในทั้งสถานีวิทยุ ท.ท.ท. และโรงเรียนนาฏศิลป์ไทยทีวี ประสบความสำเร็จไม่น้อย เพราะสามารถฝึกฝนอบรมบุคลากรจนมีทักษะความสามารถปฏิบัติงานในด้านวิทยุโทรทัศน์ได้ดีในเวลาต่อมา และนอกจากนั้นองค์กรเหล่านี้ยังสามารถสร้างประโยชน์ที่สำคัญอื่นๆ นอกเหนือจากการพัฒนาบุคลากร กล่าวคือ สถานีวิทยุ ท.ท.ท. ยังเป็น

แหล่งรายได้ที่สำคัญทางหนึ่งในยุคแรกๆ ของบริษัทไทยโทรทัศน์ ซึ่งในช่วงแรกนั้นสามารถทำกำไรได้มากกว่างานด้านวิทยุโทรทัศน์ ส่วนโรงเรียนนาฏศิลป์ไทยที่วิกก็สามารถใช้เป็นแหล่งคิดสรรบุคลากรที่เหมาะสมให้ร่วมงานด้านรายการอีกทางหนึ่ง และยังเป็นที่มาของรายการโทรทัศน์ต่างๆ หลายรายการ

๒.๓ การฝึกอบรมทักษะจากผู้เชี่ยวชาญ

นอกจากจะมีการตั้งองค์กรขึ้นมาพัฒนาบุคลากรด้วยตนเองแล้ว ช่อง ๔ บางขุนพรหม ยังได้จัดให้มีการฝึกอบรมต่างๆ ในแบบ Staff Training เป็นการอบรมเป็นกลุ่ม ซึ่งจัดขึ้นเป็นระยะตามที่โอกาสจะเอื้ออำนวย

แม้ว่างานด้านวิทยุโทรทัศน์จะเป็นสิ่งใหม่ที่ยังจะหาผู้ที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะไม่ได้ แต่ก็ได้มีการจัดหาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาที่เกี่ยวข้องกับงานด้านโทรทัศน์ โดยหัวหน้าฝ่ายรายการซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ในศาสตร์หลายๆ แขนง และรู้จักบุคคลผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาต่างๆ เป็นอันดี ได้จัดหาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญมาฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของสถานีเสมอ

ส่วนใหญ่ของการอบรมจะเป็นการฝึกอบรมผู้ที่มีหน้าที่ปรากฏตัวหรือต้องใช้เสียงทางโทรทัศน์โดยแบ่งแยกออกเป็นกรฝึกอบรมทักษะต่างๆ ดังนี้

การฝึกอบรมในด้านภาษา มีการฝึกอบรมด้านการพูด การอ่านภาษาไทยให้ชัดเจน ทั้งการควบกล้ำ และวรรณคดี โดยมี แม่ฉันทนา เศรษฐบุตร ผู้อำนวยการของกรมประชาสัมพันธ์ที่เป็นผู้อ่านออกเสียงภาษาไทยได้เป็นอย่างดีเป็นผู้ฝึกสอน และในตอนเช้า วันละ ๑ ชั่วโมงทุกวัน ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) นักภาษาศาสตร์และวรรณคดีคนสำคัญ จะเป็นผู้มาอบรมความรู้ทางภาษาไทย ด้านอักขระ ความหมายของศัพท์ ตัวสะกดการันต์ และการออกเสียงที่ถูกต้องสมบูรณ์ (อาจินต์ ปัญญพวรรณ์, ๒๕๓๓: ๒๘๖)

การฝึกอบรมทางด้านนาฏศิลป์ได้แก่การเชิญท่านผู้หญิงหม่อมแก้ว สนิทวงศ์เสนีย์ ณ อยุธยา และอาจารย์ลมูล ยมะคุปต์ ผู้เชี่ยวชาญจากกรมศิลปากรมาช่วยฝึกซ้อมการรำของพนักงานให้ถูกต้อง ใช้เวลาเย็นหลังเลิกงาน ฝึกการฟ้อนรำตั้งแต่รำแม่บทไปจนถึงรำหน้าพาทย์ (อารีย์ นักดนตรี, ๒๕๓๙: ๑๗๕) การฝึกอบรมในด้านการรำนี้เป็นประโยชน์ต่อการแสดงในรายการต่างๆ เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมที่ช่อง ๔ บางขุนพรหมมีนโยบายส่งเสริมและสามารถช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพได้ (อารีย์ นักดนตรี, สัมภาษณ์)

การมี กัทักษะในการขับร้องเพลงไทยมีสุรางค์ และแชมซ้อย ดุริยพันธ์ นักร้องเพลงไทยของกรมศิลปากรมาเป็นผู้ฝึกสอนการร้องเพลงไทยเดิม

การมี กัทักษะการขับร้องเพลงสากล จำนง รังสิกุล ได้เชิญ ชุ่มม ฐานะเสน นักเปียโนที่เชี่ยวชาญมาเป็นผู้ฝึกสอนนักแสดงให้มีความสามารถในด้านการร้องเพลงจนสามารถร้องในรายการดนตรีต่างๆ ได้ (อาจินต์ ปัญจพวรรค์, ๒๕๓๓: ๒๕๖)

๒.๔ การศึกษาด้วยตนเอง

กล่าวได้สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ช่วยให้ต้นด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหมสามารถดำเนินไปได้ ก็คือการที่บุคลากรในด้านรายการรู้จักขนขวายศึกษาหาความรู้ต่างๆ ที่จำเป็นแก่การทำงานในด้านวิทยุโทรทัศน์ ทั้งนี้ก็เพราะในขณะที่เริ่มงานนั้นบุคลากรส่วนใหญ่ต่างก็ยังไม่มีความรู้หรือประสบการณ์ในการทำงานด้านวิทยุโทรทัศน์มาก่อน จึงจำเป็นที่จะต้องหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่างๆ นอกเหนือไปจากการฝึกฝนภายในขององค์กร

การศึกษาดูด้วยตนเองของบุคลากรในด้านรายการมีทั้งการศึกษาหาความรู้จากตำราต่างๆ การศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญและการศึกษาดูด้วยการเพิ่มพูนความรู้จากการชมศิลปการแสดงต่างๆ

การศึกษาดูด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ที่เป็นตำรา เช่น อาจินต์ ปัญจพวรรค์ อาศัยหนังสือตำราเกี่ยวกับวิทยุโทรทัศน์ที่จำนง สะสมไว้ระหว่งที่ไปดูงานวิทยุโทรทัศน์ในต่างประเทศ โดยได้ใช้ตำราเหล่านี้ที่เป็นภาษาอังกฤษเป็นคู่มือในการเขียนบท และดัดแปลงมาเป็นรายการวิทยุโทรทัศน์ต่างๆ

ในบางครั้งบุคลากรก็ต้องออกไปฝึกฝนหาความรู้กับผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกในความรู้บางอย่างที่ต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะด้าน เช่นเมื่อจำนง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการได้มอบหมายให้บุคลากรต้องให้เสียงภาษาไทยกับภาพยนตร์ชุดจากต่างประเทศที่นำเข้ามาฉายในครั้งนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ให้เสียงภาษาไทยบางท่านเช่น กำธร สุวรรณปิยะศิริ, สมจินต์ ธรรมทัต ก็ได้ไปฝากตัวเป็นลูกศิษย์ของครูเพ็ญ ปัญญาพล นักพากย์ภาพยนตร์ชื่อดัง

นอกจากนี้หัวหน้าฝ่ายรายการ จำนง รังสิกุล ยังได้สนับสนุนให้บุคลากรได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ด้วยการไปชมศิลปะการแสดงต่างๆ ที่มีอยู่ในยุคนั้น เช่น ละคร ภาพยนตร์ ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรมีความรู้เพิ่มเติมในศิลปะการแสดงต่างๆ เป็นการเรียนรู้แบบครุพักลักจำ และในบางครั้ง

ก็ช่วยให้ได้แนวคิดใหม่ๆ เอาจมาดัดแปลงทำเป็นรายการละครหรือรายการทางวิทยุโทรทัศน์อื่นๆ (อารีย์ นักดนตรี, สัมภาษณ์)

๓. ภารกิจและหน้าที่ของบุคลากรในด้านรายการ

สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม อันเป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งแรกของประเทศไทยก่อตั้งขึ้นมาในลักษณะเฉพาะภายใต้ชื่อบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด มีลักษณะเป็นบริษัทจำกัดที่ถือหุ้นโดยหน่วยงานของรัฐ มีภาระหน้าที่และจุดมุ่งหมายเป็นของตนเอง และแม้จะมีหน่วยงานของรัฐและบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลอุ้มชูอยู่ แต่ด้วยความเป็นบริษัทจำกัดจึงเป็นองค์กรที่ต้องหาเลี้ยงตนเอง ไม่อาจใช้เงินภาษีของประชาชนมาค้ำจุนอย่างเต็มที่ และงานที่จะช่วยหารายได้ให้แก่สถานีได้อย่างสำคัญก็คือ งานด้านการจัดรายการ

ในส่วนต่อไปนี้ผู้วิจัยจะได้อธิบายถึงลักษณะการทำงานของบุคลากรด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ในฝ่ายรายการและบันเทิงและเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวและประกาศ

๓.๑ บุคลากรฝ่ายรายการและบันเทิง

ฝ่ายรายการและบันเทิงมีหน้าที่ในการจัดและผลิตรายการต่างๆ ทั้งรายการที่ต้องผลิตเองและรายการที่นำเข้ามาจากต่างประเทศหรือการถ่ายทอดสด โดยปรกติแล้วงานฝ่ายรายการถือเป็นหัวใจสำคัญของสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพราะเป็นผลงานที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของสถานี มีผลต่อความนิยมของประชาชน และเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการขายเวลาหรือการหาโฆษณาของสถานี

ฝ่ายรายการและบันเทิงของช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นฝ่ายที่มีหน้าที่ในการจัดเตรียมรายการและผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ต่างๆ ทั้งรายการละคร และรายการที่ไม่เป็นละคร ได้แก่ รายการบันเทิงที่ประกอบด้วยรายการเพลง และรายการปิกนิกะบันเทิง จำพวกการแข่งขันต่างๆ และการแสดงอื่นๆ รายการส่งเสริมความรู้ และศิลปวัฒนธรรม คือ รายการสำหรับเด็ก รายการสตรี รายการศิลปวัฒนธรรมรายการทางศาสนาและรายการประเภทให้การศึกษา

บุคลากรของฝ่ายรายการบันเทิงมีทั้งหมดประมาณ ๒๐ กว่าคน ประกอบด้วยบุคลากรชายและหญิงฝ่ายละ ๑๐ กว่าคนมีงาน รังสิกุล เป็นหัวหน้าฝ่าย มีหน้าที่ต่างๆ ที่บุคลากรต้องรับผิดชอบดังนี้

๓.๑.๑ หัวหน้าฝ่ายรายการและบันเทิง

หัวหน้าฝ่ายรายการและบันเทิงของช่อง ๔ บางขุนพรหม ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้จัดรายการและผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ กล่าวคือมีลักษณะของความรับผิดชอบที่ครอบคลุมอย่างกว้างขวาง เริ่มตั้งแต่การนำเสนอรายการ การมอบหมายงานให้บุคลากรฝ่ายอื่นๆ รับผิดชอบ การผลิตรายการ รับผิดชอบต่องบประมาณ ดูแลคุณภาพในการผลิตสร้างแนวคิดของรายการตลอดจนการประเมินคุณภาพของรายการ

ภาระหน้าที่ ของหัวหน้าฝ่ายรายการและบันเทิงของช่อง ๔ มีดังนี้

๑. เป็นผู้พิจารณาคัดเรื่องราวที่น่าสนใจ หรือหาแนวคิดในการผลิตรายการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรายการที่ผลิตเอง เช่น รายการละคร รายการดนตรี รายการแข่งขันประเภทเกมส์โชว์ต่างๆ หรือเรียกได้ว่ารายการแทบทุกชนิดของช่อง ๔ บางขุนพรหม ล้วนเป็นผลผลิตจากแนวคิดของหัวหน้าฝ่ายรายการและบันเทิง
๒. เป็นผู้กำหนดแผนงาน มอบหมายหน้าที่ให้แก่บุคลากรในการผลิตรายการ คือการกำหนดตัวบุคคลว่าจะทำอะไร หน้าที่ไหน ในรายการนั้นๆ เช่น การกำหนดตัวพิธีกร ผู้ช่วยพิธีกร การวางตัวนักแสดงในละครเรื่องต่างๆ ในกรณีของรายการละคร หัวหน้าฝ่ายรายการจะมอบหมายความรับผิดชอบให้แก่ผู้จัดละคร เป็นเรื่องๆ ไป ผู้จัดละคร เช่น สัมพันธ์ พันธุ์มณี หรือสินีนางุ โภธิเวส จะเสนอเรื่องที่จะจัดหรือเสนอนักแสดงในเรื่องนั้นๆ โดยมีหัวหน้าฝ่ายรายการคือจ้านง รังสิกุลเป็นผู้พิจารณาอีกที
๓. เป็นผู้ควบคุมดูแลในขั้นตอนของการผลิตรายการ ให้คำแนะนำในการทำงานของบุคลากรในการทำหน้าที่ต่างๆ ทั้งผู้เขียนบท พิธีกร นักแสดง ฯลฯ โดยเฉพาะการแนะนำในกรณีที่บุคลากรยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน เพราะยังไม่เคยผ่านงานด้านวิทยุโทรทัศน์มาก่อน หัวหน้าฝ่ายรายการจะเป็นผู้ให้ประสบการณ์ของตนจากการที่เคยฝึกฝนและดูงานในต่างประเทศ ให้คำแนะนำบุคลากร

๔. หัวหน้าฝ่ายรายการมีหน้าที่ในการควบคุมเนื้อหา และคุณภาพของรายการให้เป็นไปตามความเหมาะสม ตามมาตรฐาน และเกณฑ์ในการควบคุมรายการของสถานี

๕. มีหน้าที่ในการคัดสรรบุคลากรที่มีความเหมาะสมให้ร่วมงานกับสถานี

อนึ่ง หัวหน้าฝ่ายรายการ และบัณฑิต จันทร์ รังสิกุล ยังได้รับมอบหมายให้เป็นรองผู้อำนวยการสถานีฯ อีกด้วย ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้หัวหน้าฝ่ายรายการและบัณฑิต จันทร์ รังสิกุล ซึ่งเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานด้านรายการประจำวัน มีอำนาจสั่งการเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นๆ ได้ตามความจำเป็นและเพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน (จันทร์ รังสิกุล, ๒๕๓๐: ๒๙๗) ดังนั้น ในสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม แม้จะมีการแบ่งส่วนงานของสถานีฯ ออกเป็นหลายๆฝ่าย และมีงานที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของฝ่ายจัดรายการ แยกส่วนออกไปเช่น ฝ่ายกำกับภาพ ฝ่ายกำกับเสียง หรือฝ่ายฉากและศิลปกรรม แต่ด้วยอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานีฯ จึงทำให้หัวหน้าฝ่ายรายการและบัณฑิต จันทร์ รังสิกุล สามารถสั่งการทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ทำงานในฝ่ายเป็นไปด้วยความเรียบร้อยได้ ลักษณะดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในงานด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม อันเนื่องมาจากความสำคัญของงานในด้านรายการที่จะช่วยส่งเสริมกิจการของบริษัทไทยโทรทัศน์ ทั้งในด้านรายได้และความนิยม การให้ความสำคัญในลักษณะนี้กลายเป็นแบบอย่างให้แก่สถานีวิทยุโทรทัศน์อื่นๆ ในสมัยหลังในเวลาต่อมา

จันทร์ รังสิกุล อดีตหัวหน้ากองการต่างประเทศในกรมประชาสัมพันธ์ เป็นผู้รับผิดชอบงานในตำแหน่งอันสำคัญยิ่งนี้ นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสถานีเป็นต้นมา จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๓ จันทร์ รังสิกุล หน้าที่ของตนโดยได้ใช้ความรู้ประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกฝนและดูงานในบรรษัทวิทยุกระจายเสียงแห่งอังกฤษ หรือ บี.บี.ซี และบรรษัทวิทยุกระจายเสียงแห่งสหรัฐอเมริกาหรือ อาร์.ซี.เอ รวมกับความรู้ความสามารถเฉพาะตน ในการปฏิบัติหน้าที่และแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ อันเกิดจากความไม่พร้อมของกิจการวิทยุโทรทัศน์ไทย และด้วยอำนาจหน้าที่อันกว้างขวางและครอบคลุมในหลายระดับของตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายรายการและบัณฑิต จันทร์ รังสิกุล ทำให้จันทร์ รังสิกุลเป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญอย่างยิ่งในงานด้านรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม ถือได้ว่าเป็น “ผู้นำทางความคิด” ของช่อง ๔ บางขุนพรหม ที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งทั้งต่อการทำงานของบุคลากรด้านรายการ และต่อการแพร่ภาพออกอากาศของช่อง ๔ บางขุนพรหม

๓.๑.๒ ผู้กำกับรายการ

ผู้กำกับรายการมีหน้าที่เป็นผู้นำทุกอย่างในรายการให้มาอยู่ต่อเนื่องกันในสภาพที่เหมาะสมกับการออกอากาศให้ผู้ชมได้ชม ผู้กำกับรายการมีหน้าที่รับผิดชอบต่อภาพที่จะปรากฏบนจอโทรทัศน์สู่สายตาของผู้ชม โดยการศึกษาหาโทรทัศน์ เพื่อกำหนดตำแหน่งและมุมกล้อง การให้เสียงและการทำภาพพิเศษโดยประสานงานกับช่างกล้อง ผู้กำกับเวที ผู้กำกับการแสดง และผู้กำกับภาพและยังมีหน้าที่ควบคุมการฝึกซ้อมก่อนการแสดงจริง

เมื่อถึงงานผลิตรายการ ผู้กำกับรายการจะไปประจำอยู่ในห้องควบคุมหรือ Control Room มีหน้าที่คัดเลือกภาพที่จะออกอากาศ โดยจะคัดเลือกจากภาพที่ปรากฏจอภาพในห้องควบคุมจำนวน ๓ ภาพ ผู้กำกับรายการจะนำภาพคัดเลือกแล้วว่าเหมาะสม ๑ ภาพ ลงจอภาพใหญ่ และจะมีผู้กำกับภาพที่เป็นผู้ช่วย แต่งเติมความคมชัดและนำออกอากาศ

ผู้กำกับรายการของช่อง ๔ ของบางพรหม ในช่วงแรกนี้จะเป็นตำแหน่งงานที่ไม่มีผู้รับผิดชอบแน่นอน จะสับเปลี่ยนกันไประหว่างบุคลากรหน้าที่ต่างๆ ในฝ่ายรายการ แต่จะเน้นให้บุคคลที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านเทคนิค หรือคนที่เคยผ่านการฝึกฝนอบรมมาจากต่างประเทศ เช่นสมชาย มาลาเจริญ หัวหน้าฝ่ายการค้าและบริการเป็นผู้รับผิดชอบ ต่อมาก็จะมอบหมายบุคลากรที่เชี่ยวชาญมีประสบการณ์จำนวนเวลาในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ มากพอเพียงมาเป็นผู้กำกับรายการ ได้แก่ สรรพสิริ วิริยศิริ จากฝ่ายข่าว พิชัย วาสนาส่ง จากฝ่ายฉาก และศิลปกรรม สุรพงษ์ บุญนาค จากตำแหน่งผู้เขียนบทหรือชนะ ศาตราภัย และกำธร สุวรรณปิยะศิริ เป็นผู้รับผิดชอบ

๓.๑.๓ ผู้กำกับเวที

เป็นผู้ช่วยที่สำคัญของผู้กำกับรายการ เป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้กำกับรายการที่อยู่ในห้องควบคุมกับบุคลากรที่อยู่ในห้องส่ง ทำหน้าที่ฟังคำสั่งจากผู้กำกับรายการแล้วสั่งตัวละครและเจ้าหน้าที่ในห้องส่งอีกทีหนึ่ง ค่อยให้สัญญาณตัวละครในระหว่างการแสดง ซ้ำทางเข้าออกให้ตัวละครเพื่อป้องกันการติดหน้ากล้อง ให้คำแนะนำแก่ผู้กำกับรายการในเรื่องทิศทางการแสดง ซึ่งบางครั้งผู้กำกับรายการไม่สามารถมองเห็นได้เพราะอยู่ในห้องส่ง คอยควบคุมดูแลความพร้อมของผู้แสดงตลอดจนฝ่ายฉาก กล้อง และผู้ร่วมงานทุกคนในห้องส่ง ให้พร้อมก่อนการแสดงละคร (นวรรตน์ โขมพัลลภ, ๒๕๒๓: ๓๘)

ในสมัยแรกผู้กำกับเวทีของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นเพียงผู้เดินแจกแผ่นผังรายการปฏิบัติงานให้สอดคล้องไปยังแผนกต่างๆ ทำหน้าที่เพียงยกมือให้สัญญาณเริ่มรายการและยุติรายการกับผู้แสดงหรือวิทยากรที่มาออกรายการเท่านั้น ต่อมา นินารท ข้าของยุทธ ผู้กำกับเวทีของช่อง ๔ เป็นผู้เปลี่ยนแปลงให้ผู้กำกับเวทีมีภาระหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้น ต้องศึกษามุมกล้องขณะจับภาพ คาดคะเนทิศทาง การเปลี่ยนจุดตั้งของกล้อง ดูแลการฝึกซ้อมเพื่อกำหนดการเข้าออกของนักแสดงให้สอดคล้องต่อความต้องการของผู้กำกับรายการที่ขึ้นไปควบคุมภาพลำดับภาพอยู่ในห้องควบคุม (นินารท ข้าของยุทธ, ๒๕๓๙: ๑๖๒)

งานผู้กำกับเวทีเป็นงานสำคัญที่ช่วงว่างทักกะชั้นพื้นฐานในงานด้านรายการให้แก่บุคลากร ส่งผลให้ผู้ที่เคยกำกับเวทีจำนวนหนึ่ง ของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม สามารถเป็นผู้กำกับรายการ ในช่วงเวลาต่อมาหลายคนกลายเป็นนักแสดงที่มีประสบการณ์หรือไม่ก็เป็นผู้กำกับการแสดงเมื่ออายุถึงเวลาสมควร เช่น กำธร สุวรรณปิยะศิริ สมจินต์ ธรรมทัต สะอาดเปี่ยมพงษ์สานต์ (นินารท ข้าของยุทธ, เรื่องเดิม ๑๖๒) ผู้กำกับเวทีที่สำคัญของช่อง 4 บางขุนพรหม ก็คือ นินารท ข้าของยุทธ

๓.๑.๔ ผู้กำกับการแสดง

ในการแสดงละครนั้น นักแสดงจำเป็นต้องได้รับการดูแล ชี้นำและควบคุมจากผู้กำกับการแสดง โดยผู้กำกับการแสดงจะศึกษาบทบาทของนักแสดงแต่ละคน และกำกับการแสดงของนักแสดงให้เป็นไปตามบทบาทของตัวละครหรือให้แสดงสมบทบาท โดยควบคุมการซ้อมก่อนจะแสดงจริง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่บอกทิศทาง การเคลื่อนไหวของนักแสดงด้วยตำแหน่งผู้กำกับการแสดงเป็นหน้าที่ที่สำคัญในการจัดรายการประเภทละคร

เมื่อเริ่มดำเนินการ ช่อง ๔ บางขุนพรหม หาได้มีตำแหน่งผู้กำกับการแสดงแต่อย่างใด ทั้งนี้นักแสดงแต่ละคนจะเป็นผู้กำกับการแสดงกันเอง โดยอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์จากการแสดง เช่น ละคร เวทีและภาพยนตร์ มาก่อน และอาศัยความร่วมมือจากผู้กำกับรายการ และผู้กำกับเวที รวมทั้งผู้เขียนบท โดยผู้เขียนบทจะมาดูแลการฝึกซ้อม และชี้นำนักแสดงทั้งการกระทำและคำพูด (อารีย์ นิกตนตรี, ๒๕๓๙: ๑๗๖)

ต่อมาเมื่อมีบุคลากรจากวงการละครเวทีเข้ามาร่วมงานกับช่อง ๔ บางขุนพรหม จึงได้มีการนำตัวผู้กำกับการแสดงจากละครเวทีเข้ามาร่วมงาน ได้แก่ ทัด เอกทัต สาหัส บุญหลง ส.อาสนจินดา สุพรรณ บูรณพิมพ์ และแก้วฟ้า (แก้ว อัจฉริยะกุล) ต่อมาก็มีบุคลากรของช่อง ๔

เองที่มีประสบการณ์การทำงานมากขึ้น ก็สามารถเป็นผู้กำกับการแสดงได้ ได้แก่ สักกะ จารุจินดา ถาวร สุวรรณ

๓.๑.๕ ผู้เขียนบทโทรทัศน์

คือผู้ที่นำความคิดที่ผู้ผลิตรายการคิดได้มาจัดระเบียบและเรียงลำดับขั้นตอนให้เป็นชุด ภาพและเสียงเพื่อเล่าเรื่องหรือแสดงเรื่องราวตามความต้องการของผู้ผลิตรายการ

ในฐานะผู้เขียนบทเมื่อทราบความต้องการของผู้ผลิตรายการแล้ว ผู้เขียนบทก็จะเริ่ม วิจัยและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเนื้อหาสาระที่จะบรรจุลงในรายการ วิจัยฉยประเด็น หรือกิจกรรมหลักที่จะเสนอในรายการ ทำแผนผังรายการตามลำดับก่อนหลัง เมื่อตรวจสอบเวลา ในแต่ละขั้นแล้วจึงลงมือเขียนบท คุณภาพของรายการจะดีน่าสนใจ มีคุณค่าควรแก่การรับชมหรือไม่ก็อยู่ที่คุณภาพของบทโทรทัศน์ ผู้เขียนบทจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการได้มาซึ่งรายการที่มี คุณภาพ

นอกจากผู้เขียนบทรายการโทรทัศน์แล้ว ในสถานีวิทยุโทรทัศน์ยังมีผู้เขียนบทละครซึ่ง เป็นผู้เขียนบทสำหรับรายการละครโดยเฉพาะ โดยผู้เขียนบทละครจะเขียนบทละครขึ้นสำหรับ ละครประเภทต่างๆ รวมทั้งบทละครที่เขียนขึ้นเพื่อการแสดงहाละครโดยเฉพาะ และบทละครที่ ดัดแปลงจากบทประพันธ์ประเภท นวนิยายและเรื่องสั้น บทละครส่วนใหญ่จะเป็นบทละครโทรทัศน์ที่เคยเป็นบทละครเวทีมาก่อน ดังนั้นผู้เขียนบทละครส่วนใหญ่จึงมาจากนักเขียนบทละครเวที และนักแสดงละครเวที (เพาวิภา ภมรสติติย์, ๒๕๒๘: ๓๓) นักเขียนบทละครส่วนใหญ่เป็นนักเขียน บทละครอิสระ รับเขียนบทละครให้แก่คณะละครที่รับเป็นผู้จัดละครให้แก่ช่อง ๔ บางขุนพรหม มิใช่บุคลากรของสถานีฯ เช่น สุวัฒน์ วรดิลก, อิงอร, ส.อาสนจินดา เว้นแต่จะเป็นคณะละครที่ตั้งขึ้น โดยบุคลากรของช่อง ๔ เช่น ละครคณะสภาพบุรุษ ซึ่งเขียนบทโดย อาจันต์ ปัญจพรรค์ รวมทั้ง รายการละครบางเรื่องของ ช่อง ๔ บางขุนพรหม

ผู้เขียนบทโทรทัศน์ของช่อง ๔ บางขุนพรหม ได้แก่ สุรพงษ์ บุนนาค ซึ่งเชี่ยวชาญทางด้านดนตรี รับหน้าที่เป็นผู้เขียนบทรายการเกี่ยวกับการแสดงดนตรีทั้งหมดมี อาจันต์ปัญจพรรค์ เป็นผู้เขียนบทหลัก เขียนบทรายการต่างๆ ที่ไม่ใช่ละคร ทั้งรายการบันเทิง ความรู้ เขียนบทละคร ให้แก่ละครบางเรื่องที่ทางสถานีจัดเอง เขียนผังรายการ และคำประกาศประจำวัน รวมทั้งเขียนบท โฆษณาในกรณีที่ผู้อุปถัมภ์รายการระบุให้ทางสถานีเป็นผู้ผลิตโฆษณาให้

๓.๑.๖ ผู้ปรากฏตัวทางโทรทัศน์

ผู้ปรากฏตัวทางโทรทัศน์ หมายถึง ผู้ที่จะต้องออกรายงานทั้งที่เห็นตัวหรือปรากฏเฉพาะเสียงในจอโทรทัศน์ ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ที่ปรากฏตัวทางโทรทัศน์ ได้แก่

๑. พิธีกร

หมายถึง ผู้ประกาศนำรายการที่เป็นพิธีการหรือนำรายการแสดงที่มีความหลากหลายประเภท Variety Show และเป็นผู้ดำเนินรายการให้สำเร็จลุล่วงไป โดยบรรยายนำ ถามคำ ถาม สรุประเด็นต่างๆ พิธีกรมีความสำคัญต่อรายการวิทยุโทรทัศน์ และให้เกิดบรรยากาศในรายการตามที่รายการประเภทนั้นๆ ต้องการความสำเร็จของรายการวิทยุโทรทัศน์รายการหนึ่งๆ นั้นมีความสามารถของพิธีกรเป็นองค์ประกอบของความสำเร็จด้วยพอสมควร

พิธีกรในสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๔ นำแบบอย่างมาจากหน้าที่ของบุคลากรในตำแหน่ง Mater of Ceremony ในสถานีวิทยุโทรทัศน์ BBC ของอังกฤษ และสถานี RCA ของอเมริกา จ้านง รังสิกุล เป็นผู้ริเริ่มให้ใช้ภาษาไทยแทนที่ พิธีกร และได้ใช้แพร่หลายมาจนปัจจุบัน ผู้รับหน้าที่พิธีกร ในสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๔ บางขุนพรหม เช่น จ้านง รังสิกุล รัชช รัชพงษ์ นฤพนธ์ ดุริยพันธ์ พลศรี คชาชีวะ

๒. นักแสดง

นักแสดงเป็นผู้สวมบทบาทตัวละครในบทละคร เพื่อถ่ายทอดคำพูดและ เรื่องราวในบทละครนั้นๆ ออกมาทางละครโทรทัศน์ นักแสดงจะต้องมีความสามารถที่จะถ่ายทอดเรื่องราวและชีวิตจิตใจของตัวละครในเรื่องได้อย่างเหมาะสม และถูกต้องตามเนื้อเรื่อง และต้องรับบทบาทของตัวเองที่จะต้องแสดง (สดไล พันธุมโกมล, ๒๕๒๑: ๒)

นักแสดงของสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๔ ส่วนหนึ่งเป็นนักแสดงที่เป็นเจ้าหน้าที่ของสถานีเอง โดยจ้านง รังสิกุล คัดเลือกจากบุคลากรภายในจากเจ้าหน้าที่ตำแหน่งต่างๆ เช่น ผู้ประกาศให้มาฝึกฝนด้านการแสดงและนาฏศิลป์ ฝึกหัดด้านการขับร้องก่อน ส่วนหนึ่งของนักแสดงเป็นผู้ที่มาจากวงการละครเวที ซึ่งเคยมีประสบการณ์ในการแสดงมาแล้ว ส่วนนักแสดงที่มาจากบุคคลทั่วไปที่มาสมัครหรือถูกทาบทาม และได้รับการคัดเลือกจะฝึกฝนจากนักแสดงรุ่นพี่ และผู้กำกับการแสดง นักแสดงที่สำคัญของช่อง ๔ ได้แก่ ก้าทร สุวรรณปิยะศิริ นันทวัน เมฆใหญ่ สวลี ผกาพันธ์ ชูชีพ ช้าของยุทธ (ท้วม ทรวง) อารีย์ นักดนตรี และ ฉลอง สิมะเสถียร (อารีย์ นักดนตรี, ๒๕๓๙)

๓. ผู้โฆษณา

ในสมัยแรกของโทรทัศน์ไทย ยังไม่มีบริษัทตัวแทนโฆษณา หรือบริษัทประเภท Production house ที่รับผลิตงานโฆษณา ระบบการโฆษณาคือเป็นระบบที่บริษัทผู้อุปถัมภ์รายการว่าจ้างให้สถานี จัดทำงานโฆษณา การโฆษณาในท้องส่งโดยผู้อุปถัมภ์รายการจะนำสินค้ามาไว้ในท้องส่ง มีผู้พูดโฆษณาสดในรายการ ผู้พูดจะเป็นบุคลากรของสถานี เว้นแต่ตัวแทนผู้หาสปอนเซอร์ หรือคนของบริษัทผู้อุปถัมภ์รายการจะเป็นผู้พูดเอง

ผู้โฆษณา จำเป็นต้องมีความสามารถในการพูด กล้าแสดงออก และมีปฏิภาณไหวพริบเป็นอย่างดี เพราะต้องพูดโฆษณาสินค้าสดในรายการ ผู้โฆษณาสดที่มีความสามารถจะได้รับความไว้วางใจ เป็นอย่างมากจากผู้อุปถัมภ์รายการ และสามารถรับเป็นผู้หาสปอนเซอร์ให้กับรายการต่างๆ ได้ นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าิยมของคนดู จนสามารถออกกรับงานโฆษณาสดเป็นผู้โฆษณาสอิสระได้ (เท็ง สติเฟื่อง, ๒๕๓๙: ๒๓๒-๒๓๓) ผู้โฆษณาที่สำคัญของช่อง ๔ บางขุนพรหม ได้แก่ บรรยง เสนาลักษณ์ (เท็ง สติเฟื่อง)

นอกจากนี้ก็ยังเป็นผู้ประกาศของสถานีคนอื่นๆ ก็สามารถเป็นผู้โฆษณาสดได้ เช่น อารีย์ นักดนตรี เย็นจิตต์ สัมมาพันธ์ หรือบุคลากรฝ่ายเทคนิคที่มีความสามารถ อย่างเช่น นิรากร ชำของยุทธ หรือ สมชาย มาลาเจริญ แต่ทั้งนี้ เท็ง สติเฟื่อง จะได้รับความนิยมมากที่สุด

๔. นักพากย์ภาพยนตร์

นอกจากรายการที่ผลิตเองของสถานีแล้ว สถานีโทรทัศน์ ช่อง ๔ บางขุนพรหม ยังได้ สั่งซื้อภาพยนตร์ชุดจากต่างประเทศมาจัดฉาย ภาพยนตร์เหล่านั้นบทพูดเป็นภาษาอังกฤษยากที่คนไทยจะเข้าใจได้ จำนง รังสิกุล เป็นผู้ริเริ่มให้มีการพากย์เสียงภาษาไทย โดยเริ่มจากภาพยนตร์ต่างประเทศ เรื่อง 'แลสซี่' ซึ่งเป็นภาพยนตร์สำหรับเยาวชน ด้วยเหตุผลว่าผู้ชมที่เป็นเด็กอาจไม่เข้าใจ (เสาวลี ผกาพันธุ์, ๒๕๓๙: ๑๓๑) แต่นั่นมาจึงมีธรรมเนียมในการพากย์ภาพยนตร์ต่างประเทศทุกเรื่อง

การพากย์ในระยะแรกนั้นไม่ใช้การพากย์แบบใส่เสียงพูดตัวละคร แต่เป็นการพากย์แบบบรรยายสรุป เล่าเรื่องย่อๆ ของภาพยนตร์เรื่องนั้น แนะนำตัวละครต่างๆ แล้วจึงฉายหนังไปจนจบ

การพากย์ภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ในสมัยต่อมาเป็นการพากย์สด เริ่มจากการนำบทภาพยนตร์ที่ได้รับมาพร้อมกับภาพยนตร์ มาให้ผู้แปลบทถ่ายทอด เป็นบทพากย์ในภาษา

ไทย หรือหากไม่มีบทก็ต้องถอดเอาจากแถบบันทึกเสียง นำบทภาพยนตร์ที่แปลแล้วไปตรวจทานกับภาพยนตร์อีกครั้งว่าแปลได้พอดีกับคำบรรยายหรือคำพูดของตัวแสดงหรือไม่ เมื่อแก้ไขจนเป็นที่น่าพอใจแล้ว ก็จะมอบบทให้เจ้าหน้าที่ไปจัดพิมพ์เพื่อส่งต่อไปให้บรรดาผู้พากย์ซึ่งปกติจะกำหนดไว้ ๓ คน ต่อหนึ่งเรื่อง ผู้พากย์ทุกคนจะนำบทพากย์ซ้อมพากย์กับภาพยนตร์ก่อนจะพากย์ออกอากาศ (วัชรวิทย์ แนวบุญเนียร, ๒๕๓๙: ๒๕๑) ส่วนการพากย์นั้นเป็นการพากย์สด ผู้พากย์ทั้งสามคนจะพากย์อยู่หน้าจอเครื่องรับโทรทัศน์ พากย์ไปพร้อมๆ กับที่ภาพยนตร์ออกอากาศ นักพากย์ภาพยนตร์ของช่อง ๕ ต่อมาได้พัฒนาคุณภาพจนกลายเป็นนักพากย์ที่มีฝีมือ และหลายคนมีชื่อเสียงมาจนปัจจุบัน

นักพากย์ภาพยนตร์ของช่อง ๕ บางขุนพรหม ที่สำคัญ เช่น อารีย์ นักดนตรี กัมภกร สุวรรณปิยะศิริ ดาเรศร์ ศาตะจันทร์ สวลี ผกาพันธุ์ รong เค้ามูลคดี สมจินต์ ธรรมทัต

ช่อง ๕ บางขุนพรหม พัฒนานักพากย์ขึ้นมาเอง เพราะนักพากย์มืออาชีพส่วนใหญ่ไม่มีค่าตัวสูง ไม่สามารถจ้างมาได้ กอปรกับทางสถานีฯ มีนโยบายที่จะพัฒนาบุคลากรขึ้นมาเองมากกว่า

๓.๑.๗ ผู้บอกบท

ในยุคแรกของโทรทัศน์ไทย ตำแหน่งผู้บอกบทเป็นตำแหน่งที่สำคัญตำแหน่งหนึ่งเริ่มต้นเมื่อนักแสดงได้บทจะต้องอ่านและทำความเข้าใจกับบท เพื่อจะได้รู้ว่า ตนเองจะต้องแสดงท่าทางอย่างไร จะต้องพูดอะไรบ้างและเพื่อที่จะได้ชินกับคำพูดที่จะต้องใช้พูดได้ตอบกันแต่เนื่องจากนักแสดงละครมีจำนวนน้อย ละคนโทรทัศน์ออกอากาศจำนวนมาก และนักแสดงยังต้องเอาเวลาไปแสดงภาพยนตร์ด้วยทำให้จำบทที่จะพูดไม่ได้จึงจำเป็นต้องอาศัยคนบอกบท แต่ถึงแม้ว่านักแสดงท่องบทมาอย่างดีก็จำเป็นต้องมีคนบอกบท เพื่อป้องกันความผิดพลาดเนื่องจากหากแสดงผิดพลาดแล้วไม่สามารถจะแก้ไขได้เพราะเป็นการแสดงสดไม่ได้อัดเทปไว้ เพราะฉะนั้นหน้าที่หลักของผู้บอกบทคือ ควบคุมบทบาทการพูดของผู้แสดงให้เป็นไปตามบทละคร, บอกบทบางตอนโดยการชี้ท่าทางประกอบด้วยเพื่อป้องกันความผิดพลาดของผู้แสดง และต้องระมัดระวังไม่ให้เสียงของตนดังลอดเข้าไมโครโฟนของผู้แสดงจนผู้ชมที่บ้านได้ยิน (อนุวัตร สุวรรณสาโรช, บทควมในนิตยสารไทยโทรทัศน์, ๒๕๐๒: ๓๔, ๖๖-๖๗)

ละครเรื่องหนึ่งๆ ใช้ผู้บอกบท ๑ หรือ ๒ คน แล้วแต่ละคร ถ้าตัวละครหายคนก็ต้องใช้คน คอยบอกคนละข้าง ถ้าตัวแสดงน้อยใช้ผู้บอกบทเพียงคนเดียวก็พอ หรือใช้ ๒ คน ก็ได้ เพื่อป้องกัน

กัณฑ์การไม่ได้ยินในกรณีที่น่าแสดงต้องเดินไปอีกฟากหนึ่ง ผู้บอกบทในช่วงที่ศึกษาได้แก่ บุญศักดิ์ ดวงดารา อำนวย ศิริจันทร์ และ จลวย ศรีรัตน (สุวัฒน์ วรดิลก, สัมภาษณ์, อ้างถึงใน เพาวิภา ภมรสถิต, ๒๕๒๘: ๓๖)

๓.๑.๘ บุคลากรผู้สนับสนุนการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์

หมายถึง บุคลากรที่อยู่เบื้องหลังกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ อำนวยความ สะดวกในการผลิตรายการให้เสร็จสมบูรณ์ประกอบด้วย

๑. หัวหน้าฝ่ายศิลปกรรม

เป็นผู้ให้คำแนะนำในการออกแบบจาก วัสดุรายการและงานกราฟฟิคทั้งหมดที่ต้องใช้ในการผลิตรายการโทรทัศน์ แล้วมอบหมายให้บุคลากรฝ่ายศิลปกรรมดำเนินการสร้างจาก โดยทำงานสัมพันธ์กับผู้ผลิตและผู้กำกับรายการเกี่ยวกับความต้องการต้นจากควบคุมการจัดฉากและงานศิลปกรรมต่างๆ

หัวหน้าฝ่ายศิลปกรรมของช่อง ๔ บางขุนพรหม คือ พิชัย วาสนาส่ง ซึ่งจบการศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรม แต่เป็นผู้สนใจในงานด้านโทรทัศน์ และการข่าว

๒. เจ้าหน้าที่ฝ่ายฉาก

อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายศิลปกรรมทำหน้าที่ในการจัดฉากให้เหมาะสมกับรายการ ออกแบบฉากตามความต้องการของผู้จัดรายการสร้างฉากตามแบบที่ออกมาเก็บรักษาอุปกรณ์ทำฉากและประกอบฉากทั้งหมด และต้องจดจำและสร้างฉากให้เหมือนเดิม เมื่อมีการแสดงฉากเดิมในครั้งต่อไป เจ้าหน้าที่ฝ่ายฉากที่สำคัญของช่อง ๔ คือ สักกะ จารุจินดา บุญถึง ฤทธิ์เกิด

๓.๑.๙ บุคลากรแต่งหน้า และแต่งตัว

บุคลากรแต่งหน้า เป็นผู้ทำหน้าที่แต่งหน้าผู้ปรากฏในรายการวิทยุโทรทัศน์ ทำในสองลักษณะคือ แต่งหน้าให้ดูสวยขึ้น เป็นการเสริมแต่งเพื่อให้ภาพที่ปรากฏทางโทรทัศน์ออกมาดูและการแต่งหน้าตัวละครโดยการแต่งให้สมกับวัยและบทบาทของตัวละครในเรื่อง บุคลากรแต่งตัวมีหน้าที่ออกแบบ จัดเก็บรวบรวมและแต่งตัวให้ผู้ปรากฏตัวทางโทรทัศน์ได้แต่งตัวที่เหมาะสมในแง่ของสีสันทันที่เอื้อต่อการสร้างภาพและสร้างรสนิยมที่ดีเหมาะสมกับบทบาทและสภาพสังคม

ในช่อง ๔ บางขุนพรหม ส่วนใหญ่นักแสดงจะจัดเตรียมชุดที่ใช้ในการแสดงเอง ออกแบบเอง หรืออาจใช้ชุดที่ทางสถานีมีให้ยืม บางครั้งก็เป็นชุดที่ผู้จัดละครจัดหามาให้ การแต่งหน้านักแสดงจะแต่งกันเองโดยสถานีเป็นผู้จัดเตรียมเครื่องแต่งกาย และห้องแต่งกายให้ (อริย์ นักร้อง, สัมภาษณ์)

๓.๒ บุคลากรในฝ่ายข่าวและประกาศ

งานในฝ่ายข่าวเป็นการทำงานที่ต่างจากการทำงานของฝ่ายราชการพอสมควร เพราะการผลิตรายการข่าวเป็นงานที่ต้องทำภายในเวลาอันจำกัด คือ ต้องผลิตรายการออกอากาศให้ได้ทุกวันในเวลาเดียวกัน การเตรียมตัวในการผลิตรายการแต่ละครั้งมีอยู่ไม่เกิน ๒๔ ชั่วโมง งานของฝ่ายข่าวจึงมีความแตกต่างกับงานของฝ่ายรายการ รวมทั้งหน้าที่ของบุคลากรก็มีความแตกต่างกันด้วย

หน้าที่ต่างๆ ของบุคลากรในฝ่ายข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหม จัดแนโดยมีพื้นฐานมาจากการจัดแบ่งงานในฝ่ายข่าวของสถานีวิทยุ ท.ท.ท. บุคลากรส่วนใหญ่ในฝ่ายข่าวก็จึงมาจากฝ่ายข่าวของวิทยุ ท.ท.ท. ด้วย โดยมีผู้ปฏิบัติงานที่เป็นแกนหลักสำคัญอย่างสรรพสิริ วิริยศิริ และสมชาย มาลาเจริญ จะได้รับการฝึกฝนอบรมความรู้ด้านวิทยุโทรทัศน์มาจากต่างประเทศ และเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคลากรคนอื่นๆ

การทำของบุคลากรในช่วงแรกจะต้องทำหน้าที่ทำงานด้านข่าววิทยุ ท.ท.ท. และงานข่าวโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม ไปพร้อมๆ กัน ในระยะหลังเมื่อบุคลากรในงานข่าววิทยุมีเพิ่มขึ้นมากแล้วจึงได้มีการแบ่งแยกฝ่ายกันชัดเจน หน้าที่ต่างๆ ของบุคลากรในฝ่ายข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหม มีดังนี้

๓.๒.๑ บรรณาธิการข่าว

มีหน้าที่จัดข่าวในวันหนึ่งๆ ว่าควรจะนำข่าวอะไรมาเสนอผู้ชมบ้าง บรรณาธิการจะตัดสินใจเลือกข่าวต่างๆ จากแหล่งข่าวที่ได้มาของช่อง ๔ บางขุนพรหม ได้แก่ ข่าวจากกองข่าวกรมประชาสัมพันธ์ แหล่งข่าวจากหน่วยงานราชการต่างๆ ที่ได้แจ้งข่าวมายังฝ่ายข่าว รวมทั้งได้ส่งเทปบันทึกภาพที่จัดทำเรียบร้อยแล้วมาให้ช่วยเผยแพร่ แหล่งข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศที่มีสัญญา กับช่อง ๔ บางขุนพรหม รับฟังข่าวจากสื่ออื่นๆ ทั้งวิทยุหนังสือพิมพ์ และที่สำคัญคือคอยประสานงานรับคำสั่งจากฝ่ายรัฐบาล ได้แก่ นายกรัฐมนตรี ซึ่งจะติดต่อผ่านมาทางอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ หรือเลขาธิการนายกรัฐมนตรี อธิบดีกรมตำรวจ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และผู้บริหารอื่นๆ ของบริษัทไทยโทรทัศน์ ซึ่งก็ล้วนแต่เป็นหัวหน้าหน่วยงานราชการ กระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ทั้งสิ้น โดยต้องรับผิดชอบนำเสนอ "ข่าวสั่ง" เหล่านี้ให้ได้ตามความต้องการ

บรรณาธิการฝ่ายข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหม ในระยะแรกก็คือ สรรพสิริวิริยศิริ ซึ่งรับหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายข่าวด้วย หน้าที่ของสรรพสิรินั้นอาจจะเรียกได้ว่าเป็นมากกว่าบรรณาธิการ

ข่าว เพราะต้องรับผิดชอบจัดการทุกอย่างในระยะแรก คอยดูแลให้กระบวนการผลิตข่าวเป็นไปอย่างราบรื่นท่ามกลางข้อจำกัดทางบุคลากร และเทคนิค ซึ่งหมายถึงการที่บางครั้งก็ต้องรับหน้าที่เป็นนักข่าวเอง เป็นช่างภาพ ผู้อ่านข่าว และรวมทั้งเป็นพนักงานขับรถในบางครั้ง

๓.๒.๒ นักข่าว

มีหน้าที่หาข่าวสืบข่าวนอกสถานที่ โดยออกไปพร้อมเจ้าหน้าที่บันทึกภาพ ทำหน้าที่บันทึกภาพเหตุการณ์ต่างๆ โดยสั่งการแก่เจ้าหน้าที่บันทึกภาพ สัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับข่าว นักข่าวช่อง ๔ บางขุนพรหม จะสามารถทำหน้าที่อื่นได้อีกหลายอย่าง เช่น สามารถบันทึกภาพและเสียงได้ด้วยตนเอง ต้องตัดต่อด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถเรียบเรียงข่าว และอ่านข่าวด้วยตนเองได้ หากเวลาจำกัด นักข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหม ได้แก่ สรรพสิริ วิริยศิริ สมชาย มาลา เจริญ สมบูรณ์วิริยศิริ พฤทธิ อุทัยमानนท์

๓.๒.๓ ช่างภาพ

มีหน้าที่ถ่ายทำภาพยนตร์ข่าวพร้อมกับนักข่าว บางครั้งผู้ที่ถ่ายภาพการจะเป็นนักข่าวที่ออกไปทำข่าวด้วย เพราะส่วนใหญ่ของบุคลากรในฝ่ายข่าวจะเป็นช่างเทคนิค ซึ่งมีความรู้ในการทำภาพ เสียงและการตัดต่อมาเป็นอย่างดี สามารถมาฝึกฝนงานในด้านรายการในภายหลังได้ ช่างภาพของช่อง ๔ บางขุนพรหม ได้แก่ สมชาย มาลา เจริญ สมบูรณ์วิริยศิริ สรรพสิริวิริยศิริ

๓.๒.๔ เจ้าหน้าที่บันทึกเสียง

มีหน้าที่บันทึกเสียงข่าวประกอบภาพยนตร์ข่าว เนื่องจากภาพยนตร์ข่าวที่บันทึกได้ในสมัยที่จะเป็นภาพยนตร์เสียง หากต้องการให้ปรากฏเสียงในเวลาออกอากาศก็ต้องทำการบันทึกเสียงด้วยเทปบันทึกเสียง แล้วนำไปตัดต่อให้เข้ากันในภายหลัง

๓.๒.๕ เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ

มีหน้าที่ล้างอัดภาพยนตร์ที่ถ่ายมา ไม่ว่าจะเป็ภาพยนตร์หรือภาพนิ่งเจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ ตั้งแต่ต้นของช่อง ๔ บางขุนพรหม คือ บุญส่ง อ่วมอารีย์ สรรพสิริ เล่าว่า บุญส่ง นั้นมีความรู้ในด้านงานเทคนิคเกี่ยวกับวิทยุ โดยมาเรียนรู้และฝึกฝนการอัดล้างภาพยนตร์ในภายหลัง

ซึ่งการฝึกฝนก็ต้องใช้วิธีหัดตามฝึกเพื่อให้สามารถทำงานจริงในห้องมืดได้ดี (สรรพสิริวิริยศิริ, สัมภาษณ์)

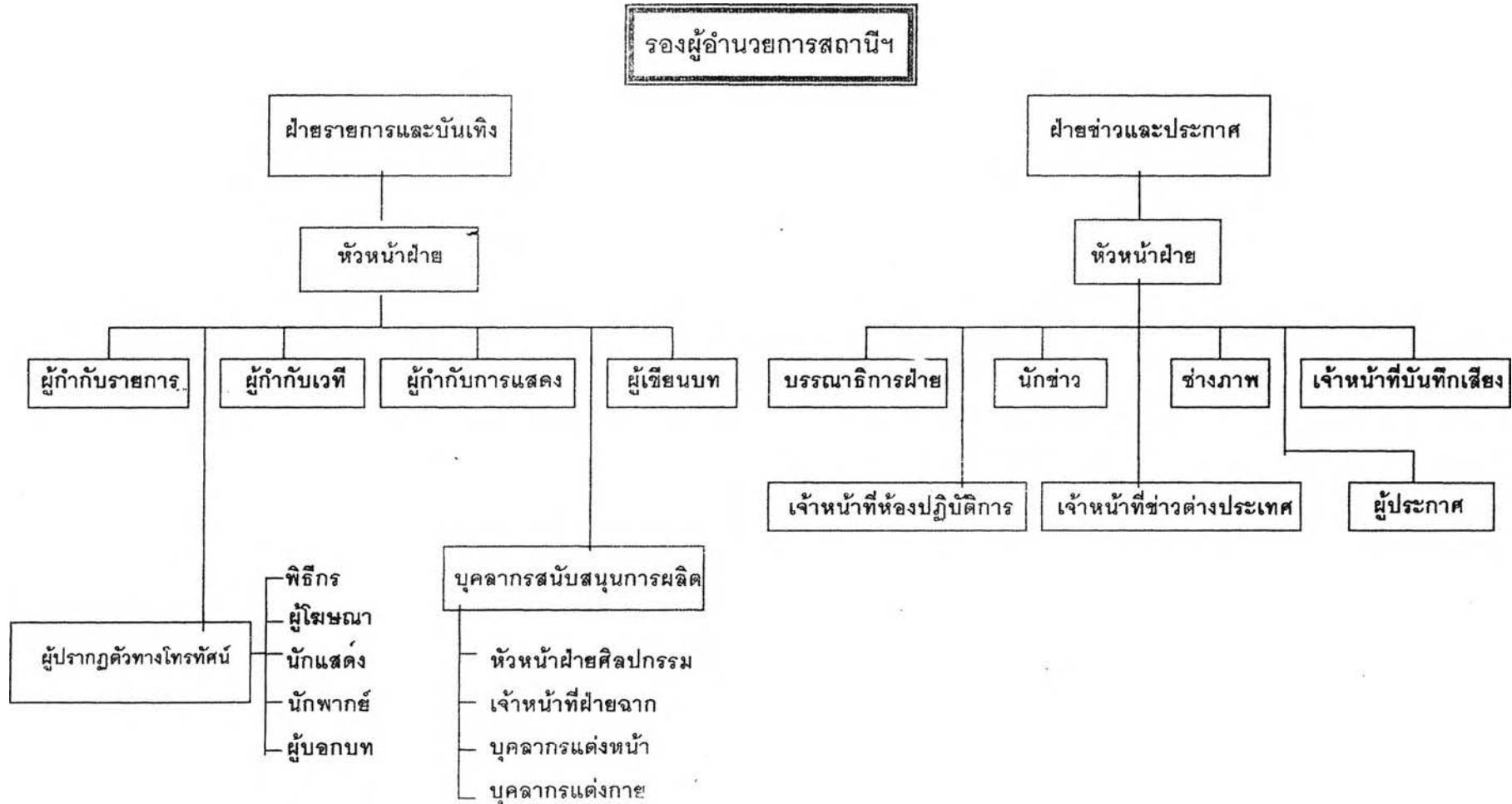
๓.๒.๖ เจ้าหน้าที่ชาวต่างประเทศ

มีหน้าที่ในการจัดหาชาวต่างประเทศ จากสำนักข่าวต่างๆ ที่มีสัญญาผูกพันกับช่อง ๔ บางขุนพรหม ได้แก่ ชาวจาก ซี.บี.เอส ของสหรัฐอเมริกา ไอ.ที.เอ็น ของอังกฤษ และ อี.ที.อีเอส ของเยอรมันตะวันตก เจ้าหน้าที่ชาวต่างประเทศจะนำข่าวที่ได้มาแปลเป็นบทความภาษาไทย แล้วส่งให้แก่ฝ่ายข่าวนำไปอ่านออกอากาศ ผู้รับผิดชอบหน้าที่นี้ได้แก่ ฉลวย พิชัยศรัทธ ซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบข่าวต่างประเทศของสถานีวิทยุ ท.ท.ท. และแปลบทสารคดีต่างประเทศต่างๆ ด้วย

๓.๒.๗ ผู้อ่านข่าว

ผู้อ่านข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหม มาจากผู้ที่เคยเป็นผู้ประกาศและอ่านข่าวในสถานีวิทยุ ท.ท.ท. มาก่อน ได้แก่ อาคม มกรานนท์ และจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าว และช่างเทคนิค ที่มีรูปร่างหน้าตาดี และมีน้ำเสียงเหมาะแก่การอ่านข่าว ได้แก่ สรรพสิริ วิริยศิริ สมชาย มาลาเจริญ พฤทธิ อุปลัมภานนท์

แผนภาพที่ ๓ แสดงโครงสร้างและภารกิจของบุคลากรด้านการจัดรายการ

4. หลักและการควบคุมการนำเสนอรายการ

ในการดำเนินกิจการของสถานีโทรทัศน์นั้น รายการซึ่งเป็นผลงานของบุคลากรจัดว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะรายการต่างๆ ที่นำเสนอไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ความรู้หรือบันเทิงเป็นผลงานที่คนดูจะได้รับโดยตรงจากสถานีฯ ฉะนั้นรายการต่างๆ จึงสร้างบุคลิกภาพของสถานีให้เห็นเด่นชัดมากกว่าผลงานด้านอื่น อาจกล่าวได้ว่า รายการวิทยุโทรทัศน์ มีส่วนโดยตรงต่อความสำเร็จและล้มเหลวของสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพราะเป็นสิ่งที่สร้างความนิยมในหมู่คนดูและผู้อุปถัมภ์ในวงอุตสาหกรรมซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อรายได้ที่จะค่าจุนให้สถานีดำเนินการไปได้

บุคคลผู้ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการนำเสนอ รายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง ๔ บางขุนพรหม ที่ควรจะได้รับการกล่าวถึงในที่นี้ก็คือ จำนง รั้งสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการและบันเทิง

จำนง รั้งสิกุล เป็นผู้ที่ได้เคยผ่านงานด้านสื่อสารมวลชนมาก่อน โดยได้เคยรับตำแหน่งในกรมประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่รับผิดชอบจัดทำวารสารข่าว และผลิตหนังสือเอกสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ต่อมาจึงได้รับผิดชอบงานด้านวิทยุกระจายเสียง โดยรับหน้าที่ผู้ประกาศและผู้อ่านข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จัดรายการทั้งด้านสาระและบันเทิงทั้งทางวิทยุ กรมประชาสัมพันธ์ และวิทยุกรมไปรษณีย์โทรเลข ต่อมาจึงได้อนุมัติให้ลาราชการไปทำงานพิเศษเป็นผู้ช่วย ผู้ประกาศ และจัดรายการแผนกภาษาไทย วิทยุ บีบีซี. ของอังกฤษที่กรุงลอนดอนเป็นเวลาสามปี หลังจากนั้นจึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าคณะเจ้าหน้าที่ไปฝึกงานด้านวิทยุโทรทัศน์ อาร์.ซี.เอ. ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อกลับมาร่วมงานก่อตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งแรกของไทย (จำนง รั้งสิกุล, ๒๕๓๙: ๑)

ที่สถานีวิทยุโทรทัศน์ บีบีซี. นี้เองที่เป็นแบบอย่างอันสำคัญที่จำนงได้ยึดถือมาใช้ในการดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์ของประเทศไทย

บีบีซี. หรือบรรษัทวิทยุและโทรทัศน์อังกฤษ (British Broadcasting Cooperation) ก่อตั้งขึ้นด้วยกฎบัตร (Charter) ในพระบรมราชโองการผ่านรัฐสภา เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๐ บีบีซี. เป็นองค์การเดียวที่ได้ดำเนินงานกิจการวิทยุโทรทัศน์ ในลักษณะสิทธิผูกขาด (monopoly) ดำเนินงานวิทยุโทรทัศน์ทั่วประเทศอังกฤษ โดยไม่มีโฆษณาธุรกิจการค้า แต่มีรายได้จากค่าธรรมเนียมเครื่องรับ (license fee) จากผู้ฟังและผู้ชม ซึ่งเป็นรายได้มากพอที่จะดำเนินกิจการให้เจริญก้าวหน้าได้เป็นอย่างดี

๔.๑ หลักในการนำเสนอรายการ

สิ่งสำคัญในระบบการดำเนินงานของ บีบีซี. ที่จำนง รั้งสิกุล ได้รับมาได้แก่ ระบบในการดำเนินงานที่ใช้ประโยชน์จากบุคลากรและทรัพยากรอย่างเต็มที่ โดยพัฒนาบุคลากรของตนเองให้ขึ้นมา มีทักษะความสามารถให้เป็นที่นิยมของประชาชน มากกว่าจะพึ่งพามูลากร จากภายนอก นอกจากระบบการพัฒนาบุคลากรและทรัพยากรแบบ บีบีซี. แล้ว สิ่งสำคัญที่ได้สะท้อนให้ปรากฏในรูปแบบการดำเนินรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ ได้แก่ สิ่ง que เรียกว่า "พันธกิจ" ของสถานีวิทยุโทรทัศน์

แบบอย่างของพันธกิจในสถานีวิทยุโทรทัศน์ ที่จำนงได้รับมาจาก บีบีซี. คือการมีหลักการในการเผยแพร่รายการให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ชมอย่างสมดุล คือการให้ข่าวสาร (information) ให้การศึกษา (Education) และให้ความบันเทิง ซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นที่ยอมรับอันดีจนแพร่หลายไปทั่วโลก จำนง รั้งสิกุล (อ้างถึงใน สนิทธี สิทธิรักษ์, ๒๕๓๕ ๑๐๑) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

วิชาการ มันมีอยู่ ตามหลักอังกฤษเขา ต้องให้ข่าวสาร ให้ความรู้ และส่งเสริมการศึกษาให้ความบันเทิง ๓ อย่างนี้ แล้วเราก็มาคิดดูว่าเราจะทำอย่างไร ข่าวจะทำอย่างไร การบันเทิงจะมีอะไรบ้างความรู้ต่างๆ จะจัดในรูปแบบไหน ขนาดเปิดเดือนแรกๆ เรามีแล้วอภิปรายเป็นเรื่องเป็นราว อภิปรายทางวิชาการก็มีสารพัดเรื่อง แล้วก็เชิญบุคคลสำคัญมากออกด้วย เช่น พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ เราพยายามจัดให้สมดุลกันระหว่างรายการประเภทความรู้ ข่าวสาร บันเทิง ความจริงรายการความรู้ทำดีๆ มันก็เป็นบันเทิงไปด้วยในตัว แต่ก็ไม่ค่อยเป็นที่ระหนกกันนักในขณะนี้

ด้วยเหตุนี้ การนำเสนอรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งแรกของไทยนี้ จึงได้ดำเนินไปอย่างมีทิศทาง โดยมีจำนง รั้งสิกุล เป็นผู้ควบคุม มีแบบอย่างของ บีบีซี. อันเป็นหนึ่งในสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับการยกย่องว่าดีที่สุดในโลก เป็นเข็มทิศ

๔.๒ การควบคุมการนำเสนอรายการ

ในด้านการควบคุมรายการนั้นในระยะแรกการนำเสนอรายการไม่มีการควบคุมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน แต่ข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งที่ควรให้ความสนใจก็คือ แม้บริษัทไทยโทร

ทัศน์จำกัด จะมีลักษณะเป็นบริษัทจำกัด แต่ก็เป็นที่ทราบกันดีว่ามีหน่วยงานของรัฐบาลเป็นเจ้าของ และนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้ที่ได้ก่อตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งนี้ขึ้นมา นั้น ก็เป็นผู้ที่มีสิทธิอย่างเต็มที่ในการควบคุมการนำเสนอรายการของสถานี จ้างง รัชสกุล (อ้างถึงใน สิทธิ สติธิรักษ์, ๒๕๓๕: ๑๐๓) ได้เล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า "ผมอยู่มา ๓ นายก ๓ นายนี้เปรียบเสมือนหัวหน้าที่วี. มีอะไรก็สั่ง เช่นเซอร์ใหญ่ก็คือตัวนายกนี้แหละ คือเป็นแบบไทย ๆ แบบครอบครัว เราทำรายการออกอากาศ รุ่งขึ้นเขาเข้าประชุม บางทีก่อนจะเข้าวาระเขาก็คุยกันเรื่อง ที.วี. "ดูรายการเมื่อคืนนี้เป็นยังไง" เสร็จแล้วมีอะไรก็สั่งมา"

ดังนั้นกรอบในการนำเสนอรายการของสถานีฯ จึงเป็นไปแบบเดียวกัน สื่อของทางราชการทั่วไป คือ รายการประเภทบันเทิงเป็นรายการที่ถูกควบคุมน้อยที่สุด

ส่วนในด้านการควบคุมภายในสถานีนั้น มีการควบคุมตั้งแต่เริ่มเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ส่วนใหญ่คือการพิจารณาเนื้อหาของละครโทรทัศน์ มีการตรวจบทละครโดยคณะกรรมการบทละครซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดรายการทั้งหมด ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ฝ่ายรายการก็ได้จัดทำระเบียบ กำหนดมาตรฐานรายการแสดงโดยเฉพาะละครและภาพยนตร์เข้ามา มีเนื้อหา ดังนี้

หลักปฏิบัติและหลักทั่วไป

๑. ต้องส่งบทล่วงหน้า ๒ ชุด ให้ฝ่ายจัดรายการของสถานีตรวจอย่างน้อย ๑๕ วัน ก่อนออกอากาศ เพื่อสะดวกในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหากจะมี ต้นฉบับชุดนี้ฝ่ายจัดรายการจะเก็บรักษาไว้เป็นหลักฐาน ไม่ว่าจะอนุมัติให้ออกอากาศหรือไม่ก็ตาม
๒. เนื้อเรื่องจะต้องมีความเหมาะสมสำหรับเทคนิคการแสดงทางโทรทัศน์และจะต้องทำการซักซ้อมในความควบคุมของเจ้าหน้าที่จนเป็นที่รัดกุมและพอใจ
๓. ความยาวของเรื่องจะต้องใช้เวลาแสดงไม่เกิน ๙๐ นาที สำหรับเรื่องที่มีความยาวเกินกว่านี้แต่ไม่เกิน ๑๒๐ นาทีจะต้องได้รับการพิจารณาอนุมัติเป็นพิเศษ
๔. เรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย การแพทย์ หรือ วิชาชีพที่สุจริตอื่นๆ จะต้องเป็นไปโดยถูกต้องตามจริยธรรมของอาชีพนั้นๆ
๕. ละครทุกประเภทควรมีจุดจบซึ่งแฝงคติธรรม กล่าวคือส่งเสริมกรรมดีและลงโทษกรรมชั่ว

บทละครที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ จะไม่ได้รับอนุมัติให้ออกอากาศ

๑. โน้มนำให้เกิดความรู้สึกหมิ่นแคลนต่อองค์พระประมุขของชาติและพระราชวงศ์ หรือต่อรัฐบาล หรือเจ้าพนักงานของรัฐบาล
๒. เรื่องเกี่ยวกับการเมือง
๓. เรื่องที่อาจยุยงให้เกิดความเกลียดชังหรือรู้สึกแบ่งแยกระหว่าง ชนชั้น
๔. โจมตีหรือลบหลู่ศาสนาหรืออู่ขุขณียวัตถุ และการกระทำใดๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิด ความรู้สึกในแง่ร้ายแก่ศาสนาใดศาสนาหนึ่ง
๕. ทำลายขนบธรรมเนียมประเพณีหรือศิลปะของชาติ
๖. ขัดกับหลักศีลธรรม เช่น โน้มนำไปในทางอบายมุข หรืออาจเป็นตัวอย่างให้นำไป ประพฤติชั่ว
๗. เรื่องทั้งปวงที่เกี่ยวข้องทางลามกอนาจารหรือหยาบค้าย ไม่ว่าจะโดยเนื้อเรื่อง การ แสดง, คำพูด หรือการแต่งกายของตัวละคร
๘. แสดงให้เห็นว่าการฆ่าตัวตายเป็นวิธีสมควรสำหรับเป็นทางออกของปัญหาชีวิต
๙. แสดงความทารุณโหดร้ายเกินกว่าเหตุต่อบุคคลหรือสัตว์
๑๐. แสดงการฆาตกรรมอย่างสยดสยอง อันก่อให้เกิดความตระหนกตกใจหวาดเสียว และเสียขวัญ
๑๑. เรื่องอาชญากรรมทางเพศหรือเกี่ยวกับความวิปริตทางเพศ
๑๒. เรื่องลึกลับเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ภูตผี วิญญาณ ฯลฯ ซึ่งก่อให้เกิดความหวาดกลัว

ข้อสังเกต

๑. หลักใหญ่ของการพิจารณาถือว่า ถึงแม้ละครโทรทัศน์ส่วนมากจะไม่ได้ตั้งใจเสนอ เพื่อเยาะขุ่น แต่ถ้ามหากเยาะขุ่นได้ดูก็จะเป็นผลร้ายแก่จิตใจ
๒. เรื่องที่เคยเป็นบทละครสำหรับเวที หรือถ่ายทำเป็นภาพยนตร์มาแล้ว บางเรื่องก็ อาจไม่เหมาะสำหรับการแสดงทางโทรทัศน์ เพราะผู้ดูโทรทัศน์ประกอบด้วยบุคคลในครอบครัว อัน ต่างวัย ต่างพื้นฐาน ซึ่งอาจได้ดูโดยไม่ตั้งใจ
๓. เรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ หรือเป็นวรรณคดี หรือเรื่องอื่นที่ได้รับการยกย่องเป็น สากล หากมีสิ่งขัดแย้งกับหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้วอาจได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

๔. สถานีสงวนสิทธิ์ที่จะรับหรือไม่รับเรื่องใดให้ออกอากาศ (นิตยสารไทยโทรทัศน์ ๒๕๐๑ : ๗๘)

นอกจากนี้ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๐๒ ทางสถานียังได้ออกหลักปฏิบัติการจัดละครโทรทัศน์อีก ดังนี้

๑. ทางสถานีไม่สนับสนุนและไม่อนุญาตให้มีการแสดงละครโทรทัศน์เกินครั้งละ ๒ ชั่วโมง หรือ ๑๒๐ นาที กำหนดให้แสดง ระหว่าง ๒๐ ถึง ๔๐ นาที โดยให้ยึดถือเป็นมาตรฐานสากล เพื่อความเหมาะสมทั้งในทางเทคนิค ทางเศรษฐกิจ และทางศิลปการแสดงโทรทัศน์ ยกเว้นในกรณีพิเศษที่อนุญาตให้เกิน ๒ ชั่วโมงเล็กน้อย เช่น ในวันคล้ายวันเกิดของสถานี เป็นต้น

๒. ละครโทรทัศน์ที่มีความยาวเป็นพิเศษ สถานีจะพิจารณาหาเวลาให้แสดงได้ติดต่อกัน ๒ คืนซ้อน แต่ละคืนไม่เกิน ๒ ชั่วโมง ดังที่เคยมีมาแล้วรวม ๓ เรื่อง คือ เรื่อง "ซูลีไทเฮา" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมท เรื่อง "บ้านทรายทอง" ของ ก. สุรางคนางค์ และเรื่อง "วนิดา" ของวรรณสิริ

๓. การจัดรายการละครโทรทัศน์ โดยปกติผู้จัดจะต้องติดต่อบริษัทห้างร้านให้เป็นผู้อุปถัมภ์รายการเอง แต่สถานีก็พยายามช่วยหาให้ด้วยเหมือนกัน สำหรับละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่งๆ สถานีอนุญาตให้มีผู้อุปถัมภ์รายการได้ไม่เกิน ๓ ราย และเวลาโฆษณาสินค้าของทั้ง ๓ ราย เมื่อรวมกันแล้วกำหนดไม่ให้เกินร้อยละ ๑๐ ของเวลารายการแสดง เช่น เวลาแสดงละคร ๙๐ นาที กำหนดให้โฆษณาสินค้ารวมกันได้ไม่เกิน ๙ นาที เป็นต้น

๔. ละครโทรทัศน์ทุกเรื่องสถานีจัดผู้กำกับรายการและผู้กำกับเวทีให้เป็นเจ้าหน้าที่ของสถานีที่จะดำเนินงานและประสานงานกับทุก ๆ ฝ่ายให้ได้ผลดีมากที่สุดเท่าที่จะทำได้สำหรับละครโทรทัศน์บางเรื่องถ้าเห็นเป็นการสมควร ผู้จัดจะหาผู้กำกับการแสดงมาช่วยด้วยก็ได้ ซึ่งสถานีมีความยินดีสนับสนุน

๕. ในการจัดรายการละครโทรทัศน์ ทางไทยทีวีมีนโยบายส่งเสริมศิลปการแสดงละครหลายแบบ ทั้งแบบเก่าและแบบใหม่ คือนอกเหนือจากละครชีวิตแล้วยังมีละครชวนหัว ละครเพลง ละครพันทาง ละครนอก ละครใน ละครเสภา และโขน เป็นต้น แม้จิวไทย หรือละครร้อง หรือการแสดงแบบอื่นๆ นอกจากนี้ ก็อาจทดลองให้แสดงบ้างบางโอกาส (นิตยสารไทยโทรทัศน์ ๒๕๐๒ : ๑๙)

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อตรวจภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์ชุดต่างประเทศ ซึ่งทำให้มีผลมาถึงละครด้วย จากคณะกรรมการที่เป็นเจ้าหน้าที่ของ

สถานีเองกลายเป็นคณะกรรมการผสม มีผู้แทนจากสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย แต่หลักเกณฑ์ในการพิจารณาบทละครยังใช้ตามเดิมของปี พ.ศ. ๒๕๐๑

ดังนั้นการควบคุมมาตรฐานในการแพร่ภาพรายการวิทยุโทรทัศน์ แม้จะเป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งแรกของประเทศไทย ก็ปรากฏว่าได้มีการวางหลักเกณฑ์ในการควบคุมรายการตั้งแต่ในระยะแรกที่ดำเนินการ รวมทั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งนี้ ยังได้กำหนดพันธกิจของตนเองที่มีต่อผู้ชมไว้เป็นเป้าหมายของสถานีอีกด้วย

5. กระบวนการผลิตและนำเสนอรายการ

การแพร่ภาพออกอากาศในช่วงแรกของสถานีนั้น เป็นการแพร่ภาพออกอากาศด้วยเวลาทั้งหมดเพียงสามชั่วโมงครึ่ง เหตุสำคัญนั้นเกี่ยวเนื่องด้วยงบประมาณที่มีจำกัด เพราะการดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับเงินจำนวนมาก ในขณะที่งบประมาณส่วนใหญ่ต้องหมดไปกับการจัดหาอุปกรณ์เครื่องส่ง และที่ตั้งของสถานี ปัญหาสำคัญในด้านการขาดงบประมาณจึงเป็นสิ่งที่ส่งผลมาถึงการผลิตรายการด้วย

การผลิตรายการของฝ่ายรายการจึงไม่สามารถผลิตรายการที่ต้องใช้ทุนจำนวนมาก และเสนอรายการที่หลากหลายได้ ในกรณีนี้ทางสถานีแก้ปัญหาด้วยการนำเสนอรายการแพร่ภาพออกอากาศเพียงสี่วันในหนึ่งสัปดาห์ คือ วันอังคาร พุธ ศุกร์ วันอาทิตย์ และวันเสาร์ รายการที่นำเสนอในช่วงแรกก็เป็นการนำเสนอรายการที่ไม่ต้องใช้กรรมวิธีการผลิตแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ เช่น การแสดงละครรำ ละครพูด โขน ละครเสภา นอกจากนี้ยังใช้วิธีการฉายภาพยนตร์เรื่องยาว ซึ่งใช้วิธีประหยัดเงินทุนด้วยการเช่าฟิล์มภาพยนตร์เก่าที่ฉายแล้วมาจากบริษัทหนังขายยาเสียค่าใช้จ่ายไม่มากนัก แต่มีข้อเสียคือ ฟิล์มภาพยนตร์จะเก่ามาก บางครั้งก็ได้ฟิล์มที่ไม่มีคุณภาพ (อาชีย นักดนตรี, สัมภาษณ์)

ในภายหลังจึงได้เพิ่มการออกอากาศในวันพุธ และเพิ่มเวลาออกอากาศให้มากขึ้น คือ ตั้งแต่ ๑๘.๐๐ น. - ๒๒.๐๐ น. และในปลายปี ๒๕๐๑ จึงเพิ่มเวลาออกอากาศในวันศุกร์ จนภายหลังจึงได้ออกอากาศทุกวันไม่มีวันหยุด และเพิ่มเวลาออกอากาศมากขึ้นโดยเปิดสถานีในเวลา ๑๗.๐๐ น. และปิดสถานีเวลาประมาณ ๒๓.๓๐ น. ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ จัดให้มีภาคกลางวัน

โดยเปิดสถานีตั้งแต่ ๑๐.๐๐ น. จนถึง ๑๐.๐๐ น. ในปี พ.ศ.๒๕๐๘ ทั้งนี้รวมเวลาออกอากาศทั้งสิ้นประมาณ ๖๐ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ค่าใช้จ่ายในการออกอากาศโดยประมาณนาทีละ ๖๐ บาท

การนำเสนอรายการของสถานีในแต่ละวัน จะมีรายการบันเทิง ซึ่งเป็นรายการสดเป็นหลักประกอบด้วย รายการข่าวซึ่งเป็นรายการสดเช่นกัน นอกจากนี้คือ ภาพยนตร์ชุด และภาพยนตร์สารคดี

การจัดผังรายการในแต่ละวัน เป็นรูปแบบที่ถ่ายทอดมาจากการจัดผังรายการวิทยุโทรทัศน์ในต่างประเทศ ซึ่งเป็นระบบรับช่วงมาจากสื่อวิทยุกระจายเสียงอีกทีหนึ่ง กล่าวคือ เป็นระบบที่เรียกว่า Pie-Layer มีรายการเดียวกันในเวลาเดียวกันประจำแต่ละวันของทุกๆ อาทิตย์ เช่น รายการนายเท็ง ชม่อมทอง มีประจำทุกวันอาทิตย์ ในเวลา ๑๙.๑๕ น. หรือรายการครึ่งชั่วโมงสำหรับเด็ก มีทุกวันเสาร์ เวลา ๑๙.๑๕ น. ลำดับหรือตำแหน่งเวลาของรายการต่างๆ ก็รับช่วงมาจากต่างประเทศตามความเหมาะสม เริ่มด้วยรายการสำหรับเด็กในช่วงเปิดสถานี มีข่าวในเวลา ๒๐.๐๐ น. ทุกวัน และมีรายการบันเทิงสำหรับผู้ใหญ่คือ ภาพยนตร์ชุดปิดท้ายในแต่ละวันภายหลังตั้งแต่ปีที่สองคือ พ.ศ.๒๕๑๙ จึงเริ่มมีละครมาสลับ และเปลี่ยนมาเป็นรายการละครเป็นส่วนใหญ่ตั้งแต่ปีที่สาม พ.ศ.๒๕๐๐

การนำเสนอรายการในแต่ละสัปดาห์โดยสังเขป ตามที่ปรากฏในนิตยสารไทยโทรทัศน์ มีดังนี้ ในปี พ.ศ.๒๕๑๔

- ๑๘.๓๐ น. เปิดสถานี แจ้งรายการ แล้วฉายภาพยนตร์สำหรับเด็ก
- ๑๙.๑๕ น. รายการสดอันดับสอง อังคารมีวิทยาคมไซว์ สลับรายการปัญหา พฤษ์แสดงกิจการของหน่วยราชการต่างๆ (ถ้าไม่มีก็ฉายภาพยนตร์สารคดี) เสาร์มีภาพปริศนาต่อด้วยดนตรีสุนทราภรณ์ สลับกับหมอลำทางใจ อาทิตย์มีบรรยายอภิปราย หรือแสดงกิจการของหน่วยราชการต่างๆ (ถ้าไม่มีก็ฉายภาพยนตร์สารคดี)
- ๑๙.๔๕ น. รายการสดอันดับหนึ่งสำหรับเด็ก วันอังคารมีหนูอ้อยสลับกับนายหัวม พฤษ์มีรายการตุ๊กตาสลับกับนายเท็ง วันเสาร์มีการแสดงของเด็ก วันอาทิตย์มีหุ่นกระบอกสลับกับเจ้าแกละ

๒๐.๔๕-๒๑.๐๐ น.รายการสดอันดับสาม อังคารมีละครชีวิต พฤษมีดนตรี เสาร์มีลิเกสลับกับ
การเล่นพื้นเมืองอย่างอื่น อาทิตย์มีรายการใหญ่ของคอลเกต, เบียร์ตรา
สิงห์, อาร์ซีเอ และอื่นๆ

หมายเหตุ คืนใดรายการสดอันดับสามยาวหรือเกิน ๒๒.๐๐ น. ก็ไม่มีภาพยนตร์เรื่องยาวสำหรับ
คืนนั้น

แผนภาพที่ ๔ แสดงแผนผังของการจัดรายการในเดือนแรกที่เปิดสถานี กรกฎาคม พ.ศ.2498

		๑๙.๐๐ น.			๒๐.๐๐ น.		๒๑.๐๐ น.	
อังคาร	๑ ๑๒ ๑๕ ๒๔	ภาพยนตร์ การ์ตูน	หุ่นกระบอก พระอภัยมณี	ภ.ปรมาณู เพื่อสันติ	ข่าว	ภ.อุตสาหกรรม	สโมสร ศิลปนิยม	ภาพยนตร์ เรื่องราว
พฤหัสบดี	๑๓ ๑๔ ๒๑ ๒๘	ภาพยนตร์ การ์ตูน	กระต่าย แสนกล	ภ.ประวัติ แสดมปี	ข่าว	ภาพยนตร์ สารคดี	สัมภรณ์	ภาพยนตร์ เรื่องราว
เสาร์	๒ ๕ ๑๖ ๒๓ ๓๐	ภาพยนตร์ การ์ตูน	ครึ่งชั่วโมง สำหรับเด็ก	ภ. นีคือ อเมริกา	ข่าว	ภาพยนตร์ จากอังกฤษ	สโมสรศิลป์ สมัครเล่น	ภาพยนตร์ เรื่องราว
อาทิตย์	๓ ๑๐ ๑๗ ๒๔ ๓๑	ภาพยนตร์ การ์ตูน	รายการ นายหญิง หม่อมทอง	ภ. คอนเสิร์ต โทรทัศน์	ข่าว	ภาพยนตร์ สารคดี	ทายปัญหา ต่างแบบ	ภาพยนตร์ เรื่องราว

ในการแพร่ภาพครั้งหนึ่งสถานีฯ เริ่มการออกอากาศในเวลา ๑๙.๐๐ น. เพื่อฉายภาพทดสอบแล้วเริ่มแพร่ภาพรายการวิทยุโทรทัศน์ ในเวลา ๑๙.๓๐ น. และปิดสถานีเมื่อ ๒๒.๐๐ น. โดยประมาณตลอดเวลาเหล่านี้ ประมาณการว่าต้องใช้เจ้าหน้าที่จำนวน ๔๒ คน ทั้งฝ่ายรายการและเทคนิคดังต่อไปนี้

1. ผู้อำนวยการ ๑ คน
2. ผู้กำกับรายการทั่วไป ๑ คน
3. ผู้กำกับเวทีทั่วไป ๑ คน
4. ผู้ประกาศ ๑ คน
5. ผู้โฆษณา ๑ คน
6. ผู้กำกับฉาก ๑ คน

7. ผู้ช่วยผู้กำกับฉาก	๒ คน
8. พนักงานฉาก	๒ คน
9. ผู้ควบคุมช่างกล้องและแสง	๑ คน
10. ช่างกล้อง	๒ คน
11. พนักงานเดินสายกล้อง	๒ คน
12. พนักงานแสง	๑ คน
13. ช่างเครื่องฉายภาพยนตร์และตัดต่อ	๒ คน
14. บรรณานิการข่าว	๑ คน
15. ผู้ประกาศข่าว	๑ คน
16. หัวหน้าช่างเครื่องส่ง	๑ คน
17. ช่างเครื่องส่ง	๑ คน
18. หัวหน้าห้องฟิล์มภาพยนตร์	๑ คน
19. ช่างเครื่องฉายภาพยนตร์	๑ คน
20. หัวหน้าช่างกำกับภาพ	๑ คน
21. ผู้ช่วยหัวหน้าช่างกำกับภาพ	๑ คน
22. ช่างกำกับภาพ	๑ คน
23. หัวหน้าช่างกำกับเสียง	๑ คน
24. ช่างกำกับเสียง	๑ คน
25. เจ้าหน้าที่ไมโครโฟน	๑ คน
26. หัวหน้าช่างฝ่ายการกำลัง	๑ คน
27. ช่างเครื่องยนต์ไฟฟ้า	๑ คน
28. ช่างเครื่องปรับอากาศ	๑ คน
29. ช่างประจำทรานส์ฟอร์มเมอร์	๑ คน
30. เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ	๘ คน
รวมทั้งสิ้น	๔๒ คน

ในการทำงานในแต่ละวันผู้เขียนบทประจำสถานี อาจินต์ ปัญจพวรรค์ ซึ่งมีหน้าที่ในการเขียนผังรายการประจำวันของสถานีด้วย จะต้องเขียนผังรายการเพื่อแจกจ่ายแก่เจ้าหน้าที่และ

บุคคลในสถานที่เกี่ยวข้องกับทุกคน ผังรายการดังกล่าวเริ่มต้นต้องพิมพ์ลงบนกระดาษไซ เมื่อพิมพ์เสร็จจึงนำไปเสนอให้แก่ จ่านง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการ เป็นผู้ลงนามรับรอง จึงจะนำมาใ้เนียบเพื่อแจกจ่ายต่อไปได้ หากไม่มีลายเซ็นของหัวหน้าฝ่ายรายการแล้ว จะไม่ได้รับอนุญาตให้นำไปใ้เนียบแจกจ่าย บางครั้งหัวหน้าฝ่ายรายการติดประชุมหรือธุระอื่นก็ต้องรองจนกว่าจะกลับมาเซ็นชื่อ ซึ่งบางครั้งก็ใกล้เวลาสถานีเปิดทำให้ต้องเร่งทำสำเนาและแจกจ่ายให้ทัน

ขั้นตอนในการผลิตผังรายการเพื่อแจกจ่ายแก่บุคคลต่างๆ นี้ ใช้วิธีการโรเนียวจากเครื่องที่บริษัทไทยโทรทัศน์ซื้อมาเพื่อใช้ในการนี้โดยเฉพาะ อาจินต์ ปัญจพรรค ซึ่งเป็นผู้เขียนผังรายการ ยังต้องเรียนรู้และลงมือใ้เนียบผังรายการด้วยตนเอง ดังที่เล่าเอาไว้ว่า

ผม ((เขียนบทประจำสถานี) กับนายสวิง นุตระศรี (คนขับรถประจำตัวคุณจ่านง) ผึกการหมุนโรเนียวกันเอง ทั้งโดยมือและโดยกดสวิตช์ ใ้หมุนเร็วด้วยมอเตอร์ รู้วิธีใช้หลอดหมึก เปลี่ยนหลอดหมึก รู้วิธีปาดหัวกระดาษทั้งปึกใ้มันเข้าไปในเครื่องง่าย ไม่ติดข้องด้วยความแน่นหนืดของกระดาษ ถ้าไม่ช่วยกรีดหัวปึกใ้มันเหมือนกรีดใ้ไปออกละก็ มันจะถูกดันเ็นยับไม่เข้าเครื่องอยู่เสมอ แผนผังประจำรายการคือ เราเรียกกันง่ายๆ ว่า “เลย์เอาท์” เราเป็นู้กัน ดูเหมือนมันมาจากศัพท์เทคนิคทางวิทยุว่า ทวานสมิตชัน เลย์เอาท์” แผ่นแรกในเมืองไทยในประวัติศาสตร์ทีวีของเมืองไทย รีดออกมาช้าๆ โดยการหมุนด้วยมือของผม ไม่กล้ากดสวิตช์ไฟฟ้าใ้มันหมุนเร็ว เพราะกลัวเสีย กลัวยับ กลัวขาด ได้ออกมาแผ่นแรกก็หยุดหมุน เามันขึ้นมามีด้วยความใ้ใจในการใ้เครื่องหมุนโรเนียว”

(อาจินต์ ปัญจพรรค, ๒๕๓๙: ๙๑)

ลักษณะการทำงานเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความไม่พร้อมทางด้านความรู้ของบุคลากรที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างลำบาก แต่ความตั้งใจจริงของบุคลากรที่หมายจะใ้งานสำเร็จลุล่วงอย่างได้ผลดี ก็ช่วยให้ฝ่าฟันอุปสรรคไปได้ เป็นอีกหนึ่งในวิธีการทำงานอย่างลองผิดลองถูกของบุคลากรด้านรายการ

เมื่อเสร็จจากการผลิตก็จึงนำผังรายการนั้นไปแจกจ่ายโดยมอบใ้แก่หัวหน้าฝ่ายธุรการสถานีเป็นผู้จัดการแจกจ่ายแผนผังรายการประจำวันใ้ยังผู้อยู่เวรปฏิบัติการในวันนั้น โดยแจกใ้แก่ฝ่ายรายการทุกคน ฝ่ายข่าวทุกคน และเจ้าหน้าที่ทางเทคนิค ได้แก่ ฝ่ายเครื่องส่ง, ฝ่ายกำกับ

ภาพ, ฝ่ายกำกับเสียง, ฝ่ายกำกับแสง, ฝ่ายช่าง, ฝ่ายพัสดุ, ช่างกลึง, ช่างไมโครโฟน, ฝ่ายบัญชีการเงิน และหัวหน้าหน่วยการกำลังซึ่งรับผิดชอบกระแสไฟฟ้าและคุมเครื่องปรับอากาศ หัวหน้านักการภารโรง รวมทั้งยามเพื่อให้รับรู้ว่าจะมีแขกรับเชิญที่สำคัญมาที่สถานีในวันนั้นๆ หรือไม่

นอกจากนี้ผู้เขียนบทยังต้องแต่งคำประกาศแจ้งรายการ แจ้งเปิด-ปิดสถานีในแต่ละวัน แล้วจัดพิมพ์อีก ๗ ชุด เพื่อแจกจ่ายผู้ประกาศหญิงที่มีหน้าที่ประกาศในแต่ละวัน, ผู้กำกับรายการ, ผู้กำกับเวที, ช่างกลึง, ช่างเสียง, ช่างแสง และเก็บเป็นหลักฐาน ๑ ชุด

ในด้านการทำงานของบุคลากร จำนวนของบุคลากรที่ทำงานดูจะเป็นปัญหาสำคัญที่บริษัทไทยโทรทัศน์ต้องประสบในระยะแรก เพราะงานโทรทัศน์เป็นงานที่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมาก ทั้งบุคลากรทางด้านเทคนิคและบุคลากรด้านรายการ งานด้านสถานีวิทยุ ท.ท.ท. ที่ตั้งขึ้นมาเป็นฐานในการฝึกบุคลากรนั้น ไม่อาจจะพอเพียงต่อการสนับสนุนด้านจำนวนบุคลากร ทั้งนี้เพราะกิจการโทรทัศน์เมื่อเทียบกับกิจการวิทยุกระจายเสียงแล้ว ต้องใช้คนมากกว่าถึง ๗:๒ เท่าเลยทีเดียว (ไทยโทรทัศน์ ๒๔ พฤศจิกายน, ๒๔๙๙: ๗-๘) จำนวนบุคลากรในฝ่ายรายการ และฝ่ายข่าว จำนวนประมาณ ๓๐ คน เป็นจำนวนที่ทั้ง สรรพสิริ วิริยศิริ หัวหน้าฝ่ายข่าว และ จำนง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการต่างยอมรับว่าไม่เพียงพอแต่อย่างใด

ดังนั้น การทำงานของบุคลากรจึงต้องเป็นไปในลักษณะของการร่วมแรงร่วมใจซึ่งกันไปในลักษณะเดียวกับการทำงานของบุคลากรในสถานีวิทยุโทรทัศน์ ขนาดเล็กที่มีผู้อธิบายว่า "ทุกคนพร้อมเสมอที่จะยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือการทำงานในเวทีเลขาอนุการ เซลล์แมน หรือผู้กำกับรายการอาจต้องทำหน้าที่ย้ายเฟอร์นิเจอร์ประกอบฉากไป จัดฉากหรือแม้แต่จัดไมโครโฟนให้เข้าที่" ต่างจากสถานีวิทยุโทรทัศน์ขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมด้านบุคลากรที่ทุกคนต่างรับผิดชอบหน้าที่ของตนไม่จำเป็นต้องยื่นมือไปช่วยเหลือคนอื่น

บุคลากรด้านรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม จึงต่างต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในงานมากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น อารีย์ นักดนตรี เป็นผู้ประกาศประจำวันของสถานี ต้องรับหน้าที่เป็นผู้ช่วยพิธีกรในรายการบันเทิงบางรายการ และเป็นนักแสดงด้วย ดาเรศร์ ศาตะจันทร์ ผู้ประกาศก็มีหน้าที่เป็นนักแสดงในละครหลายเรื่องด้วยเช่นกัน สรรพสิริ วิริยศิริ หัวหน้าฝ่ายข่าว มีหน้าที่เป็นทั้งบรรณาธิการข่าว เป็นนักข่าวและผู้ประกาศข่าวด้วย หรือแม้แต่ จำนง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการเองก็ยังมีหน้าที่เป็นพิธีกรในรายการสัมภาษณ์และรายการบันเทิงในหลายรายการ

การผลิตรายการและแพร่ภาพออกอากาศกระทำขึ้นในอาคารของสถานี ซึ่งตั้งอยู่ภายในบริเวณเนื้อที่ของธนาคารแห่งประเทศไทย บางขุนพรหม ตัวอาคารมี ๒ ชั้น สร้างขึ้นโดยกรม

โยธาเทศบาล (กรมโยธาธิการในปัจจุบัน) ตามแบบแปลนของบริษัทอาร์.ซี.เอ ที่ส่งมาให้ ประกอบด้วยห้องส่ง ๒ ห้อง ห้องเครื่องส่ง ห้องลำดับภาพ ห้องกำกับเสียง ห้องกำกับภาพ ห้องพัสดุ ห้องเครื่องยนต์กำเนิดไฟฟ้า ห้องแต่งตัว ห้องเครื่องทำความเย็น นอกจากนี้ยังมีชมจรรยาัยชมการแสดง บรรจุผู้ชมได้ประมาณ ๑๒๐ คน สามารถให้ผู้ชมเข้าไปชมการผลิตรายการในห้องส่งได้

แม้อาคารสถานีช่อง ๔ บางขุนพรหม จะจัดสร้างตามแบบของ อาร์.ซี.เอ ซึ่งประกอบด้วยห้องส่งสองห้องซึ่งจัดว่าเหมาะสมสำหรับการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ แต่เนื่องจากความจำกัดทางด้านเงินทุนและความเร่งรีบในการเปิดสถานี จึงทำให้ห้องส่งแล้วเสร็จใช้งานได้ในระยะแรกๆ เพียงห้องเดียว ห้องส่งห้องเดียวนี้จึงต้องใช้เป็นที่จัดรายการต่างๆ ทั้งละครและรายการบันเทิง รวมทั้งต้องใช้เป็นเนื้อที่สำหรับนำเสนอรายการโฆษณาด้วย ปัญหาในด้านพื้นที่ทำให้บุคลากรฝ่ายรายการต้องแก้ไขด้วยการจัดแบ่งพื้นที่ตามความเหมาะสม โดยแบ่งส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่สำหรับการแสดง อีกส่วนหนึ่งกันไว้เป็นพื้นที่ในการโฆษณาสด การแสดงละคร ผู้เขียนบทต้องพยายามเขียนบทให้ลงตัวในฉากเดียว โดยต้องดึงเหตุการณ์ต่างๆ มารวมกันอยู่ในฉากนี้ให้มากที่สุด บางครั้งละครบางเรื่องก็ต้องใช้ฉากขนาดใหญ่เป็นเหตุให้ต้องลดเนื้อที่สำหรับการประกาศโฆษณา

สำหรับการผลิตรายการที่นำเสนอของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม ผู้วิจัยได้จัดแบ่งออกเป็น ๔ ประเภทคือ รายการข่าวสาร รายการละคร รายการประเภทที่ไม่ใช่ละคร รายการภาพยนตร์ชุด และรายการโฆษณา กระบวนการผลิต รายการประเภทต่างๆ ตามที่กล่าวมามีรายละเอียดดังนี้

5.1 การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ประเภทที่ไม่ใช่ละคร

รายการวิทยุโทรทัศน์ประเภทที่ไม่ใช่รายการละครของช่อง ๔ บางขุนพรหม คือ รายการต่างๆ และรายการที่ให้สาระความรู้ แบ่งเป็นสามกลุ่มคือ รายการดนตรี ได้แก่ รายการดนตรีไทย รายการดนตรีไทยสากล รายการเพลงไทยลูกทุ่ง รายการเพลงสากล และรายการดนตรีป๊อปปูล่า อีกกลุ่มคือ รายการป๊อปปูล่าบันเทิง หรือรายการประเภท Light Entertainment ได้จากการแข่งขันตอบปัญหาต่างๆ ประเภท Quiz Show รายการแข่งขันแบบปรัคินี หรือ Panel Show แบบเบ็ดเตล็ดอื่นๆ กลุ่มสุดท้ายคือ รายการส่งเสริมความรู้และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งแบ่งเป็นรายการสำหรับเด็ก รายการสำหรับสตรี รายการศิลปวัฒนธรรม รายการทางศาสนา และรายการประเภทให้การศึกษา กระบวนการในการผลิตรายการเหล่านี้ค่อนข้างใกล้เคียงกัน มีขั้นตอนในการ

ผลิตแบ่งได้เป็น ๓ ช่วงด้วยกันคือ การเตรียมการก่อนการผลิต การปฏิบัติงานระหว่างการผลิต และการดำเนินการภายหลังการผลิต

๕.๑.๑ การเตรียมการก่อนการผลิต

การวางแนวคิดของรายการ

รายการวิทยุโทรทัศน์ใดๆ ก็ตามต้องเริ่มต้นจากการวางแนวคิดในการจัดทำรายการ คือความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะนำเสนอรายการใดๆ ให้ปรากฏบนจอโทรทัศน์ ผู้วางแนวคิดในการจัดทำรายการ หรือผู้ที่คิดรายการต่างๆ ของช่อง ๔ บางขุนพรหม ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายรายการ จำนง รั้งสิกุล การวางแนวคิดจะเริ่มจากการสร้างสรรค์แล้วแปลความคิดให้เป็นจริงเป็นจัง โดยจัดงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้เข้ากับแนวคิด รวมทั้งต้องคำนึงด้วยว่าความคิดนั้นสามารถนำมาทำเป็นรายการวิทยุโทรทัศน์ได้เหมาะสมกับสภาวะการผลิต เนื้อหาเหมาะสมกับเวลา รูปแบบรายการ และเหมาะสมกับผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย

อาจกล่าวได้ว่า การสร้างสรรค์แนวคิดในการผลิตรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม มีข้อจำกัดพอสมควร เนื่องจากปัญหาในด้านงบประมาณ ปัญหาในด้านบุคลากร และปัญหาในด้านเทคโนโลยี ปัญหาในด้านงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดทำให้ผู้ออกแนวคิดไม่สามารถสร้างสรรค์รายการที่ต้องใช้งบประมาณมากๆ ในการผลิตได้ หรือไม่สามารถเสนอรายการที่หลากหลายตลอดทั้งวันได้ และอาจกล่าวได้ว่า ในช่วงแรกของการนำเสนอรายการ แนวคิดในการนำเสนอ นั้นเกิดจากแนวคิดในการแก้ปัญหาต่างๆ นานา ร่วมกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์ มากกว่าจะเป็นแนวคิดที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์โดยเฉพาะ เราจึงพบว่ารายการที่นำเสนอในช่วงแรกๆ ของช่อง ๔ บางขุนพรหมอาจไม่ใช่เป็นการสร้างสรรค์งานทางด้านศิลปะเท่าใดนัก มีรายการหลายรายการที่แทบจะเรียกได้ว่าเป็น "รายการฆ่าเวลา" เช่น ภาพยนตร์สารคดีต่างๆ ที่มีคั่นสลับกับรายการต่างๆ ที่ผลิตเองอยู่โดยตลอด ทั้งนี้เพราะเกิดจากปัญหาที่ไม่สามารถผลิตรายการมาบรรจุให้เต็มเวลาได้นั่นเอง ภายหลังเมื่อสถานีมีความพร้อมมากขึ้น รายการเหล่านี้ก็ลดน้อยลงไป

นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในด้านเทคโนโลยีที่ในสมัยนั้นยังไม่มีการบินเทปโทรทัศน์รายการทุกรายการที่ผลิตต้องเป็นรายการสดทั้งหมด ผู้วางแนวคิดจึงต้องคำนึงด้วยว่ารายการที่สร้างสรรค์ขึ้นมา นั้น สามารถผลิตเป็นรายการสดได้ โดยไม่เกิดปัญหา เพราะไม่สามารถมาติดต่อเทปเพื่อลบข้อบกพร่องในภายหลังได้

การวางแผนความคิดด้านรายการของ จ๋านง รังสิกุล เกิดจากความรู้ความสามารถเฉพาะด้านที่จัดว่า จ๋านง รังสิกุล เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในศิลปะหลายแขนง และมีประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านการจัดรายการจากต่างประเทศ จึงสามารถประยุกต์ใช้ความรู้เหล่านั้นเข้ามาให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนความคิดด้านรายการได้ นอกจากนี้ในการวางแผนความคิดหรือเมื่อจะจัดรายการแต่ละรายการยังได้มีการปรึกษาจากผู้รู้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีชื่อเสียง หรือเป็นเอตทัคคะ ในแขนงความรู้ต่างๆ เช่น ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนพันธ์) ซึ่งมีความรู้ในด้านภาษาศาสตร์การละคร และการประพันธ์เพลง หรือพรานบูรณ์ ซึ่งเชี่ยวชาญในด้านการประพันธ์เพลง สำหรับละครหรือบุคลากรที่ใกล้ชิดอย่าง เอื้อ สุนทรสนาน ซึ่งเป็นข้าราชการของกรมประชาสัมพันธ์เช่นกัน

ที่มาของแนวคิดด้านรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม อาจจัดได้เป็นสองประเภท คือ รายการที่มีที่มาจากรายการวิทยุโทรทัศน์ในต่างประเทศ และรายการที่มีที่มาจากศิลปะการแสดงของไทย

๑. รายการที่มีแนวคิดจากรายการวิทยุโทรทัศน์ในต่างประเทศ

รายการโทรทัศน์หลายรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นรายการที่ได้แนวคิดมาจากต่างประเทศ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่บุคลากรได้ไปฝึกฝน อบรม วิชาการทำงานด้านวิทยุโทรทัศน์มาจากต่างประเทศคือ จากสถานีวิทยุโทรทัศน์บี.บี.ซี ของอังกฤษ และสถานีวิทยุโทรทัศน์อาร์.ซี.เอ ของสหรัฐอเมริกา จ๋านง รังสิกุล ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ได้ผ่านการอบรมฝึกฝนมาจากสถาบันวิทยุโทรทัศน์ทั้งสองแห่ง ได้อาศัยประสบการณ์ในการดูงานด้านรายการ จัดเข้ามาเป็นแบบอย่างในการจัดรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม

ดังนั้นนอกจากรายการหลายรายการที่เป็นการนำเข้ามาจากต่างประเทศโดยตรง เช่น ภาพยนตร์การ์ตูน ภาพยนตร์สารคดี และภาพยนตร์ชุดเพื่อความบันเทิง ยังได้มีการดัดแปลงเอาแนวคิดของรายการในสถานีวิทยุโทรทัศน์จากต่างประเทศมาเสนอให้เป็นรายการของวิทยุโทรทัศน์ไทย ที่สำคัญได้แก่ รายการดิอะกลมโทรทัศน์ ซึ่งเป็นรายการอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาสังคมในเรื่องต่างๆ เป็นรายการที่ได้แบบอย่างจากรายการอภิปรายแบบ brains trust ของอังกฤษ รายการประเภทการแข่งขันต่างๆ ก็เป็นการนำแนวคิดมาจากต่างประเทศ เช่น รายการเกี่ยวกับการตอบคำถามที่เน้นในการแข่งขันในด้านความรู้ของผู้ร่วมแข่งขัน อย่างรายการปัญหาสารพัดปัญหาลับสมอง รายการกล่องวิเศษ รายการปริศนีย์ ซึ่งเป็นรายการแข่งขันทายตัวอักษรรับเชิญในรายการ ก็เป็นการเอาแบบอย่างจากรายการแข่งขันประเภท Panel Show ของสถานีวิทยุ

โทรทัศน์ในอเมริกา หรือรายการปัญหาทายอาชีฟ ก็เอาแนวคิดมาจากรายการทายอาชีฟชื่อ "What's My Line?" ของอเมริกา การจัดรายการแสดงดนตรีต่างๆ ก็เป็นรูปแบบการจัดรายการที่ใช้มากในสถานีวิทยุโทรทัศน์ บี.บี.ซี ของอังกฤษ

๒. รายการที่มีแนวคิดจากศิลปะการแสดงของไทย

นอกจากจะรับถ่ายทอดแนวคิดในด้านรายการมาจากรายการวิทยุโทรทัศน์ในต่างประเทศแล้ว รายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม ยังได้มีการรับถ่ายทอดแนวคิดด้านรายการมาจากศิลปะการแสดง หรือการละเล่นแบบดั้งเดิมของไทยมานำเสนอในรูปแบบของรายการวิทยุโทรทัศน์ มีทั้งการรับเอาศิลปะการแสดงแบบเดิมมานำเสนอโดยตรง เช่น โขน ละครพูด ละครรำ ละครเสภา หรือการแสดงหุ่นกระบอก และมีการประยุกต์นำมาปรับให้เหมาะกับการนำเสนอเป็นรายการทางวิทยุโทรทัศน์รายการต่างๆ ที่เกิดจากการประยุกต์นำศิลปะของไทยมาดัดแปลง เช่น รายการเพลินเพลงกับนฤพนธ์ เป็นรายการดนตรีไทยที่มีรูปแบบดำเนินรายการที่ผสมผสานระหว่างการขับร้องและบรรเลงรับด้วยดนตรีไทย แต่นำเสนอในแนวทางให้เข้ากับสมัยนิยม เปลี่ยนจากการให้นักร้องนั่งขับร้องอยู่หน้าวงดนตรีในแบบเดิม เป็นให้มีการเคลื่อนไหวออกท่าทางตามเนื้อร้องพอสมควร จัดฉากให้เข้ากับบท และดูสมจริง รายการลับแลกลอนสดเป็นการปรับวิธีการต่างๆ ในการแสดงกลอนสดของไทยโบราณมาเป็นการแข่งขันประชันกลอนสดทางโทรทัศน์ มีผู้ตัดสิน มีการจัดฉากให้เข้ากับบรรยากาศการเล่นสักวา รายการปัญหาหะหมี่ เป็นรายการปัญหาที่พิธีกรและผู้ช่วยแต่งกายแบบจีน ผู้ทายปัญหาต้องเขย่าเซียมซีเอาเบอร์ที่ได้ไปปลดปัญหาหรือกลอนปริศนามาทายเป็นรายการที่นำเอาแนวคิดมาจากการละเล่นในสมัยรัชกาลที่ ๖ ซึ่งสืบทอดมาจากการละเล่นในราชสำนักจีนอีกทีหนึ่ง

แนวคิดในการนำเสนอรายการในแบบดังกล่าวนี้อาจจะกล่าวได้ว่า ไม่ใช่เป็นความคิดสร้างสรรค์จากมันสมองของหัวหน้าฝ่ายรายการโดยตรงเสียทีเดียว แต่ก็จัดได้ว่าเป็นการสร้างแนวความคิดที่เป็นผลมาจากความรอบรู้ในศิลปะแขนงต่างๆ อย่างมากของ จำนง รั้งสิกุล และการรู้จักประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่เดิมให้เป็นการสร้างสรรค์รายการใหม่ๆ ขึ้นได้

การสร้างแนวคิดในการจัดรายการนี้ แม้ผู้ที่เป็นหลักสำคัญในการสร้างสรรค์จะได้แก่ จำนง รั้งสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้บุคคลากรคนอื่นๆ ก็สามารถมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดรายการใหม่ๆ ได้ เช่น รายการเพลงลูกทุ่ง เป็นรายการที่เสนอแนวความคิดโดย ท้วม ทรนง (ชูชีพ ชำของยุทธ) เป็นการนำเสนอรายการเพลงลูกทุ่งเป็นครั้งแรกทาง

วิทยุโทรทัศน์หลังจากที่ก่อนหน้านี้มีแต่การนำเสนอเพลงประเภทเพลงไทยสากล เพลงไทยเดิม และเพลงสากลเป็นส่วนใหญ่ แต่ทั้งนี้แนวคิดต่างๆ ที่นำเสนอขึ้นมา จำแนงจะเป็นผู้พิจารณาว่าควร จะนำเสนอออกอากาศหรือไม่อีกทีหนึ่ง

การวางแผนคิดในการผลิตรายการจะเป็นไปควบคู่กับการกำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับ เวลาและรูปแบบของรายการ และกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย แม้จะมีการกล่าวว่สถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม ในสมัยแรกๆ เป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์เพียงแห่งเดียว จึงไม่ได้คำนึงถึงจำนวนยอดผู้ชม นัก เช่น สรรพสิริ วิริยศิริ (๒๕๓๗: ๙๖) แต่การวางแผนคิดในการนำเสนอรายการโทรทัศน์ของช่อง ๔ บางขุนพรหมก็ได้มีการกำหนดวัน เวลา และกลุ่มเป้าหมายของรายการไว้แล้ว เช่น การจัดภาพ ยนตร์ชุดสำหรับครอบครัวไว้สำหรับคืนวันพฤหัสบดี เนื่องจากเป็นวันที่นักเรียนหญิงในโรงเรียน ประจำได้รับอนุญาตให้กลับบ้าน การจัดภาพยตร์ชุดไว้ในวันเสาร์ เพราะเป็นวันที่นักเรียนชายใน โรงเรียนทหารได้รับอนุญาตให้กลับบ้าน ส่วนวันอาทิตย์จัดให้นำเสนอรายการเกี่ยวกับครอบครัวที่ สามารถชมได้ทุกเพศทุกวัย (อาจินต์ ปัญจพรรค, ๒๕๓๙: ๘๕-๘๖) การจัดรายการเด็กไว้ใน ช่วงเย็นของวันธรรมดา วิธีดังกล่าวนี้เป็นวิธีที่ยังคงสืบเนื่องมาในการนำเสนอรายการโทรทัศน์ใน ปัจจุบัน

จากนั้นเมื่อวางแผนคิดในการจัดทำรายการแล้วน่าจะจัดรายการประเภทใด มีรูปแบบ และเนื้อหาอย่างไร รวมทั้งกำหนดวันเวลาและกลุ่มผู้ชมเป้าหมายแล้วในขั้นตอนต่อไปจึงเป็นการ กำหนดตัวผู้ร่วมงาน หรือผู้รับผิดชอบรายการนั้นๆ

การกำหนดตัวบุคลากรผู้ร่วมงานคือ การมอบหมายความรับผิดชอบในแต่ละรายการ ให้แก่บุคลากรในฝ่ายรายการ กล่าวคือ รายการวิทยุโทรทัศน์ต่างๆ ที่ออกอากาศในช่อง ๔ บางขุนพรหมจะมีผู้รับผิดชอบในแต่ละรายการ ผู้รับผิดชอบนี้ไม่เจาะจงตำแหน่งว่าจะมาจาก บุคลากรในตำแหน่งใด ส่วนใหญ่ผู้รับผิดชอบจะได้แก่ พิธีกรในรายการนั้นๆ เช่น กัณทรีย์ นาคประภา เป็นพิธีกร และผู้รับผิดชอบรายการเพลงกล่อมจิต บุญถึง ฤทธิ์เกิด เป็นผู้รับผิดชอบ รายการจิตกรรณเยาว์ หรืออาจจะเป็นผู้เขียนบท เป็นผู้รับผิดชอบ เช่น อาจินต์ปัญจพรรค รับผิดชอบ รายการเพลงลูกทุ่งในยุคแรก

ตำแหน่งผู้รับผิดชอบนี้มีขอบเขตของงานในทำนองเดียวกับผู้ผลิตรายการ หรือ Producer รายการวิทยุโทรทัศน์ คือจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลเนื้อหาของรายการวิทยุโทรทัศน์ให้เป็น ไปตามแนวคิดที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น เป็นผู้กำหนดตัวผู้ร่วมรายการต่างๆ ควบคุมการฝึกซ้อมหาก

จำเป็นจะต้องมีการฝึกอบรม และคอยประสานงานกับบุคลากรคนอื่นๆ เช่น ผู้กำกับรายการ ผู้กำกับเวที ช่างกล้อง ช่างเสียง ผู้เขียนบท

รายการวิทยุโทรทัศน์ในช่อง ๔ บางขุนพรหม มีทั้งรายการที่หัวหน้าฝ่ายรายการ จำนง รั้งสิกุล จะรับผิดชอบเป็นผู้ผลิตด้วยตนเอง ในรายการที่เป็นพิธีกรเองส่วนใหญ่ เช่น รายการโต๊ะกลมโทรทัศน์ รายการปัญหาเปิดหน้ากาก หรือรายการประเภทตอบปัญหา นอกเหนือจากนี้ก็จะมอบหมายให้บุคลากรคนอื่นๆ รับผิดชอบไป ทั้งนี้โดยจะดูจากความชอบ ความถนัดของบุคลากรคนนั้นๆ เป็นสำคัญ ว่าจะสามารถจัดรายการนั้นๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น บุญถึง ฤทธิ์เกิด ศึกษา และมีความถนัดทางด้านจิตรกรรม ก็จะมีมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบผลิตรายการจิตรกรรมรุ่งเยาว์ อาจินต์ ปัญจพรรค์ ซึ่งมีความรู้ในด้านเพลงลูกทุ่งก็จะมอบหมายให้เป็นผู้ผลิตรายการเพลงลูกทุ่ง หรือภัณฑกรีย์ นาคประภา มีพื้นฐานมาจากละครเวที และมีความรู้เกี่ยวกับเพลงของละครเวที ก็ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ผลิตรายการเพลงกล่อมจิตร ทั้งนี้การทำงานของผู้ผลิตรายการจะยังอยู่ในการดูแลควบคุมของจำนง อีกทีหนึ่ง

๕.๑.๒ การเตรียมบทวิทยุโทรทัศน์

เมื่อวางแผนคิดในการนำเสนอรายการของรายการแล้ว กำหนดวัน เวลา รูปแบบ และเนื้อหาของรายการได้แล้ว และกำหนดผู้ผลิตรายการหรือ Producer ของรายการนั้นๆ แล้ว ขั้นตอนต่อไปจึงเป็นการเตรียมบทวิทยุโทรทัศน์ที่ใช้ในรายการ

ผู้รับผิดชอบในด้านบทรายการวิทยุโทรทัศน์ของช่อง ๔ บางขุนพรหมมีอยู่ ๒ ท่านด้วยกันคือ อาจินต์ ปัญจพรรค์ และ สุรพงษ์ บุณนาค สุรพงษ์นั้นจะรับผิดชอบในการเขียนบทเกี่ยวกับรายการเพลงทั้งหมด เช่น รายการเพลงสุนทราภรณ์ และรายการเพลงของวงประสานมิตร เนื่องจากเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านเพลง ส่วนรายการนอกเหนือจากนั้น อาจินต์ ปัญจพรรค์ จะเป็นผู้เขียนบท รวมทั้งเป็นผู้เขียนแผนผังการเสนอรายการประจำวันของสถานีด้วย

การเตรียมบทรายการวิทยุโทรทัศน์ เริ่มจากแนวคิดของรายการโทรทัศน์ ที่นำเสนอ และผ่านการพิจารณาจากหัวหน้าฝ่ายรายการแล้วว่าควรแก่การนำมาผลิตเป็นรายการ จากนั้นก็จึงมอบหมายให้ผู้เขียนบทรับเอาแนวคิดไปถ่ายทอดเป็นบทรายการวิทยุโทรทัศน์อีกที

การเขียนบทของอาจินต์ ปัญจพรรค์ ซึ่งเริ่มงานการเขียนบทวิทยุโทรทัศน์โดยที่ไม่มีความรู้ในด้านนี้มาก่อนเลย ได้ทำงานภายใต้คำแนะนำของจำนง รั้งสิกุล และการค้นคว้าหาข้อมูลของอาจินต์ จากตำราและหนังสือต่างๆ ที่จำนงได้สะสมไว้เป็นแหล่งในการค้นคว้าหาข้อมูล แบบ

อย่างไรในการเขียนหาเรามาจากตำราต่างๆ ของอเมริกาที่ว่าด้วยการเขียนบท วัตถุประสงค์หรือข้อมูลต่างๆ ก็อาศัยจากนิตยสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ วรรณคดีของไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนได้มาจากบรรดาหนังสือความรู้ที่เก็บไว้ในตู้ที่สถานีของจำนง ซึ่งอาจินต์ ปัญจพรรค ขนานนามว่าเป็น "ตู้ครู" ดังที่เคยเล่าเอาไว้ว่า

ผมเปิดตู้ตำราปกแข็งของอเมริกาว่าด้วยการทำรายการทีวีหลายเล่ม, นิตยสารพันซ์ ของอังกฤษ, น.ส.พ.เดลิเมล์ฉบับวันอาทิตย์ของอังกฤษ, หาละครวิทยุ ปี.บี.ซี อังกฤษ, หนังสือรวมบทละครทีวีที่ได้รางวัลชนะเลิศของทีวีอเมริกาแนนด์ มีทั้งหนังสือข้ามแบบคลาสสิกสไตล์อังกฤษ หนังสือภาพเด่นทั่วโลก, มีทั้งวรรณคดีไทยหลายเล่ม เป็นสมบัติส่วนตัวของคุณจำนงตู้นี้ จึงเป็นชุมทรัพย์ของผม เป็นอาจารย์วิทยุ ทีวีของผม ทำให้ผมรับใช้งานที่คุณจำนงสั่งได้"

(อาจินต์ ปัญจพรรค, ๒๕๓๓: ๓๑๘)

บทรายการวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม ในรายการประเภทที่ไม่ใช่ละคร จะทำเฉพาะในช่วงแรกที่น่าเสนอเท่านั้น เพื่อให้ผู้ที่ต้องปรากฏตัวทางโทรทัศน์ คือ พิธีกร ผู้ช่วยพิธีกร รวมทั้งช่างกล้อง และช่างเทคนิค ด้านเสียง ผู้กำกับเวที ผู้กำกับฉาก และผู้กำกับรายการ เข้าใจในลักษณะของการดำเนินรายการ และรูปแบบของรายการในเบื้องต้น ภายหลังเมื่อเข้าใจดีแล้วก็ไม่มีการเขียนบทอีก จะมีแต่ผังรายการประจำวันเท่านั้นที่มีการจัดทำอยู่เป็นประจำ บทที่จัดทำนั้นเป็นบทแบบกึ่งสมบูรณ์ คือจะมีรายละเอียดเพียงคร่าวๆ ไม่กำหนดรายละเอียดของมุมกล้อง เพื่อให้ผู้กำกับรายการกำหนดเอง และไม่ใส่คำพูดละเอียดของผู้ร่วมรายการ ผู้ดำเนินรายการหรือพิธีกร และผู้ช่วยพิธีกร ต้องใส่บทพูดโดยละเอียดเอง

บทรายการเมื่อผู้เขียนบทได้จัดทำแล้ว ต้องนำไปให้หัวหน้าฝ่ายรายการตรวจสอบรายละเอียดอีกที หากมีข้อบกพร่องก็นำกลับมาแก้ไขใหม่ บางครั้งมีการประเมินคุณภาพโดยเขียนคำติชมลงไปโนบพนั้นๆ ด้วย เช่น หากผู้เขียนบทคือ อาจินต์ ปัญจพรรค สามารถทำได้ดี จำนงรังสิกุล ก็มักเขียนคำชมว่า "ดีมาก" ไว้ที่บท

๕.๑.๓ การฝึกซ้อม :

รายการโทรทัศน์ประเภทที่ไม่ใช่ละครของช่อง ๔ บางขุนพรหม ไม่มีการฝึกซ้อมมากนักเหมือนกับรายการละคร โดยอาจมีการซักซ้อมทำความเข้าใจคิวต่างๆ ของพิธีกร ผู้ช่วยพิธีกร ผู้

ร่วมรายการกับบุคลากรผู้อยู่เบื้องหลังการผลิต คือผู้กำกับเวที ผู้กำกับรายการ ช่างเสียง ช่างกล้อง ก่อนการถ่ายทำ การทำความเข้าใจนี้ก็คือ การกำหนดจุดจำขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องทำในรายการ และใครมีหน้าที่อะไรในระหว่างนั้น เช่น รายการตอบปัญหา จะมีใครเป็นคนเปิดป้ายคำถาม ใครจะเป็นคนถามคำถาม เหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจ แต่เมื่อจัดทำรายการไปหลายครั้งแล้ว ผู้ร่วมรายการทุกคนเข้าใจหน้าที่ดีแล้วก็สามารถผลิตรายการเมื่อถึงเวลาได้เลย ไม่ต้องซักซ้อมทำความเข้าใจอีก (อารีย์ นักดนตรี, สัมภาษณ์)

๕.๑.๔ การผลิตและนำเสนอรายการ

เมื่อถึงเวลาที่ต้องออกอากาศ ผู้รับผิดชอบในรายการทุกคนจะมาผลิตรายการภายในห้องส่งของสถานี พิธีกร และผู้ช่วยพิธีกรจะเป็นผู้ดำเนินรายการประจำแต่ละรายการ ส่วนบุคลากรที่มีหน้าที่อยู่หลังกล้อง ได้แก่ ผู้กำกับเวที ผู้กำกับรายการ ผู้กำกับฉาก ช่างกล้อง ช่างเสียง เจ้าหน้าที่ฉาก ระบบการทำงานจะแบ่งความรับผิดชอบเป็นวันไป คือมีผู้กำกับเวที ผู้กำกับรายการ ผู้กำกับฉาก ฯลฯ ประจำวัน รับผิดชอบรายการที่นำเสนอในวันนั้นทั้งหมด

ในขั้นตอนของการผลิตรายการของสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์แบบที่เรียกว่า การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ให้แล้วเสร็จภายใต้สตูดิโอ (Studio – Finished Programming Approach) เป็นวิธีที่ใช้ทั่วไปในยุคเริ่มแรกของวิทยุโทรทัศน์ ในสมัยที่ความพร้อมด้านเทปภาพทัศน์ยังมีไม่มากซึ่งต่างจากการผลิตโดยใช้กระบวนการตัดต่อแบบภาพยนตร์ (Editing Approach) ที่เป็นการบันทึกภาพของรายการไว้เป็นช่วงๆ แล้วนำมาตัดต่อในภายหลัง ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้ในปัจจุบัน การผลิตให้แล้วเสร็จภายใต้สตูดิโอหรือที่เรียกว่ารายการสดนี้ ผู้ผลิตรายการต้องจัดเตรียมวัสดุรายการ ฉาก งานศิลปกรรม สไลด์ กล้องถ่ายภาพยนตร์ เทปบันทึกภาพ ผู้ร่วมรายการ และผู้แสดงให้พร้อม และมีการซ้อมล่วงหน้า เมื่อถึงเวลาออกอากาศก็ดำเนินรายการ และการแสดงตามบทโทรทัศน์ที่ได้ซ้อมไว้แล้ว

รายการส่วนใหญ่ของ ช่อง ๔ บางขุนพรหมเป็นรายการสด จึงมีความยากลำบากกว่าระบบการผลิตแบบบันทึกเทปในปัจจุบัน เพราะต้องมีข้อผิดพลาดให้น้อยที่สุด ผู้ที่รับผิดชอบสำคัญในการผลิตรายการ คือผู้กำกับรายการ (จำนง รังสิกุล, ๒๕๓๐: ๒๔๐) โดยทำงานประสานงานกับบุคลากรฝ่ายอื่นๆ ได้แก่ ผู้กำกับเวที ช่างกล้อง ผู้ปรากฏตัวทางโทรทัศน์ ฝ่ายฉาก ผู้กำกับรายการ จึงต้องมีฝีมือสูงมาก จึงจะผลิตรายการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับรายการวิทยุโทรทัศน์ประเภทที่ไม่ใช่ละครที่นำเสนอในช่อง ๔ บางขุนพรหม จัดแยกประเภทได้ ๓ ประเภทคือ รายการดนตรี รายการปกิณกะบันเทิง และรายการส่งเสริมความรู้และศิลปวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. รายการดนตรี

หมายถึง การแสดงดนตรีโดยอาจเป็นการบรรเลงหรือขับร้อง หรือทั้งสองอย่างในบางกรณีอาจมีการแสดงอย่างอื่นร่วมด้วย

รายการดนตรีที่ได้นำเสนอในสถานีวิทยุโทรทัศน์ ไทยทีวี ช่อง ๔ บางขุนพรหม มีดังนี้

๑) รายการดนตรีไทย สถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ นำเสนอรายการดนตรีไทยมาตั้งแต่วันแรกที่ย่ออากาศในรายการชื่อ "เพลงกล่อมนิทรา" เป็นการบรรเลงวงมโหรี โดยวงมโหรีของกรมประชาสัมพันธ์ และตั้งแต่นั้นมาก็ได้มีการนำเสนอรายการดนตรีไทยอยู่เป็นประจำ แม้จะเป็นรายการที่หาผู้อุปถัมภ์รายการได้ยาก รายการดนตรีไทย เช่น รายการเพลินเพลงกับนฤพนธ์ คนธรรพ์ศาลา สวนสังคีต นิทราทิพย์ รายการดนตรีไทยบางรายการจัดเป็นรายการให้ความรู้ด้วย เช่น แนะนำดนตรีไทยโดย ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ และรายการบทเรียนเพลงไทยซึ่งเป็นการสอนขับร้องเพลงไทย

๒) รายการเพลงไทยสากล เป็นรายการเพลงที่ได้รับความนิยมมาก เช่น รายการเพลงของคณะสุนทราภรณ์ รายการขวัญดาว ชื่นชมนุมนศิลป์ เพลงกล่อมจิตร มิตรกล่อมใจ เพลงแห่งความหลัง

๓) รายการเพลงไทยลูกทุ่ง สถานีโทรทัศน์ ช่อง ๔ บางขุนพรหมเป็นแห่งแรกที่เรียกชื่อเพลงชนิดนี้ว่าเพลงลูกทุ่ง โดยจำนง รังสิกุลเป็นผู้คิดขึ้นใช้ การนำเสนอเพลงลูกทุ่งในระยะแรกถูกต้องด้านมาก รายการเพลงลูกทุ่งรายการแรกชื่อรายการ "เพลงชาวบ้าน" ถูกดำเนินคดีเตียนจากผู้ชม ซึ่งในสมัยนั้น ถือว่าเป็นเพลงชั้นต่ำจนต้องล้มเลิก ต่อมาได้นำกลับมาเสนอใหม่ในรายการเพลงลูกทุ่ง และยืนหยัดอยู่จนได้รับความนิยม จนเกิดรายการลูกทุ่งกรุงไทยขึ้นอีกเป็นรายการที่ใช้บุคลากรนักแสดงของช่อง 4 เป็นผู้ขับร้องได้รับความนิยมมากเช่นกัน

๔) รายการเพลงสากล คือ รายการเพลงที่ร้องเป็นภาษาต่างประเทศทั้งหมด โดยเฉพาะที่ร้องเป็นภาษาอังกฤษ ได้แก่ รายการวิเทศศิลป์ ซึ่งเป็นรายการเพลงที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มวัยรุ่นและนักศึกษานำเสนอเพลงประเภท Folk Song และเพลง Popular Music ผู้ขับร้อง

เป็นบุคลากรของช่อง ๔ เอง อาทิ ศิริพันธุ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, สว่างจิตร์ กาญจนเสถียร เพลินพรรณ เกียรตินิยม

๕) รายการดนตรีปิกนิกะ หมายถึงรายการเพลงหลายรูปแบบผสมกัน เช่น มีทั้ง เพลงไทย และเพลงสากล หรือมีการแทรกการแสดงอย่างอื่นเป็นส่วนประกอบ รายการดนตรีปิกนิกะ เช่น รายการ "เพลงนานาชาติ" นำเสนอเดือนละครึ่ง เป็นเพลงสากลของชาติต่างๆ ทั้งจีน ญี่ปุ่น เพลงไทยสากลเพลงสากลตะวันตก มีการนำดาราดาราภาพยนตร์จีนมาโชว์ตัวในรายการ นำจิตรกรรมมาสาธิตการวาดภาพ

– รายการปิกนิกะหรือสาระบันเทิง

ส่วนใหญ่คือ การแข่งขันรูปแบบต่างๆ แบ่งออกเป็น

๑. การแข่งขันตอบปัญหาต่างๆ (Quiz) เป็นการแข่งขันแบบดั้งเดิม มีการถามตอบปัญหาต่างๆ ระหว่างพิธีกรและผู้เริ่มแข่งขัน อาทิเช่น รายการปัญหาหะหมี่ ซึ่งเอาแบบอย่างมาจากการละเล่นในสมัยโบราณของจีน รายการช่องนำโชค ปัญหาสารพัด ปัญหาลับสมอง รายการกล่องวิเศษ การแข่งขันตอบปัญหาของช่อง ๔ นั้น นิยมการแข่งขันที่ใช้ความรู้ความสามารถมากกว่าการใช้ดวง (จำนง รังสิกุล, ๒๕๓๙: ๒)

๒. รายการแข่งขันแบบปรัศนี (Panel Show) เป็นการเชิญผู้มีชื่อเสียง ๓-๔ คน มาเช่นกันซักถามและให้คำทายบุคคล เช่น การทายอาชีพ หรือความลับของปรัศนีหรือทายว่าปรัศนีผู้มีชื่อเสียงเป็นใคร เป็นการจำลองแบบจากรายการต่างประเทศ เช่น รายการปัญหาทางอาชีพ ปัญหาเปิดหน้ากาก

๓. รายการเบ็ดเตล็ดต่างๆ เช่น รายการตลก วิทยากล กายกรรม

– รายการส่งเสริมความรู้และศิลปวัฒนธรรม

แบ่งได้ดังนี้

๑. รายการสำหรับเด็ก เป็นรายการที่ให้สาระความรู้ ความบันเทิงสำหรับเด็ก ได้แก่รายการคนเก่งรุ่นจิ๋ว จิตรกรรุ่นเยาว์ ตุ๊กตาเขียนการ์ตูน หาเรียนเพื่อนรำ รายการนายเท็งกับสัตว์เลี้ยง เป็นต้น

๒. รายการสำหรับสตรี นำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจสำหรับผู้หญิง เช่น รายการเพื่อกุลสตรี ชมรมแม่บ้าน แม่บ้านทันสมัย

๓. รายการศิลปวัฒนธรรม เช่น รายการชุมนุมนาฏศิลป์ไทย วรรณสาสน์สังคีต สโมสรศิลปวัฒนธรรม สโมสรศิลป์ การแสดงโขน ละครของละครศิลป์กรมศิลปากร การแสดงหุ่นกระบอก รายการศิลปวัฒนธรรมบางอย่างเป็นรายการแข่งขันด้วย เช่น ลับแลกลอนสด กลอนจอ หงวน กลอนชาวบ้าน ซึ่งเป็นการแข่งขันแต่งกลอนสดทางโทรทัศน์

๔. รายการทางศาสนา ได้แก่ รายการที่ทำด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้เลื่อมใสในศาสนา ได้แก่ การแสดงพระธรรมเทศนาโดยพระสงฆ์จากวัดต่าง

๕. รายการประเภทให้การศึกษาแยกเป็น 2 ประเภทคือ

ก. ส่งเสริมการศึกษาหรือให้ความรู้โดยทั่วไป (general education) เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่างๆ ได้แก่ การนำเสนอภาพยนตร์สารคดีต่างประเทศ จากส่งนักข่าวสารอเมริกันและจากสถานทูตต่างๆ เช่น อังกฤษ ออสเตรเลีย เช่น สารคดีชุดปรมาณูยามสันติ เบื้องหลังแสดมภ์ โลกปัจจุบัน นี้คือ อเมริกาอุตสาหกรรมสำรวจ

รายการส่งเสริมการศึกษาที่ผลิตเอง เช่น รายการมรดกไทย จัดทำโดย สมบูรณ์ วิจัยศิริ รายการหากินบนผืนแผ่นดินไทย โดยประดิษฐ์ เทศประสิทธิ์ สารานุกรมทางอากาศโดย พิชัย วาสนาส่ง และรายการสารนิเทศโดยสมจิตต์ สิทธิไชย

ข. เป็นรายการสอนโดยตรงตามหลักสูตร (Instructional Television) ช่อง ๔ บางขุนพรหมยังได้นำเสนอรายการที่ให้การศึกษาโดยตรง โดยร่วมกับกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๐๗ แต่เป็นรายการที่ไม่ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายดำเนินงานอยู่ได้สิบปีกว่าก็ต้องล้มเลิกไป (จำนง รังสิกุล, ๒๕๓๓: ๑๒๙)

๕.๑.๕ ขั้นตอนภายหลังการผลิต

เมื่อรายการสำเร็จลุล่วง ได้ผลิตออกอากาศเป็นที่เรียบร้อยแล้ว การประเมินคุณภาพจะเป็นหน้าที่ของหัวหน้าฝ่ายรายการ โดยแต่ละรายการที่นำเสนอเป็นครั้งแรกนั้นถือว่าการทดลองออกอากาศ หากรายการทำได้อย่างมีคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ของรายการและบุคลากรในการผลิตปฏิบัติงานได้สมบูรณ์ไม่บกพร่องก็จะได้รับการอนุญาตให้ออกอากาศต่อไป หากรายการไม่มีคุณภาพเพียงพอก็จะยุติการนำเสนอ (ศิริพร วงศ์สวัสดิ์, ๒๕๓๙: ๑๙๐)

การนำเสนอรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรที่ขาดประสบการณ์ในการทำงานด้านวิทยุโทรทัศน์ ดังนั้น รายการบางรายการที่ผลิตออกมาจึงเป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์เชิงทดลอง หรือเป็นการลองผิดลองถูกอยู่บ้าง บางรายการที่นำเสนอในบางครั้งก็เกิดข้อผิดพลาด หรือได้ผลไม่ตรงตามที่คาดหวังก็ต้องยุติการนำเสนอไปหลังจากที่ทดลองทำในครั้งแรก เช่น รายการ "รักบ๊อกรัก" รายการการแข่งกีฬาประกอบเสียงดนตรี ผู้เสนอแนวความคิดคือ สะอาด เปี่ยมพงษ์สานต์ ซึ่งเอาแบบอย่างมาจากรายการโทรทัศน์ของประเทศญี่ปุ่น ในรายการจะมีผู้เล่นกีฬารักบี้ในห้องส่ง และมีการทำเสียงเปียโนประกอบ เป็นรายการที่ล้มเหลว นำเสนอได้เพียงครั้งเดียว เพราะขาดการฝึกซ้อม และเตรียมตัวในการแสดง ทำให้รายการขาดรสชาติและไม่มีคุณภาพพอที่จะนำเสนอต่อไปได้

ความผิดพลาดอื่นๆ ก็เป็นความผิดพลาดมาจากการขาดประสบการณ์ในการนำเสนอรายการ ซึ่งผู้ผลิตต้องจดจำเป็นบทเรียน แต่ก็ไม่ถึงขั้นต้องล้มเลิกรายการ เช่น รายการของเท็ง สติเฟื่อง มีการนำเอาลิงมาแสดงในรายการซึ่งเป็นรายการสด เมื่อถึงเวลาในการแสดงปรากฏว่าไม่สามารถควบคุมให้ลิงทำตามที่ได้กำหนดเอาไว้ได้ ซึ่งผู้ผลิตรายการก็ต้องจดจำไม่นำเสนอรายการในรูปแบบนี้อีก

นอกจากการประเมินคุณภาพภายหลังการผลิต โดยหัวหน้าฝ่ายรายการ และผู้ผลิตรายการเองแล้ว การประเมินรายการของช่อง 4 บางขุนพรหม ยังมีการประเมินจำนวนผู้ชม การประเมินจำนวนผู้ชมนี้เนื่องจากในช่วงแรกของการดำเนินกิจการของช่อง 4 บางขุนพรหม สมัยนั้นยังไม่มีองค์กรที่รับสำรวจจำนวนยอดผู้ชมอย่างเป็นทางการ และช่อง 4 เองก็ยังขาดงบประมาณ และบุคลากรที่เพียงพอต่อการสำรวจสถิติของยอดผู้ชมอย่างเป็นทางการได้ ดังนั้นการวัดจำนวนผู้ชมในแต่ละรายการของช่อง 4 จึงไม่ได้สำรวจอย่างเป็นระบบแน่นอน เป็นการสำรวจแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ จากผู้ชมที่ชมรายการโทรทัศน์ โทรศัพท์เข้ามาติดชมรายการที่สถานี เช่น รายการ

ละครเรื่องสุธา ที่นำแสดงโดย อารีย์ นักดนตรี หลังจากแสดงวันแรกก็มีเสียงตอบรับทางโทรศัพท์ ในทำนองชื่นชมอย่างมากมาย

การวัดจากจดหมายที่เขียนเข้ามาในคอลัมน์ตอบจดหมายในนิตยสารไทยโทรทัศน์ ซึ่งเป็นนิตยสารประชาสัมพันธ์ของบริษัทไทยโทรทัศน์ ในคอลัมน์ของนินารถ ข้าชอชอุท ชื่อ "สองคน ยลตามช่อง" เป็นช่องทางในการสื่อสารที่จะสามารถรับทั้งคำติชมจากผู้ชมได้อย่างชัดเจนทางหนึ่ง

อีกวิธีหนึ่งคือ การวัดจากปริมาณการจำหน่ายเครื่องรับโทรทัศน์ของแผนการค้าและบริการที่สี่แยกคอกวัว ซึ่งมีสมชาย มาลาเจริญ เป็นหัวหน้าแผนก เนื่องจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหมได้ผูกขาด เป็นผู้จำหน่ายเครื่องรับโทรทัศน์แต่เพียงรายเดียว ผู้ที่ประสงค์จะซื้อเครื่องรับโทรทัศน์ต้องมาซื้อที่ร้านค้าของทางสถานีและยังต้องเสียค่าธรรมเนียมช่วยจัดรายการอีก 400 บาท และต้องนำเครื่องไปจดทะเบียนด้วย หากร้านค้าอื่นใดประสงค์จะทำการค้าเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์บ้างก็ต้องขออนุญาตจากบริษัทไทยโทรทัศน์ และเสียส่วนแบ่งเป็นเปอร์เซ็นต์ให้กับทางบริษัทตามแต่จะตกลงกัน และต้องนำเครื่องรับมาจดทะเบียนด้วยเช่นกัน วิธีนี้จึงสามารถทราบจำนวนเครื่องรับที่ประชาชนมีไว้ในครอบครองได้อย่างแน่นอน และยังสามารถวัดความนิยมของรายการได้จากยอดจำหน่ายในแต่ละวันได้อีกด้วย เช่น ในวันที่ละครเรื่องบ้านทรายทองออกอากาศเป็น วันแรก และจะมีตอนต่อไปในคืนรุ่งขึ้น วันต่อมายอดจำหน่ายเครื่องรับก็สูงขึ้นจากเดิมมาก (สวลี ผกาพันธ์, 2539) หรือในช่วงที่ละครเรื่องขุนศึกออกแพร่ภาพอยู่นั้น ยอดขายเครื่องรับก็สูงขึ้นทุกวัน (อารีย์ นักดนตรี, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ยังเป็นวิธีวัดจากการสื่อสารระหว่างบุคคล จากเรื่องราวที่เล่ากันจากปากต่อปากที่ผู้แสดงจะได้รับรู้ได้ยินได้ฟังมา ดังที่ อารีย์ นักดนตรี (สัมภาษณ์) เล่าว่า

เราก็รู้กันปากต่อปากนี้แหละ มันจะรู้เองไปไหนก็จะมีคนมาชื่นชม มาหอมล้อมในตลาดก็มีคนมาล้อมหน้าล้อมหลัง บางทีเดินผ่านก็เป็นวันไหนมีละครขุนศึก บ้านไหนที่มีโทรทัศน์คนจะแน่นเต็มไปหมด เพราะเครื่องรับน้อย ก็มามุงดูกัน บางบ้านถึงกับขายบัตรเข้าชม มีการมุงดูกันมากจนบ้านทรุด บาดเจ็บกันไปก็มี

ดังนั้นด้วยวิธีการเหล่านี้ก็สามารถทำให้ช่อง 4 บางขุนพรหม ทราบจำนวนของผู้ชมหรือความนิยมของรายการอย่างคร่าวๆ ได้ และสามารถนำข้อมูลนี้มาใช้ประกอบการพิจารณาในการนำเสนอรายการได้

๕.๒ กระบวนการผลิตรายการละครวิทยุโทรทัศน์

รายการละครหมายถึงการแสดงที่ครอบคลุมถึงการแสดงบทบาท (acting) เป็นเรื่องราว (story) ทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงสด ถ่ายทำเป็นเทปโทรทัศน์ เป็นเรื่องที่มีมุขเสนาเพื่อความบันเทิงมากกว่าอย่างอื่น

รายการละครเป็นรายการวิทยุโทรทัศน์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานด้านรายการของช่อง 4 บางขุนพรหม เพราะเป็นรายการที่สามารถเรียกความนิยมจากคนดูได้มาก และสามารถทำรายได้ให้กับสถานีจากผู้อุปถัมภ์รายการได้เป็นอย่างดี

การนำเสนอรายการละครโทรทัศน์ในระยะแรกของช่อง 4 บางขุนพรหม ส่วนใหญ่คือการนำเอาศิลปะการแสดงละครที่มีอยู่แต่เดิมมานำเสนอมากกว่าจะผลิตรายการละครขึ้นเอง รายการที่จัดได้ว่าเป็นละครเริ่มขึ้นหลังจากเปิดสถานีแล้ว สองเดือนกว่า ซึ่งเป็นระยะเวลาที่บุคลากรเริ่มมีความชำนาญในการทำงานด้านโทรทัศน์มาพอสมควรแล้ว ในวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ.๒๔๙๘ เริ่มมีการเสนอละครเสภาตลกขนาดสั้นครึ่งชั่วโมง ตอน "ขุนแผนเข้าห้องแก้วกิริยา" โดยครูเหนียว ดุริยพันธ์ นักร้องชายของกรมศิลปากร เป็นผู้จัด และขับร้องเอง ต่อจากนั้นก็จะมีละครเสภาตลกคณะดุริยพันธ์ ตอน "ขุนแผนเข้าห้องนางวันทอง" การแสดงโขนล้อ ตอน "ถวายเป็น" จัดโดย อติศักดิ์ เสวตนันท์ การแสดงโขนตอน "เข้าถ้ำนางวารีรินทร์" จัดโดย สัมพันธ์ พันธุ์มณี เป็นต้น ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการแสดง ๓๐-๔๐ นาที และยังมีการถ่ายทอดสดการแสดงละครเรื่อง "อาณาจักรแห่งความเสียสละ" ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ จากเวทีหอประชุมกระทรวงวัฒนธรรม สนามเสือป่า ซึ่งนับเป็นการถ่ายทอดละครเวทีนอกห้องส่งเรื่องแรก เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๘ ละครพูดเรื่องแรกของช่อง 4 บางขุนพรหม เป็นละครจากบทพระราชนิพนธ์ ในรัชกาลที่ ๖ ออกอากาศเมื่อ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๙๘ ด้วยความเอื้อเฟื้อของเจ้าพระยาบรมราชพิศ ผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นอดีตข้าราชการของรัชกาลที่ ๖ ร่วมกับนักแสดงของสถานีคือ เย็นจิตต์ สัมมาพันธ์ (นางเอก), พจนีย์ โปร่งมณี ร่วมด้วย พล.ท.มล. ขาบ กุญชร อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ในรอบปีนี้ยังมีละครพูดบท พระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ ๖ อีก หนึ่ง เรื่องคือ เรื่องแก้แค้น ไมโครธ ล่ามดี งดการมงคลสมรส หมอจำเป็น และ เห็นแก่ลูก ทั้งนี้มีเจ้าหน้าที่ของช่อง 4 บางขุนพรหม เป็นดารารัฐ โรงสำคัญ

ยุคของละครโทรทัศน์อย่างแท้จริงเริ่มในปี พ.ศ.๒๔๙๙ เมื่อมีการแสดงละครเรื่อง "สุริยาณี ไม่ยอมแต่งงาน" เป็นละครที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงทางโทรทัศน์โดยเฉพาะ จัดโดยพจนีย์ โปร่งมณี เขียนบทโดย นายรำคาญ กำกับการแสดงโดยพิชัย วาสนาส่ง นำแสดงโดย นวลละออ

ทองเนื้อดี, สุดา จัตุรัส, ร้อยตรีโชติ สโมสร และหม่อมราชวงศ์ถนัดศรีสวัสดิวัดมณีน เป็นละครสั้น ๑๐ นาที ออกอากาศ ๕ มกราคม ๒๕๙๙ และในรอบปีนี้มีละครสั้นแบบเดียวกันนี้อีก ๕ เรื่อง คือ เรื่อง "กระสุนอาฆาต" ของวิม อิทธิกุล "ดีก็เสียแล้ว" ของ ชุมน เพ็ญธรรม "น้ำสาบาน" ของวิม อิทธิกุล "ศัตรูลับของสลนา" ของ วิม อิทธิกุล แล้ว "ง่ายนิตเดี่ยว" ของ สมหวังอินทรสุศรี

เมื่อมีการนำเสนอละครสั้นทางโทรทัศน์นั้นเป็นเรื่องที่ผู้ชมตื่นเต้นยินดีกันมาก เพราะหลังจากหมดยุคละครเวที ซึ่งคนไทยนิยมดูมากประมาณปี พ.ศ.๒๕๙๖ คนไทยก็หาดูละครไม่ได้ อีก มีแต่ละครวิทยุ ซึ่งได้ยินแต่เสียงไม่เห็นภาพ ไม่เห็นสีหน้า กิริยาอาการของคนแสดง หลังจากนั้นจึงมีการนำเสนอละครเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในรูปแบบต่างๆ กัน มีบุคลากรจากวงการละครเวทีเข้ามาร่วมงานในปี พ.ศ.๒๕๐๑ ทั้งเป็นผู้แสดงและเป็นผู้จัดละคร เพิ่มความรุ่งเรืองให้แก่ยุคของละครโทรทัศน์ไทยยิ่งขึ้น จนกระทั่งถึงยุคเสื่อมของละครโทรทัศน์ในปี พ.ศ.๒๕๑๑ เมื่อผู้ชมเริ่มเบื่อหน่ายกับการผลิตรายการและการแสดงที่ไม่พิถีพิถัน เช่น คนแสดงละครต้องมีการบอกรับทำให้ผู้ชมรำคาญเสียงคนบอกรับ นักแสดงไม่สมบทบาท เพราะไม่ได้ทำความเข้าใจกับบทให้มากพอ เนื่องจากรับงานละครหลายคณะหรือบางครั้งก็แสดงภาพยนตร์ด้วย นอกจากนี้ยังเป็นเพราะผู้ชมเริ่มหันไปผลิตรายการละครโทรทัศน์ของช่อง ๔ บางขุนพรหม แบ่งได้เป็น สามขั้นตอนด้วยกัน คือ ขั้นตอนการวางแผนการผลิต ขั้นตอนการเตรียมการ และขั้นตอนในการผลิตและการนำเสนอ

๕.๒.๑ ขั้นตอนการวางแผนการผลิตรายการละครโทรทัศน์

ในการนำเสนอละครโทรทัศน์ในขั้นตอนวางแผนการผลิตนั้น สิ่งที่สำคัญในลำดับแรกก็คือการเลือกรื่องที่จะนำเสนอ ในช่อง ๔ บางขุนพรหม บุคคลที่มีส่วนในการวางแผนความคิดเกี่ยวกับละครก็คือ หัวหน้าฝ่ายรายการจาง รังสิกุล และผู้จัดละคร

ผู้จัดละครเป็นบุคคลสำคัญในเบื้องต้นที่จะทำให้ละครเกิดขึ้นได้ ผู้จัดละครหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบละครเรื่องหนึ่งๆ นั้นในช่อง ๔ บางขุนพรหม ส่วนใหญ่จะเป็นบุคลากรของช่อง ๔ เอง ร่วมกับผู้จัดจากภายนอกบางส่วน หัวหน้าฝ่ายรายการจะเป็นผู้มอบหมายความรับผิดชอบให้แก่ผู้จัดละครว่าผู้จัดคนใดจะได้รับผลิตขบรายการละครในช่วงเวลาใด ซึ่งในกรณีนี้ผู้จัดละครจะเป็นผู้รับผิดชอบวางแผนคิดในการนำเสนอและเลือกรื่องด้วยตนเอง ในอีกกรณีหนึ่งหัวหน้าฝ่ายรายการจะเป็นผู้คัดเลือกเรื่องเอาไว้แล้ว และมอบหมายให้ผู้จัดคนใดคนหนึ่งรับผิดชอบจัดละครเรื่องนั้นต่อไป หรือบางครั้งหัวหน้าฝ่ายรายการจะวางแผนเรื่องไว้ก่อน เช่น เป็นละครตลก หรือละครเพลงของพรานบุรุษ แล้วจะมอบหมายให้ผู้จัดไปรับผิดชอบหาข้อมูลคัดเลือกเรื่องมาในระยะ

หลังรายการละครได้รับความนิยมมาก ส่วนให้จึงเป็นผู้จัดที่เสนอเรื่องมาและขอจัดละครด้วยตนเอง หัวหน้าฝ่ายรายการไม่จำเป็นต้องหาคนมารับผิดชอบเหมือนในระยะแรก

ผู้จัดการคือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการนำเสนอละครเรื่องหนึ่งๆ เป็นผู้เลือกเรื่องที่จะนำมาทำเป็นละคร ขอความร่วมมือจากบุคลากรฝ่ายต่างๆ ในการจัดทำละคร หาคนเขียนบท หานักแสดง ติดต่อกับสปอนเซอร์ หรือผู้หาสปอนเซอร์ รายได้ที่ได้จากสปอนเซอร์หรือผู้อุปถัมภ์รายการ ผู้จัดละครจะเป็นผู้จัดสรรให้แก่บุคคลต่างๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในละครเรื่องนั้นๆ ตามความเหมาะสม

ผู้จัดละครของช่อง ๔ บางขุนพรหม ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรของสถานีฯ จากบุคลากรที่ทำงานในหน้าที่ต่างๆ เช่น นักแสดง พิธีกร ผู้เขียนบท ไม่มีตำแหน่งผู้จัดละครโดยเฉพาะ ได้แก่ สัมพันธ์ พันธุ์มณี, พจนีย์ ไปร้งมณี, รำยง สาครพันธ์, สินีนาฏ โพธิเวส, พิชัย วาสนาส่ง, สมจิตต์ สิทธิไชย, อาจินต์ ปัญจพรรค์ และจำนง รังสิกุล และมีผู้จัดรายย่อยภายนอกสถานีได้แก่ ม.ร.ว. ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ อดิศักดิ์ เสวตนันท์ และเทิง สติเฟื่อง ผู้จัดละครที่มาจากวงการละครเวที เช่น กัณฑ์ศรี นาคประภา, ฉลอง สิมะเสถียร, พฤษัทธ บัญหลง เป็นต้น

เรื่องที่เราเอาทำเป็นละครวิทยุโทรทัศน์มีที่มาจากหลายแหล่งด้วยกัน ได้แก่ เรื่องจากละครเวที เช่น ปริศนา บ้านทรายทอง คำสาบาน เรื่องจากละครวิทยุ เช่น เรื่องล่องไพร บางครั้งก็นำเอาเรื่องจากต่างประเทศมาดัดแปลง เช่น ละครชุด นุสรธา เอามาจากเรื่อง I Love Lucy ของละครโทรทัศน์อเมริกัน หรือละครเรื่องบัตรสนเท่ห์ ซึ่งอาจินต์ปัญจพรรค์ ดัดแปลงมาจากละครโทรทัศน์ที่เคยชนะการประกวดของอเมริกัน แหล่งที่มาของเนื้อเรื่องละครที่นิยมมากก็คือจากนวนิยายไทย เนื่องจากเรื่องราวประเภทนี้ทำได้สะดวก ไม่ต้องคิดใหม่และเป็นที่ยอมรับก่อนแล้ว เช่นเรื่องขุนศึกของไม้เมืองเดิม เรื่องจากนวนิยายของดอกไม้สด เรื่องชุดกฎแห่งกรรมของ ท.เลียงไพบูลย์ ละครบางเรื่องก็เป็นการประพันธ์ขึ้นเพื่อแสดงเป็นละครโทรทัศน์โดยเฉพาะ เป็นฝีมือของอาจินต์ปัญจพรรค์ ซึ่งมีฝีมือในงานด้านการประพันธ์อยู่แล้ว เช่น ละครเรื่องคนอมตะ

เมื่อกำหนดเรื่องที่จะแสดงแล้วอันดับต่อไปผู้จัดก็จะกำหนดผู้ร่วมงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้กำกับการแสดง นักแสดง ผู้เขียนบท ผู้บอกบท และเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิค ได้แก่ ผู้กำกับรายการ ผู้กำกับเวที ช่างกล้อง ผู้กำกับแสง ผู้กำกับเสียง ผู้จัดฉาก ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิตรายการละครก็คือ เจ้าหน้าที่ของสถานีเอง ตำแหน่งที่ต้องอาศัยบุคคลภายนอกโดยมากก็คือ ผู้กำกับการแสดงที่ต้องอาศัยผู้ที่ชำนาญงานด้านละคร ผู้เขียนบทในบางครั้งต้องอาศัยผู้เขียนบทมืออาชีพจากภายนอก เช่น สุภาวดี เทวกุล หรือสุวัฒน์ วรดิลก นักแสดงส่วนใหญ่ก็เป็นนักแสดงของ

สถานีเอง เช่น อารีย์ นักดนตรี เย็นจิตต์ สัมมาพันธุ์ ดาเรศร์ ศาตะจันทร์ กำธร สุวรรณปิยะศิริ และสะอาด เปี่ยมพงษ์สานต์ เจ้าหน้าที่ทางเทคนิคก็เป็นเจ้าหน้าที่ของสถานี ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบงานในแต่ละวันอยู่แล้ว

ในการหาผู้อุปถัมภ์รายการจะมีตัวกลางหาผู้อุปถัมภ์ให้กับคณะละครต่างๆ โดยผู้หาจะคิดค่าหา 10% ของจำนวนเงินที่หามาได้ เหตุที่จำเป็นต้องมีผู้หาสปอนเซอร์นี้เป็นเพราะบางครั้งผู้จัดละครต้องคอยดูแลการผลิตละครไม่สามารถปลีกเวลาไปหาสปอนเซอร์เองได้ ต้องอาศัยตัวกลางเป็นผู้หา เพราะมักจะเป็นคนกว้างขวาง มีวาทีศิลป์สามารถจูงใจผู้อุปถัมภ์รายการได้ อย่างไรก็ตามก็ตามกระละครของช่อง 4 บางขุนพรหม ไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้หาสปอนเซอร์ แต่อย่างไรก็ตามโดยจะมีสปอนเซอร์ติดต่อเข้ามาเอง ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่คณะละครของช่อง 4 บางขุนพรหม เช่นคณะนาฏศิลป์สัมพันธ์ ของสัมพันธ์ พันธุ์มณี คณะสุภาพบุรุษของอาจินต์ ปัญญาพรรค เป็นคณะที่จัดละครได้ดี มีชื่อเสียง และมีผู้ชมนิยมกันมาก ตัวกลางหาสปอนเซอร์จึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับละครบางคณะที่ยังไม่มีชื่อเสียงพอ หรือคณะละครใหม่ๆ

๕.๒.๒ ขั้นตอนเตรียมการผลิตละครโทรทัศน์

หลังจากที่คัดเลือกเนื้อหาที่จะนำมาจัดทำเป็นละครแล้ว และกำหนดตัวผู้แสดงและผู้เขียนบทแล้ว ผู้ผลิตก็จะมอบหมายงานให้ผู้เขียนบทโทรทัศน์นำไปทำเป็นบทละครโทรทัศน์ต่อไป ในขั้นเตรียมการผลิตละครโทรทัศน์นี้จึงประกอบไปด้วย การจัดทำบทละครโทรทัศน์การออกแบบและสร้างฉาก การฝึกซ้อมของนักแสดง การแต่งหน้าและแต่งกาย

การจัดทำบทละครโทรทัศน์

การเขียนบทละครโทรทัศน์จัดว่าเป็นขั้นตอนในการทำงานที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะละครในโทรทัศน์จะดีหรือไม่เพียงใดนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากคุณภาพของบทละครเรื่องนั้นๆ แล้ว และนอกจากนี้ผู้จัดยังต้องใช้ในขั้นตอนการผลิตขั้นต่อไป เช่น การฝึกซ้อม การเตรียมการและการเตรียมเครื่องแต่งกาย งานด้านการเขียนบทละครโทรทัศน์ จึงจัดว่าเป็นงานที่มีความสำคัญอยู่ในลำดับแรกๆ

บทโทรทัศน์ของช่อง 4 บางขุนพรหม ผู้ที่เขียนบทมีทั้งคนเขียนบทของสถานีเอง คือ อาจินต์ ปัญญาพรรค และบุคคลากรจากนอกสถานี เช่น วิม อธิธิกุล สุวัฒน์ วรดิลก สุภาวี เทวกุล เป็นต้น ลักษณะของบทที่เขียนเป็นบทชนิดที่เรียกว่า บทเกือบสมบูรณ์แบบ คืออยู่ระหว่างบทกึ่ง

สมบูรณ์กับบทสมบูรณ์แบบ ในบทละครโทรทัศน์นั้นมักไม่ได้เขียนรายละเอียดในด้านเทคนิคเอาไว้ เช่น ไม่มีรายละเอียดของมุมกล้องและขนาดภาพกำกับไว้ เป็นบทที่มีลักษณะคล้ายบทละครเวที คือ รายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงสีหน้า ท่าทางตัวละคร โดยจะระบุไว้ในซีกซ้ายมือของบท ซึ่งเป็นส่วนที่อธิบายเกี่ยวกับด้านภาพ ส่วนบทสนทนาของตัวละครจะเขียนไว้ในซีกขวามือของบท ผู้กำกับรายการจะเป็นผู้กำหนดเลือกภาพและมุมกล้องด้วยตนเอง

บทละครของช่อง ๔ บางขุนพรหม ในยุคแรก ซึ่งเป็นยุคที่ห้องส่ง ของสถานีฯมีเพียงห้องเดียว การเขียนบทก็ต้องคำนึงถึงการประหยัดจากเป็นสำคัญ ในเรื่องจะกำหนดฉากใหญ่ได้เพียงหนึ่งฉากที่จะต้องดึงเอาเหตุการณ์ต่างๆ มารวมกันในฉากนี้ให้มากที่สุด เพื่อให้ประหยัดเนื้อที่อีก สอง หรือ สาม ฉาก ก็จะเป็นฉากย่อยต่อไป นอกจากนี้ผู้เขียนบทยังต้องคำนึงถึงด้วยว่า การแสดงละครนั้นเป็นการแสดงสด ไม่มีการบันทึกเทป เพื่อตัดต่อได้ ผู้เขียนบทจึงต้องเขียนโดยเผื่อเวลาไว้ให้สำหรับการจัดฉากหรือการเปลี่ยนเครื่องแต่งกายของตัวละครด้วย เช่นหากบทเขียนให้เหตุการณ์ผ่านไปอีกวันหนึ่ง หรืออีกเดือนหนึ่ง จะเป็นการแต่งงานของนางเอก ผู้เขียนก็ต้องเขียนให้เหมาะกับช่วงเวลาโดยการตัดฉากไปเข้าโฆษณา เพื่อถ่วงเวลาให้ผู้แสดงรีบไปเปลี่ยนเครื่องแต่งกายและเปลี่ยนทรงผม เป็นเจ้าสาวโดยใช้เวลาเพียง ห้าถึงหก นาที ให้ทันเวลาเข้าจากละคร แต่ถ้าไม่มีช่วงตัดเข้าโฆษณาได้อีกแล้ว ผู้ทำบทละครจะต้องปล่อยตัวแสดง อื่นๆ มาเข้าจากแทนและใช้วิธีถ่วงเวลา ด้วยบทเจรจาอื่นๆ โดยคะเนเวลาให้พอกับที่ตัวละครสำคัญจะต้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย

การฝึกซ้อมการแสดง

รายการละครทางโทรทัศน์ต่างจากรายการประเภทที่ไม่ใช่ละคร โดยเป็นรายการที่ต้องให้ความสำคัญต่อการฝึกซ้อมเป็นพิเศษ เพราะรายการละครผู้แสดงต้องแสดงให้ตรงตามบทที่ได้เขียนไว้ทุกบทตอนจึงต้องระมัดระวังให้การแสดงเกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด

การฝึกซ้อมการแสดงในสมัยแรกเป็นการซ้อมที่ไม่มีผู้กำกับการแสดง นักแสดงจะคอยดูแลชี้แนะกำกับการแสดงกันเอง อาศัยบทละครโทรทัศน์เป็นข้อมูลให้รู้ว่าจะต้องทำกิริยาอะไร อารมณ์ไหน ซึ่งบทละครจะบอกเอาไว้ค่อนข้างละเอียด ตัวละครอ่านบทแล้วก็ต้องท่องและซ้อมเองกับกระจก ผู้เขียนบทจะมาควบคุมดูแลเวลาซ้อมที่ละครมณั ที่ละตอน ที่ละฉาก ผู้กำกับเวทีจะทำหน้าที่ดูตามบทว่าใครเข้าออกทางไหน ตัวละครได้ยินตรงไหน บางครั้งถ้าจำเป็นก็เอาซอลัก กากบาท จุดที่ยืนไว้โดยตกลงในรายละเอียดกับผู้กำกับรายการ ผู้จัดแสดง ผู้จัดไมโครโฟน ผู้กำกับจะ

เป็นผู้กำหนดมุกมกล้อง การใช้แสง การทำเสียงประกอบ และตรวจดูความเหมาะสมของฉากและการแต่งหน้าแต่งกาย

การฝึกซ้อมละครของช่อง ๔ บางขุนพรหม ส่วนใหญ่จะทำการซ้อมกัน สองครั้งในวัน แสดงคือตอน ๑๐ โมงเช้าที่สถานีฯ ซ้อมโดยไม่มีฉาก ตอนบ่ายสองโมงซ้อมอีกครั้งเป็นการซ้อมเข้าฉากพร้อมผู้กำกับรายการ ผู้กำกับเวที ผู้บอกรับ เพื่อจะได้จัดคิวกล้องและเสียงตลอดจนการปล่อยตัวละครเสร็จสิ้นประมาณ สามโมงเย็น

การจัดทำฉาก

ในการจัดทำฉาก ผู้จัดจะติดต่อทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายฉากที่ต้องการให้ฉากเป็นไปในลักษณะใดให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องและเตรียมหาเครื่องประกอบฉาก โดยจะเป็นการออกแบบร่วมกันระหว่างผู้จัดละครและเจ้าหน้าที่ฝ่ายฉาก ฝ่ายฉากของช่อง ๔ บางขุนพรหมในแต่ละวันจะมีผู้กำกับฉากหนึ่งคน และผู้ช่วยหนึ่งคน สลับเปลี่ยนกันคนละวัน ระหว่างบุญถึง ฤทธิเกิด และชาติ (ลักกะ) จารุจินดา ส่วนช่างสร้างและประกอบฉากนั้นไม่มีการสับเปลี่ยน

ฉากละครในสมัยแรกเน้นที่ความเรียบง่ายและรวดเร็ว เพราะรายการนำเสนอเป็นรายการสดไม่มีเวลาในการตกแต่งฉากให้ประณีตมากนัก ในช่วงเช้าเจ้าหน้าที่ฉากจะต้องมารื้อฉากที่ใช้แสดงไปเมื่อคืนที่ผ่านมา เสร็จแล้วก็ต้องรับสร้างฉากสำหรับใช้ในรายการภาคหัวค่ำ คือก่อนบ่าย พอช่วงบ่ายก็ต้องรับสร้างฉากสำหรับภาคเด็ก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นฉากสำหรับรายการละคร ซึ่งต้องจัดให้สอดคล้องกับประเภทของละคร เช่นละครพันทาง ละครอิงประวัติศาสตร์ หากเป็นฉากที่ต้องมีต้นไม้ ช่างฉากก็ต้องออกไปหาตัดต้นไม้กิ่งไม้มาเอง หรือของซื้อจากรถตัดกิ่งไม้ของเทศบาลหากเป็นฉากที่ต้องมีแม่น้ำหรือลำคลองก็ต้องนำแท่งค้ำน้ำขนาดใหญ่มาตั้งในห้องล่างนำเอาจอออกแทน ลงไปลอย

เพื่อช่วยให้เกิดความสะดวกในการทำฉาก พิชัย วาสนาส่ง หัวหน้าฝ่ายศิลปกรรม ซึ่งมีพื้นความรู้มาทางด้านสถาปัตยกรรม ได้ส่งการให้ช่างไม้จัดทำแผงไม้อัดหลายขนาดตั้งแต่ ๑/๒ ฟุต ไปจนถึง ๔ ฟุต ซึ่งด้วยผ้าดิบบ้างไม้อัดบ้าง ทำเป็นประตูหน้าต่างหลายขนาด แตกต่างกันไปไม่มีทั้งบาน ตึก เรือนไทย และยังมีแท่นยกพื้นหลายขนาด ตั้งแต่ ๓๐ ซม. ไปจนถึง ๘๐ ซม. อุปกรณ์เหล่านี้สามารถนำเอามาประกอบเป็นสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่จำเป็นมีในฉากได้อย่างรวดเร็วช่วยแก้ปัญหาการที่ต้องทำฉากแข่งกับเวลาไปได้

การจัดเตรียมเครื่องแต่งกายและแต่งหน้า

ในการจัดเตรียมเครื่องแต่งกายของนักแสดง หากเป็นเรื่องสมัยใหม่นักแสดงก็จะจัดหา มาเองตามความเหมาะสมกับบทบาทที่ต้องแสดง หรือยืมเอาจากชุดที่สถานีฯมีเก็บไว้ในการแสดง ละครประเภทอิงประวัติศาสตร์ ผู้แสดงต้องแต่งชุดย้อนยุค หากทางสถานีฯไม่มีให้ยืม ทางคณะก็ ต้องหาเช่าเครื่องแต่งกาย หรือจัดทำขึ้นเอง ในบางครั้งนักแสดงเองก็อาจมีส่วนร่วมในการออกแบบเครื่องแต่งกาย เป็นลักษณะของการทำในแบบการร่วมมือร่วมแรงกัน เช่น ละครชุดขุนศึก อารีย์ นักดนตรี ซึ่งเป็นคนที่รู้จักบทประพันธ์เรื่องนี้ ก็ได้เป็นคนออกแบบเครื่องแต่งกายเอง และให้พี่สาวเป็นคนจัดทำ (อารีย์ นักดนตรี, สัมภาษณ์)

การแต่งหน้านั้น ไม่มีบุคลากรในการแต่งหน้าโดยเฉพาะ นักแสดงและผู้จัดจะช่วยกัน แต่ง โดยจะมีเครื่องแต่งหน้าและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ทางสถานีฯเตรียมไว้ให้ บางครั้งนักแสดงที่มีความรู้ก็จะสามารถแต่งหน้าตนเองเพื่อให้สมบทบาทได้ เช่น สะอาด เปี่ยมพงษ์สานต์ อาศัยความรู้ที่ได้มาจากการดูงานด้านโทรทัศน์ที่ประเทศญี่ปุ่น แต่งหน้าตนเองให้เป็นภิกษุ

๕.๒.๓ ขั้นตอนการผลิตรายการ

เมื่อก่อนจะถึงเวลาแสดงละครเล็กน้อย จะมีการเขียนรายนามผู้แสดง ผู้กำกับ การแสดง ผู้ทำบท และผู้จัดให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายเขียนไตเติ้ล และบอกรายนามผู้อุปถัมภ์รายการที่จะ ขึ้นไปเป็นสไลด์ กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่รับผิดชอบ พร้อมกันนั้นก็ติดต่อกับคนอ่านโฆษณาตามที่ตกลง กันไว้กับผู้อุปถัมภ์รายการพอหัวค่ำทุกๆ ฝ่ายก็เตรียมตัวในการแสดง ผู้แสดงเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย ทำผม แต่งหน้าให้เรียบร้อยก่อน บางครั้งผู้แสดงของช่อง ๔ บางขุนพรหม อาจมีหน้าที่อื่นต้องรับ รับผิดชอบในวันนั้นอีก เช่น ต้องเป็นผู้ประกาศประจำวัน นักแสดงก็ต้องจัดตารางเวลาให้ดี เตรียมตัว ให้พร้อม หัวหน้าฝ่ายรายการจะมีส่วนช่วยเหลือ โดยช่วงไหนที่บุคลากรต้องแสดงละครก็ไม่ต้อง รับงานอื่นเพิ่มอีก

ในระหว่างการผลิตซึ่งเป็นการแสดงและออกอากาศสด จะเป็นการประสานงานกัน ระหว่างผู้กำกับรายการ ผู้กำกับเวที นักแสดง ช่างกล้อง ช่างแสง เสียง และคนบอกบท ผู้กำกับรายการจะขึ้นไปอยู่บนห้องควบคุม (Control Room) คอยเลือกภาพจากจอภาพที่จะต้องนำออก อากาศและประสานงานกับผู้กำกับเวทีด้านล่าง ซึ่งมีหน้าที่คอยบอกคำการแสดงที่จะต้องออกจาก คอยบอกมุมกล้อง และการใช้แสง และการทำเสียงเพลงประกอบ ผู้บอกบทจะมีหน้าที่คอยบอก

บทในกรณีที่นักแสดงยังท่องจำบทไม่ได้ ส่วนนักแสดงที่เตรียมตัวมาดีแล้วก็ไม่จำเป็นต้องอาศัยคนบอกบทแต่อย่างใด

ในการแสดงซึ่งเป็นการแสดงสดบุคคลากรต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดขึ้นได้ และต้องระวังในเรื่องการแต่งกายให้ทันต่อการเปลี่ยนฉากโดยมากนักแสดงจะนุ่งกางเกงหรือกระโปรงตัวเดียวกันตลอดทั้งเรื่อง จะเปลี่ยนแต่เฉพาะเสื้อเท่านั้นเพื่อให้ทันต่อเวลา กางเกงหรือกระโปรงจึงต้องพยายามเลือกใช้สีกลางๆ เช่น ดำ น้ำตาล หรือครีม อย่างไรก็ตามความบกพร่องในเรื่องเครื่องแต่งกายอาจไม่ใช่สิ่งที่สังเกตเห็นได้ง่ายนัก เพราะสมัยนั้นการส่งโทรทัศน์จะเป็นภาพขาวดำ ช่วยกลบเกลื่อนไปได้ส่วนหนึ่งแต่ถ้าหากการเปลี่ยนเครื่องแต่งกายของผู้แสดงล่าช้าและไม่เสร็จตามกำหนดเวลา ผู้กำกับเวทีจะเป็นผู้ทำเครื่องหมายบอกไปให้ผู้โฆษณาที่กำลังพูดสดๆ อยู่หน้ากล้องให้ยืดเวลาการโฆษณาก่อนไปอีกเพื่อรอให้นักแสดงเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย

หากเกิดข้อผิดพลาดที่เป็นเหตุสุดวิสัย ไม่สามารถแสดงต่อไปได้ ก็จะทำเอาภาพสไลด์ของสถานีมาฉายสไลด์ขึ้นแทน เช่น ในกรณีที่นักแสดงตกจากหลังม้าในละครเรื่อง "ฮวนนัง" หรือบางครั้งละครถูกเซ็นเซอร์กลางอากาศในกรณีที่นักแสดงแสดงตามบทบาทที่ไม่เหมาะสม มีโทรศัพท์แจ้งมาจากเลขาธิการนายกรัฐมนตรี หรือจากทำเนียบรัฐบาล ก็ต้องยุติการแสดงทันทีโดยไม่สามารถให้เหตุผลอะไรได้ทั้งสิ้น

สำหรับประเภทของละครต่างๆ ที่นำเสนอในช่อง ๔ บางขุนพรหมแบ่งออกได้ดังนี้

๑. ละครสั้นที่สรุปเรื่องราวภายในตอนเดียว มักใช้เวลาแสดงประมาณ ๖๐-๑๒๐ นาที และมักออกอากาศเป็นรายการสุดท้ายของทางสถานี เทียบได้กับ Dramatic Specials ของอเมริกาเช่นละครเรื่อง "กระสุนอากาศ" บทประพันธ์ของจิม อิทิกุล ออกอากาศ ๒๕ มีนาคม ๒๔๙๙ ละครเรื่อง "ดีก็เสียแล้ว" ของอุษณา เพ็ลลิ่งธรรม ออกอากาศ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๔๙๙
๒. ละครสั้นที่สรุปเรื่องราวจบในตอน ภายใน ๓๐ หรือ ๖๐ นาที ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์ ซึ่งเนื้อหาหลักจะคงเป็นแนวเดียวโดยตลอด มีลักษณะใกล้เคียงกับละครประเภทชวนหัวสถานการณ์ (Situation Comedy) เช่น ละครชุดนุสรุา เขียนบทโดย วิม อิทิกุล นำแสดงโดย อารีย์นักดนตรี
๓. ละครเรื่องราวหลายตอนจบซึ่งมีเรื่องราวดำเนินติดต่อกันไป โดยใช้ผู้แสดงชุดเดียวกันโดยตลอด ความยาวตั้งแต่ ๔ ตอน ขึ้นไปจนถึง ๑๐๐ ตอนจบอาจใช้เวลาตอนละ ๓๐ หรือ ๖๐ นาที ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือ ๒-๓ วัน ต่อสัปดาห์ หรือ ๕ วันต่อสัปดาห์ หรือ

เป็นประจำทุกวันในเวลาเดียวกัน เช่น ละครชุดขุนศึก จากบทประพันธ์ของไม้เมืองเดิม สุวัฒน์ วรดิลก เป็นผู้เขียนบท นำแสดงโดยอารีย์ นักดนตรี และกำธร สุวรรณปิยะศิริ เป็นละครที่ประสบความสำเร็จมาก ออกอากาศตั้งแต่ ปี พ.ศ.๒๕๐๒-๒๕๐๔

๔. เป็นละครหรือภาพยนตร์โทรทัศน์ที่ผลิตเป็นเรื่องยาว ซึ่งมีความยาวตั้งแต่ต้นจนจบ มากกว่า ๓ ชั่วโมงขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นละครเวทีที่ดัดแปลงมาเป็นละครโทรทัศน์เช่นละครเรื่อง "ความพยายาม" ของคณะเซ็นซุ่มมศิลป์ ออกอากาศ ครั้งแรกในเดือนมีนาคม ๒๕๙๙ เรื่องอื่นๆ เช่น เรื่องวนิดา เคาสนีสีแดง บ้านทรายทอง

๕. เป็นละครโทรทัศน์ดำเนินเรื่องจบในตอน ผู้แสดงจะไม่เป็นชุดเดียวกันตลอด เรื่องที่นำมาทำแต่ละตอนไม่เกี่ยวเนื่องกันเลย แต่แนวของทุกเรื่องจะเป็นไปในทำนองเดียวกัน เช่น แนวเกี่ยวกับเรื่องลึกลับสยองขวัญ ที่สำคัญได้แก่ละครชุดกฎแห่งกรรมของ ท. เลียงไพบูลย์ นำเสนอโดยคณะสุภาพบุรุษ เขียนบทโดยอาจินต์ ปัญจพวรรค์

การนำเสนอรายการละครเหล่านี้ทั้งหมดเป็นการแสดงสด มาจนถึงในปี ๒๕๐๔ จึงเริ่มมีการใช้เทปโทรทัศน์ในการอัดรายการละคร เรื่องแรกที่เป็นการบันทึกเทปคือละครเรื่อง "สามดาบขามูไร" ของวิม อธิธิกุล ออกอากาศเมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๐๔ แต่ก็เป็นการผลิตในลักษณะที่ต้องแล้วเสร็จในครั้งเดียว ไม่มีการตัดต่อเหมือนในสมัยปัจจุบัน หากผิดพลาดก็ต้องเริ่มถ่ายใหม่ เป็นเทปที่ใช้เพื่อประโยชน์ในการบันทึกให้สามารถนำเสนอได้หลายๆ ครั้ง(อารีย์ นักดนตรี, สัมภาษณ์)

๕.๓ รายการภาพยนตร์โทรทัศน์

ภาพยนตร์โทรทัศน์ หมายถึง รายการภาพยนตร์ที่ฉายออกอากาศทางโทรทัศน์ จากภาพยนตร์ที่บันทึกลงม้วนฟิล์มภาพยนตร์ รายการภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ของช่อง ๔ บางขุนพรหม นั้น แม้เป็นรายการ รายที่บุคลากรของสถานีไม่ได้ผลิตขึ้นเอง แต่เป็นรายการที่มีความสำคัญและมีการนำเสนอค่อนข้างมาก ผู้วิจัยจึงได้พิจารณานำมาเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอข้อมูล

ในระยะเริ่มแรกการออกอากาศของช่อง ๔ บางขุนพรหม รายการภาพยนตร์โทรทัศน์มีความสำคัญมาก โดยเมื่อพิจารณาสัดส่วนของการนำเสนอจากแผนผังรายการ รายการภาพยนตร์โทรทัศน์มีมากกว่ารายการที่บุคลากรของสถานีผลิตเอง สาเหตุสำคัญก็เป็นเพราะบุคลากรขณะนั้นยังไม่มีความรู้ และประสบการณ์ในการผลิตรายการมากนัก ต้องอาศัยรายการภาพยนตร์มา

บรรจุนำไว้ในผังรายการให้เต็มเวลาที่ออกอากาศ บางครั้งเมื่อไม่สามารถหารายการใดมาออกอากาศได้ ก็จะอาศัยการนำเสนอรายการภาพยนตร์ไปก่อน สมกับคำที่จำนง รังสิกุล เคยขนานนามภาพยนตร์เอาไว้ว่า เป็นเหมือน "ข้าวสารกรอกหม้อ" ของโทรทัศน์ไทย ภาพยนตร์ต่างๆ เหล่านี้มีทั้งภาพยนตร์ไทย และต่างประเทศและมีทั้งเป็นภาพยนตร์โทรทัศน์ และเป็นภาพยนตร์ที่สำหรับฉายตามโรงทั่วไป

ภาพยนตร์โทรทัศน์ชุดแรกที่น่าเสนอทางช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นภาพยนตร์ที่มีได้ผลิตขึ้นเพื่อฉายทางโทรทัศน์แต่อย่างใด นำเสนอในวันแรกที่เปิดสถานี คือภาพยนตร์ชุด "คอนเสิร์ตโทรทัศน์" เป็นภาพยนตร์ชุดจากความอนุเคราะห์ของบริษัท อาร์.ซี.เอ ผลิตโดยบริษัท เอ็น.บี.ซี มีลักษณะเป็นภาพยนตร์เพลงดนตรี เสนอเพลงประเภทคลาสสิกขนาดเบา ความยาวตอนละ ๒๐ นาที เป็นภาพยนตร์เสียงในฟิล์ม ไม่มีการพากย์ไทย นอกจากนี้แล้วยังมีการนำเสนอภาพยนตร์โทรทัศน์อีกเป็นจำนวนมากในเวลาต่อมา โดยอาจแบ่งแยกประเภทได้ดังนี้

๑. ภาพยนตร์ชุดจากต่างประเทศ

มีทั้งภาพยนตร์ชุดที่ได้รับความอนุเคราะห์มา และภาพยนตร์ชุดเพื่อความบันเทิงที่ซื้อเข้ามาฉาย ภาพยนตร์ชุดจากต่างประเทศชุดแรกคือภาพยนตร์ชุดคอนเสิร์ตโทรทัศน์ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีภาพยนตร์สารคดีอีกประมาณ ๑๐ ชุด นำเสนอในช่วงแรกของการออกอากาศ ซึ่งเสนอฉายสลับกันไป โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักข่าวสารอเมริกันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ภาพยนตร์ชุดนี้คืออเมริกา, อุตสาหกรรมสำเร็จ, โลกปัจจุบัน, ความปลอดภัยในการใช้ถนนมีความยาวประมาณ ตอนละ ๑๐ นาที เสนอฉายสลับกันไป ในระยะแรกยังไม่มีการบรรยายเป็นภาษาไทย เป็นเสียงในฟิล์มภาษาอังกฤษ ต่อมาจึงมีการบรรยายภาษาไทยในเดือนกันยายน ๒๕๔๔ โดยพิชัย วาสนาส่ง เป็นผู้บรรยายคนแรก ต่อมาสรรพสิริ วิริยะศิริ สมชาย มาลาเจริญ และเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ จึงได้มีส่วนบรรยายสลับกันไป นอกจากนี้ทางสถานียังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ เช่น สถานทูตประเทศต่างๆ ส่งภาพยนตร์สารคดีมาฉายออกอากาศด้วย

สำหรับภาพยนตร์ชุดเพื่อความบันเทิงที่เป็นภาพยนตร์ชุดสำหรับฉายทางโทรทัศน์ชุดแรกคือ ภาพยนตร์ชุด "รินตินติน" หรือ "รินตินตินผจญภัย" เป็นภาพยนตร์ชุดสั้นจบในตอนยาวตอนละ ๓๐ นาที เริ่มออกอากาศเมื่อต้นเดือนมีนาคม ๒๕๔๔ ทุกวันเสาร์เวลา ๒๐.๐๐ น. ภาพยนตร์ชุดนี้ผู้อุปถัมภ์รายการคือ เป็บซี่ เป็นผู้นำมาฉายออกอากาศเอง ภาพยนตร์ชุดที่สองหลังจากนี้สถานีเป็นผู้ซื้อมาฉายเอง คือ ภาพยนตร์สืบสวนสอบสวนชุดเมืองใหญ่ สั่งซื้อมาจากอเมริกา

ราคาประมาณ ๕๐ เหรียญสหรัฐต่อภาพยนตร์ หนึ่งตอน ความยาวตอนลง ๓๐ นาที เริ่มออกอากาศต้นเดือนมกราคม ๒๕๐๐ ทุกวันพฤหัสบดี เวลาประมาณ ๒๐.๓๐-๒๑.๐๐ น. โดยมีบริษัท ลีเวอร์ บราวเธอร์เป็นผู้อุปถัมภ์รายการ หลังจากนั้นแล้วมีการฉายภาพยนตร์ชุดประเภทนี้ค่อนข้างมาก เช่นภาพยนตร์ชุดม้าแสนรู้ หน้ากากดำ แดนสนธยา ไร่ปืนโต กลอยใจจอมเป็น แลสซี่ เป็นต้น ภาพยนตร์ชุดเหล่านี้เป็นที่นิยมมากอีกทั้งช่อง 4 บางขุนพรหม ยังเป็นผู้นำเสนอเอง ขายเวลาให้แก่ผู้อุปถัมภ์เอง จึงช่วยให้มีรายได้จากรายการเหล่านี้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย สามารถจัดหาหนังเรื่องดีๆ มาฉายได้อย่างสม่ำเสมอ

การนำเสนอภาพยนตร์ชุดเหล่านี้ในระยะแรกผู้ประกาศประจำสถานีจะเล่าเรื่องย่อให้ฟังสั้นๆ ก่อนจะฉายในทำนองบรรยายสรุป ต่อมาใช้วิธีบรรยายด้วยตัวหนังสือ แบบ SUB TITLE เป็นภาษาไทย แต่ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะตัวหนังสือมีขนาดเล็กเกินไป เมื่อปรากฏบนจอ จึงได้หันกลับมาเล่าเรื่องย่อกันอีก ก่อนที่จะใช้วิธีระบบพากย์ในเวลาต่อมาเริ่มต้นด้วยละครเรื่อง แลสซี่ ผู้พากย์เป็นเจ้าหน้าที่ของสถานีได้แก่ อนุวัตร สุวรรณสาโรช ดาเรศร์ ศาตะจันทร์ สวลี ผกาพันธ์ สะอาด เปี่ยมพงษ์สานต์ เป็นต้น การพากย์นี้จะพากย์โดยดูจากบทที่มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายแปลบทแปลมาอีกทีหนึ่ง

๒. ภาพยนตร์สำหรับเด็ก

คือ ภาพยนตร์การ์ตูนและภาพยนตร์ตลก เป็นเรื่องสั้นๆ ความยาวประมาณ ๑๕-๒๐ นาที มักจะฉายหลังเวลาเปิดสถานีตั้งแต่ ๑๙.๐๐ เป็นต้นไป ไม่ปรากฏชื่อเรื่องออกฉายอยู่ประมาณ ๑ ปี ก็เปลี่ยนเป็นรายการสดสำหรับเด็กแทน หลังจากนั้นยังมีการฉายภาพยนตร์การ์ตูนอีกเป็นครั้งคราวในลักษณะเป็นการฉายคั่นเวลาให้เต็ม ส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์การ์ตูนฝรั่ง กลางปี ๒๕๐๒ เริ่มมีการ์ตูนญี่ปุ่นเข้ามาฉายบ้าง ความยาว เรื่องละ ๑๕ นาที ออกฉายในช่วงกลางเดือนสิงหาคม ๒๕๐๕ แต่ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง

๓. ภาพยนตร์เรื่องยาวต่างประเทศ

นอกจากภาพยนตร์ชุดแล้วยังมีการฉายภาพยนตร์เรื่องยาวที่ฉายตามโรงภาพยนตร์ไปแล้ว ส่วนใหญ่ภาพยนตร์ฉายจะไปขอเช่าหรือยืมมาจาก บริษัทหนังชายยา ยานเฉลิมไทย โดย ชูชีพ ชำของยุทธ ซึ่งรู้จักกับคนในวงการภาพยนตร์มากพอสมควรเป็นผู้ไปติดต่อหามา บางครั้งก็ได้มาจากบริษัทภาพยนตร์จากท่าพระจันทร์ แต่ฟิล์มที่ได้มาค่อนข้างเก่าจนขาดอยู่บ่อยๆ

บางครั้งก็หนามเตยขาด จนต้องกลับข้างฉาย ภาพยนตร์เหล่านี้มีทั้งภาพยนตร์ฝรั่ง ภาพยนตร์จีน ญี่ปุ่น และอินเดีย

ภาพยนตร์ต่างประเทศเรื่องยาวเรื่องแรกที่ฉายทางช่อง ๔ บางขุนพรหม คือเรื่อง "ปราบจอมโจร दिलิงเจอร์" ฉายในวันเปิดสถานี (เดิมภาพยนตร์เรื่องนี้ชื่อ "จอมโจร दिलิงเจอร์" แต่ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ หนึ่งในผู้บริหารบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด เห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะอาจจะเป็นการเชิดชูอาชญากรจึงสั่งให้เปลี่ยนชื่อ) เป็นรายการสุดท้าย ในระยะแรกภาพยนตร์เรื่องยาว ฉายเป็นภาพยนตร์เสียงในฟิล์ม ต่อมาจึงได้มีการเล่าเรื่องย่อก่อนฉาย โดยเริ่มจากภาพยนตร์เรื่อง "เดนมาร์ก" ซึ่งออกอากาศเมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๔๙๘ หลังจากนั้นก็จึงเริ่มมีการพากย์ไทย เริ่มจากนักพากย์มืออาชีพซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์ภาพยนตร์จะจัดผู้พากย์มาเอง ส่วนใหญ่จะเริ่มพากย์ภาพยนตร์จีนและอินเดียมากกว่าภาพยนตร์ฝรั่ง การนำภาพยนตร์ต่างประเทศเรื่องยาวมาออกอากาศนี้บางครั้งก็เป็นผู้อุปถัมภ์รายการที่จะมาขอเช่าเวลาสถานีแล้วนำภาพยนตร์เหล่านี้มาออกอากาศบ้างการนำเสนอภาพยนตร์เรื่องยาวเหล่านี้ทั้งหมดมีชื่อแม้ว่าจะต้องมีบทภาพยนตร์มาด้วย เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาก่อนที่จะออกฉาย

อย่างไรก็ดีตามภาพยนตร์ไทยไม่ได้รับความนิยมจากผู้ชมมากนัก เพราะเห็นว่าเป็นหนังเก่าความนิยมในภาพยนตร์ชุดจะมากกว่า เพราะเป็นภาพยนตร์ที่สั่งตรงมาจากต่างประเทศไม่สามารถหาชมได้ที่อื่น

๔. ภาพยนตร์ไทยเรื่องยาว

ภาพยนตร์ไทยคือภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นสำหรับฉายตามโรงภาพยนตร์ที่ได้นำเสนอทางโทรทัศน์ เป็นภาพยนตร์ไทยที่ผลิตขึ้นในประเทศ มีการนำเสนอค่อนข้างน้อยกว่าภาพยนตร์จากต่างประเทศ ส่วนใหญ่ภาพยนตร์ที่ฉายจะเคยฉายตามโรงมาแล้ว วิธีการได้มาก็เป็นไปในการทำงานเองเดียวกับภาพยนตร์ต่างประเทศคือ การติดต่อขอเช่าเอา กับสายหนัง บริษัทหนังขายยาต่างๆ หรือการขอความอนุเคราะห์หยิบยืมมา ทั้งนี้จะต้องมีบทมาด้วยเพื่อตรวจก่อนเช่นเดียวกัน ภาพยนตร์ไทยเรื่องยาวจะฉายเป็นรายการสุดท้ายสลับกับภาพยนตร์จากต่างประเทศ

ภาพยนตร์ไทยเรื่องยาวเรื่องแรกที่ฉายทางโทรทัศน์คือ เรื่อง "สันติ-วิถนา" ของคุณรัตน์ เปสตันยี แห่งหุมนานภาพยนตร์ ซึ่งเคยได้รับรางวัลจากต่างประเทศหลายรางวัล เจ้าของมีมติระงับให้ฉายออกฉายทางไทยทีวีช่อง ๔ เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๔๙๙ หลังจากเปิดสถานีได้ไม่กี่วัน ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นภาพยนตร์ ๓๕ มม. เสียงในฟิล์ม ส่วนภาพยนตร์ไทยเรื่องยาวเรื่อง

ที่ ๒ ที่ออกอากาศ คือเรื่อง "มรดกพระจอมเกล้า" นำแสดงโดย สงบ สวณสิริ ออกอากาศเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๙๘ เป็นรายการสุดท้ายเช่นกัน ภาพยนตร์ไทยเรื่อง "วนิดา" เป็นเรื่องที่ ๓ โดยออกอากาศรายการสุดท้ายของวันอังคารที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๙๘ โดยหม่อมหลวงรุจิรา อิศรางกูร และพรพรรณ วรรณมาศ เป็นผู้พากย์ หลังจากนั้นภาพยนตร์ไทยที่นำมาฉายหากไม่เป็นภาพยนตร์เสียงในฟิล์มซึ่งมีน้อยมากทางบริษัทเจ้าของลิขสิทธิ์ (สายหนัง) หรือเจ้าของผู้ผลิตเอง จะส่งผู้พากย์มาเองโดยพากย์ในห้องผู้ประกาศของสถานีช่อง ๔ ประมาณปี ๒๕๙๙ ภาพยนตร์ไทยเรื่องยาวที่ฉายทางโทรทัศน์เป็นภาพยนตร์เจียบ ๑๖ มม. ซึ่งต้องอาศัยการพากย์แทบทั้งสิ้น ประมาณปี ๒๕๐๑ ภาพยนตร์เหล่านี้นำออกอากาศน้อยลงไป เนื่องจากมีภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์ และรายการสดอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น

๕.๔ รายการข่าว

รายการข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นรายการหนึ่งที่ยึดนโยบายในด้านรายการของสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๔ บางขุนพรหม ให้ความสำคัญ นำเสนออย่างเหมาะสมและมีปริมาณที่ได้สัดส่วนเช่น รายการประเภทความรู้และรายการบันเทิง

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอรายการข่าวได้แก่ สรรพสิริ วิรยศิริ หัวหน้าฝ่ายข่าว ซึ่งมีประสบการณ์มาพอสมควรในงานข่าว กล่าวได้ว่าประสบการณ์และคุณลักษณะเฉพาะตัวของ สรรพสิริ ในด้านการสื่อสารมวลชนส่งผลอย่างสำคัญต่องานในด้านข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหม ทั้งนี้ เนื่องมาจาก สรรพสิริ นั้นเป็นผู้นำทางความคิดของฝ่ายข่าว มีประสบการณ์และทักษะทางด้านงานมากกว่าบุคลากรคนอื่นๆ ทั้งยังได้เป็นผู้แนะนำและฝึกฝนบุคลากรในฝ่ายข่าวให้มีความรู้ในการทำข่าว จึงแทบจะเรียกได้ว่าผลผลิตของงานในฝ่ายข่าวนั้นเป็นผลผลิตที่เกิดจากความคิดของ สรรพสิริ เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้โดยไม่ปฏิเสธถึงความมุ่งมั่นในการทำงาน และความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรคนอื่นๆ

การนำเสนอข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหม ดำเนินไปอย่างมีทิศทาง และมีจุดมุ่งหมาย โดยคุณลักษณะของความเป็นนักสื่อสารมวลชน และอุดมการณ์ในการทำงานของ สรรพสิริ และบุคลากรท่านอื่นต่างก็มีส่วนกำหนดอันพอจะกำหนดลักษณะได้ดังนี้

๑. การนำเสนอเหตุการณ์ที่มีคุณค่าในเชิงข่าว

คือการมุ่งเน้นนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่มีคุณค่าควรแก่การรับรู้ของคนจำนวนมาก หรือเหตุการณ์ที่จะมีผลกระทบต่อผู้คนจำนวนมาก (สรรพสิริวิริยศิริ, สัมภาษณ์) เช่น ข่าวเกี่ยวกับเศรษฐกิจการขึ้นราคาของสินค้าอุปโภค บริโภค ข่าวเกี่ยวกับสภาพการณ์ชายแดน บางครั้งก็รวมถึงข่าวเกี่ยวกับการกระทำของบุคคลจำนวนน้อย แต่มีผลถึงคนจำนวนมาก เช่น การประกาศยึดอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยรวมแล้วก็คือ การนำเสนอข่าวที่ผู้คนจำนวนมาก “ควรรู้” มากกว่าข่าวที่ผู้คน “อยากรู้” นั่นเอง ดังที่ สมบูรณ์ วิริยศิริ ก็ได้เคยอธิบายเอาไว้ในหนังสือ ครอบคลุม ๑๑ ปี ของบริษัทไทยโทรทัศน์ เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๘

๒. ความเป็นกลางของข่าว

นอกจากข่าวควรจะเป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญที่คนจำนวนมากควรจะรู้แล้ว ข่าวยังควรจะมีความเป็นกลางโดยให้โอกาสแก่ผู้ชมให้สามารถใช้วิจารณญาณของตนได้อย่างมีความเชื่อมั่นว่าข่าวที่ได้นั้นมีความจริงตรง ซึ่งเป็นหลักในการนำเสนออย่างอันหนึ่งของสรรพสิริ

ในฝ่ายข่าวฯ ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ตอนนั้นไม่มีใครสนใจว่าเรตติ้ง ความนิยมของผู้ชมจะเป็นยังไง ในฐานะที่เป็นสื่อสารมวลชนเราถือเป็นหน้าที่เพียงเป็นผู้ให้ข้อมูลเรื่องราวที่เกิดขึ้นเพื่อประกอบการใช้วิจารณญาณเอาเองของประชาชนคนดูก็แค่นั้น

(สรรพสิริ วิริยศิริ, ๒๕๓๗ ๙๖)

นอกจากนี้ข่าวของช่อง ๔ ยังมีนโยบายไม่รับโฆษณา ทั้งนี้เป็นสรรพสิริเองที่เป็นมา งานข่าวไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับธุรกิจ เพราะจะทำให้ไม่เป็นกลาง (สรรพสิริ วิริยศิริ, สัมภาษณ์)

๓. ความรวดเร็ว

ความรวดเร็วดูเหมือนจะเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของสื่อวิทยุโทรทัศน์ เพราะวิทยุโทรทัศน์สามารถสื่อสารถึงผู้รับสารได้ทันทีหลังจากที่ทำการผลิตรายการเรียบร้อยแล้ว อีกทั้งยังสามารถมองเห็นได้ทั้งภาพและเสียงทำให้ได้เปรียบสื่ออื่นๆ ทั้งวิทยุ และหนังสือพิมพ์

ดูเหมือนสิ่งเหล่านี้จะเป็นหลักการที่สรรพสิริ เข้าใจเป็นอย่างดี ผมนอกกับคุณลักษณะประจำตัวของสรรพสิริที่มีความกล้าตัดสินใจ รวดเร็ว และต้องการให้ผู้ชมรับข่าวสารได้รวดเร็วที่สุด ทำให้งานข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหม สามารถนำเสนอข่าวต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งประสบการณ์ในการทำงานกับวิทยุ ท.ท.ท. มาก่อน ก็ทำให้ฝ่ายข่าวโทรทัศน์ปรับตัวไม่ยากนักในการทำงานกับสื่อที่ต้องเน้นความรวดเร็วฉับไว ดังนั้นความรวดเร็วทันเหตุการณ์จึงเป็นหลักการอันหนึ่งในการนำเสนอข่าวของฝ่ายข่าวช่อง ๔ บางขุนพรหม ซึ่งความรวดเร็วเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยศักยภาพในการทำงานที่รวดเร็วของบุคลากรฝ่ายข่าวด้วย

๔. ความสำคัญของรายการข่าว

ฝ่ายข่าวยังมีหลักในการทำงานที่ให้ความสำคัญต่องานในด้านข่าว แม้รายการข่าวอาจจะไม่ใช่เนื้อหาหลักในการนำเสนอรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม แต่สรรพสิริ หัวหน้าฝ่ายข่าวก็ได้มุ่งทำงานโดยคุณภาพมากกว่าปริมาณ เน้นให้รายการข่าวนำเสนอในสิ่งที่สำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ชม

และถือว่าข่าวเป็นรายการที่มีความสำคัญไปไม่น้อยกว่ารายการอื่นๆ โดยมีหลักสำคัญว่ารายการข่าวคือ “เกียรติและศักดิ์ศรีของงานโทรทัศน์” (สรรพสิริวิริยศิริ, สัมภาษณ์)

หลักการสำคัญเหล่านี้เป็นหลักในการทำงานข่าวและการนำเสนอข่าวของบุคลากรฝ่ายข่าวในช่องช่อง ๔ บางขุนพรหม ที่ได้ช่วยให้งานข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหม แม้จะเป็นการทำข่าวเป็นครั้งแรกสำหรับงานวิทยุโทรทัศน์ของไทย แต่ก็เป็นการผลิตและนำเสนอข่าวที่กล่าวได้ว่าเป็นไปอย่างมีทิศทางและมีหลักการในการนำเสนอ

รายการข่าวของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม นำเสนอข่าวในเวลา ๒๐.๐๐ น. เป็นเวลาประจำทุกวัน โดยแบ่งเวลานำเสนอทั้งหมดประมาณ ๔๐ นาที นำเสนอข่าวในประเทศเป็นเวลา ๒๐ นาที ข่าวต่างประเทศ ๑๕ นาที และข่าวกีฬาทั้งในและนอกประเทศอีก ๖ นาที ขั้นตอนในการทำงานในด้านข่าวนั้น แบ่งเป็น ๔ ขั้นตอน คือ ๑. การหาข้อมูล และการคัดเลือกข่าวในเบื้องต้น ๒. ขั้นตอนการทำข่าว ๓. ขั้นตอนการจัดทำเทปบันทึกภาพ และคำบรรยาย ๔. ขั้นตอนการคัดเลือกเพื่อนำออกอากาศและการนำเสนอ

ลักษณะในการทำงานของบุคลากรในฝ่ายข่าวก็เป็นเช่นเดียวกับบุคลากรในฝ่ายรายการคือ มีคนจำนวนน้อย บุคลากรทุกคนต้องร่วมมือร่วมใจกัน และบุคลากรคนหนึ่งๆ นั้นมีหน้าที่ในการปฏิบัติงานหลายด้าน แม้จะมีตำแหน่งหน้าที่ในทางราชการที่ระบุชัดเจนว่าบุคลากรคนใดอยู่ในตำแหน่งหน้าที่อะไร แต่ทุกคนก็ต้องให้ความร่วมมือในงานหน้าที่อื่นๆ ด้วยตามสมควรแก่กรณี ซึ่งทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะปัจเจกบุคคลที่มีความสามารถในการงานหลายๆ ด้าน ให้สามารถช่วยให้งานในขั้นตอนการผลิตข่าวลุล่วงไปได้ เช่น สรรพสิริเองที่มีความสามารถทั้งในด้านการผลิตรายการ คือการคัดเลือกข่าวสาร การเขียนคำบรรยายข่าว การอ่านข่าว และมีความสามารถในเชิงเทคนิคทั้งในด้านการตัดต่อ การบันทึกเทป และสามารถใช้กล้องถ่ายภาพยนตร์ได้เอง

ความรวดเร็วของงานข่าวนี้อาจหมายถึง ความฉับไวของการถ่ายทอดเหตุการณ์ และการตัดสินใจนำข่าวมานำเสนอได้ในทันที เช่นข่าวแรกที่นำเสนอในวันเปิดสถานี

ในวัน กาล่าพรีเมียร์ ของไทยทีวี ๒๔ มิ.ย. ๔๘ หนึ่งข่าวมีแต่เรื่องพิธีเปิดข่าวเบาๆ ไม่มีเลย จวนเวลาข่าวเต็มที่แล้วทันใดนั่นเอง เสียงหวอรถดับเพลิงก็ผ่านบางขุนพรหม ไปรถของฝ่ายข่าวก็หือติดทำยรถดับเพลิงไปทันที จนถึงที่เพลิงไหม้โรงเก็บนุ่นที่บางซ้อณ ตอนเกือบถึงเมืองนนท์ ไม่ถึงหนึ่งชั่วโมงหนึ่งจากนั้นข่าวด่วนขึ้นแรกก็ปรากฏบนจอ โทรทัศน์

(สรรพสิริ วิจารณ์, ๒๕๐๘ ๘๐)

ความรวดเร็วนี้ยังได้แก่ความเร็วในเชิงเปรียบเทียบกับสื่ออื่นๆ ที่ข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหมสามารถนำเสนอให้ผู้ชมได้รับรู้ข้อมูลที่น่าสนใจก่อนสื่ออื่นๆ เช่น ในการนำเสนอรายชื่อสมาชิกสภาชั่วคราวที่แต่งตั้งนั้น ทำหน้าที่นิติบัญญัติชั่วคราวระหว่างที่สมาชิกสภาเดิมหมดสภาพ เพราะผลจากการปฏิบัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี ๒๕๐๐ ซึ่งรายการข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหม สามารถนำเสนอได้อย่างครบถ้วนหลายชั่วโมงก่อนหน้าที่จะมีการประกาศเป็นทางการ (สรรพสิริ วิจารณ์, ๒๕๓๗: ๑๐๔) ดังนั้นในการทำงานครั้งหนึ่งๆ เมื่อมีความจำเป็นหากขาดบุคลากรหรือมีเวลาที่จำกัด ก็สามารถทำงานเหล่านี้บางตำแหน่งหรือทั้งหมดได้ด้วยตัวเอง

ส่วนขั้นตอนในการผลิตรายการข่าวมีรายละเอียดดังนี้

๕.๔.๑ การคัดเลือกข่าวเบื้องต้น และการมอบหมายงาน

การผลิตรายการข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหมในแต่ละวันจะมีบรรณาธิการข่าวเป็นผู้ควบคุมดูแลการผลิตในแต่ละวัน มีหน้าที่ในการคัดเลือกข่าวที่ควรจะไปทำในแต่ละวัน และมอบหมายงานให้แก่นักข่าวและช่างภาพเป็นผู้ออกไปถ่ายทำ และนำเทปบันทึกภาพที่ได้มาผ่านขั้นตอนจนถึงการออกอากาศ

ที่มาของข่าวในแต่ละวันส่วนใหญ่จะเป็นข่าวราชการที่หน่วยงานราชการต่างๆ โดยอธิบดีกรมหรือรัฐมนตรีกระทรวง หัวหน้าหน่วยงานต่างๆ จะส่งหนังสือแจ้งมายังฝ่ายข่าวว่าจะมีกิจกรรมใดๆ เกิดขึ้น เพื่อให้ฝ่ายข่าวของช่อง ๔ ไปติดตามนักข่าว หรือบางครั้งในภายหลัง ก็จะมีหน่วยงานบางหน่วยงานที่เริ่มเห็นประโยชน์ของการเผยแพร่ข่าวสารทางสื่อวิทยุโทรทัศน์ ได้ลงทุนจ้างช่างภาพ ช่างกล้องของตนเอง เพื่อถ่ายทำกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงาน แล้วส่งเทปบันทึกภาพมาให้ช่อง ๔ บางขุนพรหม เพื่อให้ช่วยออกอากาศ

นอกจากนี้ยังมีหน่วยช่วยเหลือสำคัญคือ กองข่าวกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งกองข่าวนี้อาจเป็นผู้ส่งข่าวต่างๆ ทั้งข่าวราชการหรือข่าวสัมภาษณ์บุคคลสำคัญๆ ให้แก่ ช่อง ๔ บางขุนพรหม ซึ่งเป็นอีกทางหนึ่งที่ช่วยแบ่งเบาภาระของงานฝ่ายข่าวไปได้

ลักษณะของการทำงานข่าวเหล่านี้ก็คือ การทำการถ่ายทอดรูปแบบมาจากงานข่าวของวิทยุ ท.ท.ท. คือเป็นลักษณะการนำเสนอข่าวสารของสื่อของรัฐ นำเสนอข่าวสารต่างๆ ของรัฐบาลและหน่วยงานราชการมีส่วนให้การทำงานของฝ่ายข่าวสะดวกขึ้น ไม่ต้องกังวลว่าจะไม่มีข่าวมาออกอากาศ และสามารถช่วยให้ปรับตัวได้ง่ายขึ้น เพราะก็เป็นลักษณะของการทำข่าวในทำนองเดียวกับวิทยุ ท.ท.ท. เพียงแต่เพิ่มการถ่ายทำเข้ามา ซึ่งความยุ่งยากที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเกิดจากงานทางด้านเทคนิค ที่ต้องทำให้ทันต่อเวลามากกว่าความยุ่งยากทางด้านเนื้อหา

ข่าวเหตุการณ์ทั่วไปต่างๆ แหล่งข้อมูลต่างๆ ก็จะได้มาจากการรับฟังข่าววิทยุ ข่าวหนังสือพิมพ์ และการสดับการรับฟังเหตุการณ์ต่างๆ จากหน่วยงานราชการที่สำคัญคือ กรมตำรวจ ซึ่งมีการประสานงานกับฝ่ายข่าว แจ้งเหตุการณ์ที่สำคัญต่างๆ ให้เช่น อุบัติเหตุ หรือการโจรกรรมฆาตกรรม และภัยธรรมชาติทั้งนี้เป็นผลมาจากการสั่งการของอธิบดีกรมตำรวจ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ หนึ่งในผู้บริหารบริษัทไทยโทรทัศน์

ส่วนแหล่งข่าวต่างประเทศ ได้รับความช่วยเหลือจากสำนักงานข่าวต่างๆ ได้แก่ สำนักข่าว ซี.บี.เอส จากสหรัฐอเมริกา สำนักข่าว ไอ.ที.เอ็น ของอังกฤษ และสำนักข่าว อี.ที.อีเอส ของเยอรมันตะวันตก

นอกจากนี้ในทุกๆ วันจะต้องมีผู้สื่อข่าวช่างภาพและบรรณาธิการข่าว คอยอยู่ประจำสถานีเพื่อเตรียมพร้อมตลอดเวลาในกรณีที่มีข่าวเด่นเพื่อให้สามารถออกไปทำข่าวได้อย่างทันทั่วถึง นอกจากนี้ยังต้องคอยรับคำสั่งจากอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ และเลขาธิการสำนักนายกรัฐมนตรีในกรณีที่มีข่าวสำคัญเกี่ยวกับนายกรัฐมนตรี จอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่ต้องการให้ไปทำข่าว

จากนั้นจึงเป็นการมอบหมายงานให้เจ้าหน้าที่คนอื่นๆ รับผิดชอบ ซึ่งบางครั้งได้แก่บรรณาธิการข่าวคือ หัวหน้าฝ่ายข่าว สรรพสิริจะเป็นผู้ออกไปทำข่าวด้วยตัวเองกับช่างภาพ หรือบางครั้งก็ไปถ่ายทำมาเอง

๕.๔.๒ ขั้นตอนในการถ่ายทำ

ในการถ่ายทำภาพยนตร์ข่าว ของช่องช่อง ๔ บางขุนพรหม การแบ่งงานไม่แน่นอนโดยลักษณะที่กล่าวมาแล้ว คือบางครั้งก็มีทีมงานออกไปครบ คือ นักข่าว ช่างภาพ และคนขับรถ ในขณะที่บางครั้งก็จะมีบุคคลคนเดียวทำหน้าที่ทั้งหมด

กล้องถ่ายภาพยนตร์ที่ใช้ในสมัยนั้นคือ กล้องขนาดที่ใช้ฟิล์มขนาด ๑๖ มม. ภาพยนตร์ที่ได้จะเป็นภาพยนตร์ขาวดำ ไม่มีเสียง เป็นกล้องถ่ายชนิดซิงเกิลเฟรม คือ ต้องถ่ายทีละเฟรม ในการบันทึกเสียงหากต้องการให้ข่าวมีเสียงปรากฏด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นข่าวเกี่ยวกับการปราศรัยของบุคคลสำคัญต่างๆ จะต้องบันทึกเสียงต่างหากเนื่องจากยังไม่มีระบบการถ่ายทำแบบเสียงในฟิล์ม และจะต้องนำมาทำการจัดระยะให้ได้จังหวะพอดีกับภายในภายหลังโดยกรรมวิธีที่เรียกว่า ซิงโครไนซ์

ความรู้ในการถ่ายทำนั้น สรรพสิริฝึกฝนประสบการณ์จากการถ่ายภาพนิ่งมาก่อนด้วยการที่เป็นบุคคลที่ชื่นชอบการถ่ายภาพ หรือการ "เล่นกล้อง" เป็นการส่วนตัวรวมทั้งประสบการณ์เกี่ยวกับภาพยนตร์ระหว่างที่สรรพสิริทำหน้าที่รักษาการหัวหน้าแผนกปาฐกถา กรมโฆษณาในปี ๒๔๙๐ เมื่อนำภาพยนตร์ของสำนักข่าวสารอเมริกาไปฉายสาธิตวิธีปลุกข่าวให้เกษตรกรไทยได้ชมรวมทั้งการศึกษาเพิ่มเติมในระหว่างที่ไปทำงานในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งอเมริกา ซึ่งนอก

จากจะสามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้เป็นอย่างดีแล้ว ก็ยังสามารถฝึกฝนบุคลากรรุ่นหลังและเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ในรุ่นเดียวกันให้มีความรู้ในเรื่องนี้ได้

๕.๔.๓ ขั้นตอนการจัดทำเทปบันทึกภาพ และคำบรรยาย

เมื่อได้เทปบันทึกภาพมาแล้ว จึงถึงขั้นตอนของการล้างฟิล์ม ซึ่งเป็นงานที่ต้องอาศัยความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นอย่างยิ่ง ในการนี้สมโภชน์ นาคสุข ช่างเทคนิคซึ่งมีความรู้ในงานด้านภาพยนตร์มาก่อนได้ฝึกฝนให้บุญส่ง อ่วมอารีย์ ช่างเทคนิคอีกคนหนึ่งให้สามารถล้างฟิล์มภาพยนตร์ได้ โดยทำการฝึกล้างโดยลับตา เพื่อให้สามารถทำงานได้ในห้องมืดได้ ในการล้างนั้นด้วยข้อจำกัดของเทคโนโลยีและงบประมาณ ทำให้บุคลากรต้องคิดวิธีการล้างและอุปกรณ์ที่ใช้ให้ได้ภายใต้ข้อจำกัด ด้วยประสบการณ์และความคิดสร้างสรรค์เฉพาะบุคคลดังที่สรรพสิริได้ถ่ายทอดเรื่องราวไว้

วิธีการในการล้างอัดนี้ยังต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมต่อเวลาที่ต้องการจะให้สำเร็จเช่น หากต้องทำข่าวด่วนที่จะต้องนำออกอากาศโดยเร็ว ช่างกล้องก็จะถ่ายภาพยนตร์โดยใช้แสงให้ "โอเวอร์" หรือให้มากกว่าปกติไว้ เพื่อจะได้ประหยัดเวลาในการล้างได้ คือสามารถนำฟิล์มไปแช่น้ำยาล้างในเวลาสั้นกว่าปกติได้โดยที่แสงในภาพยนตร์จะยังไม่มืดเพี้ยนไปมากนัก

เมื่อได้ฟิล์มที่ล้างมาแล้วก็จะมาทำการตัดต่อซ้ำ โดยมากนักข่าวที่ไปทำงานที่มาจะเป็นคนตัดต่อด้วยตนเอง หรือทำโดยเจ้าหน้าที่ที่มีเวรตัดต่อในวันนั้น การตัดต่อนั้นบรรณาธิการข่าวประจำวันจะเป็นผู้สั่งการว่าต้องการข่าวความยาวกี่นาทีซึ่งจะสามารถวัดเป็นสัดส่วนกับความยาวของเทปบันทึกภาพได้ กล่าวคือ ข่าว ๑ นาทีจะต้องใช้เทปบันทึกภาพยาวประมาณ ๓๖ ฟุต จากนั้นก็จะเป็นขั้นตอนของการจัดทำคำบรรยายซึ่งก็สามารถวัดได้เป็นสัดส่วนต่อความยาวของเทปบันทึกภาพได้เช่นกัน โดยบทความหนึ่งบรรทัดต่อความยาวของข่าว ๑๐ วินาที หรือฟิล์มยาวประมาณ ๖ ฟุต ขั้นตอนต่างๆ เหล่านี้บางครั้งก็ใช้คนทำคนเดียวทั้งหมดคือ ผู้ที่ไปทำข่าวนั้นๆ มาบางครั้งก็แบ่งแยกหน้าที่โดยนักข่าวจะเป็นคนที่แจ้งรายละเอียดของข่าวและภาพที่ต้องการผู้ตัดต่อ โดยมีบรรณาธิการจะเป็นผู้ประสานงานและเป็นผู้จัดทำคำบรรยายข่าวเองโดยใช้วิธีบอกให้พนักงานพิมพ์ดีด พิมพ์ตามคำบอก

การคัดเลือกข่าวที่จะทำลงและจัดลำดับความสำคัญของข่าวนั้น บรรณาธิการข่าวจะเป็นผู้ทำสิ่งสำคัญที่ปรากฏในกระบวนการนี้ คือ กระบวนการนำเสนอข่าวจะถูกควบคุมอย่างใกล้ชิด

ชิต โดยปกติแล้วชาวต่างๆ ทั่วไปของทางสถานีต้องผ่านการตรวจพิจารณาจากประธานกรรมการ บริษัทฯ, อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์หรือรองอธิบดีเสียก่อน (สรรพสิทธิวิริยศิริ, สัมภาษณ์)

เนื้อหาของข่าวนั้นแม้ว่าบุคลากรฝ่ายข่าวจะมีความมุ่งหวังที่จะนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกันจำนวนมากหรือมีความสำคัญมากกว่าการนำเสนอข่าวคราวที่ผู้ชมอาจจะสนใจหรืออยากดูมากกว่า ดังที่ สมบูรณ์ วิริยศิริ ชี้แจงว่า "ที่วีเรามีเวลาจำกัด เราก็ต้องเลือกทำ แต่ที่เป็นข่าวใหญ่หรือข่าวสำคัญจริงๆ เช่น ข่าวตำรวจทุกท้องที่ระดมกำลังเป็นพันๆ ออกกวาดล้างคนร้ายเพื่อความสงบสุขของประชาชน เป็นต้น" (สมบูรณ์ วิริยศิริ, ๒๕๑๗-๘๓)

แต่สิ่งสำคัญที่บุคลากรในฝ่ายข่าวของช่อง ๔ บางขุนพรหมต้องนำเสนอเป็นประจำมิได้ขาดก็คือข่าวสารทางรัฐบาล ทั้งข่าวของกระทรวง ทบวงกรม ต่างๆ ซึ่งต้องมีเรียงสลับสับเปลี่ยนกันมานำเสนอเป็นประจำ

สำหรับข่าวสารของทางราชการต่างๆ ที่มีหน่วยราชการและสถาบันต่างๆ ทำข่าวสารมากเพื่อให้ออกอากาศในช่วงรายการข่าว ในบางครั้งก็สร้างความลำบากใจให้ฝ่ายข่าวได้ เพราะข่าวประเภทนี้บางครั้งก็มีมากเกินไป

หน้าที่เหน็ดเหนื่อยอีกประการหนึ่งของบรรณาธิการข่าวโทรทัศน์ ก็คือ การขอคัด ผ่อนเจ้าหน้าที่กระทรวง ทบวงกรม ต่างๆ ที่มาติดต่อขอออกข่าวในคืนนั้น เพราะว่า เวลาของภาคข่าวมีอยู่จำกัด ขณะเดียวกับที่เจ้าหน้าที่ที่มาติดต่อแต่ละคนต่างก็จะขอให้ออกข่าวในคืนนั้นให้จงได้ บางคนบอกว่า "ท่านอธิบดีของผมรอดูอยู่ครับ" บ้างก็ว่า "ท่านข้าหลวงปาวร้องให้ใครต่อใครรอดูอยู่ที่จังหวัดในคืนวันนี้" และบ้างก็ว่า "โธ่! ช่วยออกให้ผมคืนนี้เถอะครับ หากไม่มีข่าวออกแล้ว ท่านประธานฯ ท่านท่านข่าวไม่ลงเสียด้วย"

(สมบูรณ์ วิริยศิริ, ๒๕๐๗-๘๓)

การนำเสนอข่าวราชการเหล่านี้ นอกจากต้องพยายามจัดเสนอให้ครบถ้วนแล้ว ยังต้องจัดเสนอเรียงลำดับก่อนหลัง โดยข่าวของหน่วยงานที่สำคัญที่สุดไว้ก่อน แล้วไล่เรียงลงมาตามลำดับและบุคคลที่สำคัญที่สุดจะให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก (สรรพสิทธิ วิริยศิริ, สัมภาษณ์) ซึ่งบุคคลที่สำคัญที่สุดก็ได้แก่นายกรัฐมนตรี จอมพล ป.พิบูลสงคราม ข่าวของนายก รัฐมนตรี ถือว่า

เป็นศูนย์กลางในการนำเสนอในเนื้อหาของรายการข่าว มีความสำคัญยิ่งกว่าใน ราชสำนักที่มีเป็น ครั้งคราว โดยปราศจากข่าวของนักการเมืองฝ่ายค้าน (สินิทธิ์ สิทธิรักษ์, ๒๕๓๕: ๑๓๖-๑๓๗)

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการดำเนินงานของบุคลากรในฝ่ายข่าวและประกาศนั้น มีหน้าที่ ต้องนำเสนอข่าวสารในลักษณะที่เป็นตัวแทนของหน่วยราชการและต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อ ข่าวสารของทางราชการ นอกจากนี้แล้วในการนำเสนอข่าวต่างๆ ไป เช่น ข่าวเกี่ยวกับธุรกิจการค้า อุบัติเหตุ ฆาตกรรมหรือภัยธรรมชาติบุคลากรยังต้องระมัดระวังเป็นพิเศษในการนำเสนอข่าว โดย จะกระทบกระเทือนต่อคณะรัฐบาลและหน่วยงานราชการไม่ได้เป็นอันขาด ดังกรณีที่สรรพสิรินำ เสนอข่าวเกี่ยวกับการประสูติเหตุของเอกอัครราชทูตอเมริกัน

นักสู้ สรรพสิริฯ แห่งฝ่ายข่าว ถ่ายหนังข่าวมาออกคืนแรกและออกบรรยายหน้าจอ เอง เรื่องรถชนกัน ๘ คันซ้อนๆ ที่สี่แยกสุทธิสารติดกับถนนไปดอนเมือง ในสมัยนั้นถนน นี้ยังไม่ได้ชื่อวิภาวดี ยังไม่มีสะพานรถไฮเวย์ไฮสปีด และยังไม่ได้อัดตั้งเสาไฟจราจร ต่อมา เขาทำข่าวอุบัติเหตุอันอื้อฉาว รายงานข่าวท่านเอกอัครราชทูตอเมริกาพิวริฟอยซ์บรอด สปอร์ตธันเดอร์เบิร์ดจะไปวีคเอนด์ที่หัวหิน แต่รถตกทางขาดที่กำลังทำสะพานเบี่ยง "ตายสยอง" แถมวิจารณ์ว่าถ้ากรมทางฯ แขนงตะเกียงดีๆ บอกไว้ ท่านทูตคงไม่ตาย ทำเอากรมทางฯ พ้องมาทางเจ้านายที่กรมประชาฯ คุณสรรพฯ เชียดตกกระป๋องเป็น ครั้งแรก ดีแต่ว่าความเก่งกาจยังมีมากจึงพิพากษาโทษไว้ครั้งหนึ่งก่อน

(อาจินต์ ปัญจพรรค, ๒๕๓๓: ๑๑๖)

และนอกจากจะต้องเสนอข่าวของรัฐบาลและหน่วยงานรัฐบาลอย่างไม่ให้ขาดตก บกพร่องแล้ว การนำเสนออย่างต้องระมัดระวังมิให้กระทบกระเทือนให้เกิดภาพลักษณ์ในเชิงลบต่อ รัฐบาลเป็นอันขาด ข่าวต่างๆ ไปของสถานี เช่น ข่าวอุบัติเหตุ หรือภัยธรรมชาติ ต้องผ่านการตรวจ พิจารณาจากประธานกรรมการบริษัท อธิบดีหรือรองอธิบดี กรมประชาสัมพันธ์เสียก่อน (สรรพสิริ วิรยศิริ, สัมภาษณ์) การปรากฏข่าวคราวที่อาจส่งผลให้เชิงลบต่อสถานะของรัฐบาลก็อาจมีผล กระทบในเชิงลบต่อการทำงานของบุคลากรด้วยเช่นกัน แม้ว่าจะได้นำเสนอข่าวสารโดยสุจริตใจ และมุ่งหวังประโยชน์ของมวลชนเป็นสำคัญ

เดือนต้นปี ๒๕๐๐ ไม่นถึงสองปีดีที่เริ่มงานไทยทีวีช่อง ๔ ผู้ที่เป็นใหญ่หรืออยากเป็นใหญ่ในบ้านเมืองเริ่มรู้ได้ว่าไอ้ "ดาตพิทย์" นี้มันจะมีประโยชน์อะไรให้กับการรักษาอำนาจหรือว่าแสดงหาอำนาจของเราได้บ้าง ใครเป็นก้างขวางคอก็ควรจะดึงทิ้งเสียให้พ้นทางวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ปีนั้น มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่หนึ่งตามรัฐธรรมนูญปี ๒๔๙๕ พรรคเสรีมนังคศิลาของจอมพล ป.พิบูลสงครามที่เป็นหัวหน้ารัฐบาลอยู่ต้องทำทุกอย่างที่จะให้ได้ชัยชนะเพื่อได้บริหารบ้านเมืองต่อไปก็ถูกแล้ว แต่ผมเห็นว่าทุกอย่างที่ทำนั้นควรจะเป็นไปตามครรลองของระบบประชาธิปไตยที่ควรต้องให้ประชาชนร่วมรู้เห็นเป็นพยาน ดังนั้นฝ่ายข่าวของไทยทีวีช่อง ๔ จะต้องใช้ความมี "ดาตพิทย์" สอดส่องความเป็นไปในระหว่างการเลือกตั้งเอามาเสนอให้คนทั่วไปได้รู้ด้วยอย่างละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยตรงไปตรงมาตามหน้าที่ของสื่อมวลชน

ตอนปิดหีบบัตรเลือกตั้งที่อำเภอหนึ่งของกรุงเทพฯ ที่ขึ้นชื่อลือชาว่ามีผลรวมไฟฟ้ชุกชุม ดากล้องของผมหรือผมเองก็จำไม่ได้ดันใช้ "ดาตพิทย์" ยี่ห้อ "โบแล็กซ์" สองไปเห็นว่าทั้งๆ ที่จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงไม่มากมายแต่หีบบัตรนั้นจึงแออัดด้วยบัตรมากมายโขงขนาดนั้น จึงถ่ายเอภาพเหตุการณ์ไว้อย่างละเอียดลออ"ไ้ปุ้" ล้างหนังม้วนนั้นเสร็จที่บางขุนพรหมเอามาวางไว้ที่โต๊ะตัดต่อ หนอยพอมผมจะลงมือตัด อ้าว อันตรธานไปไหนไม่มีใครรู้เสียแล้วได้ข่าวภายหลังว่าท่านผู้ใหญ่ไม่พอใจมากที่ทีวีแทนที่จะช่วยฝ่ายรัฐบาล ดันไปคอยจับผิดเสียนี้มันน่าหนัก"

(สรรพลสิริ วิจารณ์, ๒๕๓๗ ๑๐๐-๑๐๒)

ข่าวสารของทางรัฐบาล นอกจากจะเป็นกรณีกิจตามปกติของนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีคนอื่นๆ แล้ว เช่น การเปิดแพครคลุมป้ายหน่วยงานราชการต่างๆ การเยี่ยมเยือนประชาชนในท้องที่หรือการเยี่ยมทหารที่ชายแดน (สรรพลสิริ วิจารณ์, สัมภาษณ์) ยังเป็นมีการใช้สื่อโทรทัศน์ถ่ายทอดรัฐพิธีที่สำคัญๆ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้แก่ งานเฉลิมฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ระหว่างวันที่ ๑๒-๑๔ พฤษภาคม ๒๕๐๐ ซึ่งเป็นงานรัฐพิธีที่สำคัญที่สุดในช่วง ๓ ปีสุดท้าย ก่อนสิ้นยุคอำนาจของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งสรรพลสิริ (สัมภาษณ์) เล่าให้ฟังว่าเป็นงานใหญ่ที่ต้องเตรียมตัวกันนานมากและใช้บุคลากรจำนวนมาก

กรณีที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการเมืองของจอมพล ป.พิบูลสงคราม คือเหตุการณ์ในช่วงระหว่าง วันที่ ๑-๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๐๐ เป็นช่วงก่อนที่จะมี

การเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒๖ รัฐบาลได้ซื้อเวลาของช่อง ๔ บางขุนพรหม เพื่อใช้แพร่ภาพออกอากาศการหาเสียงของพรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่งเป็นพรรคการเมืองของฝ่ายรัฐบาลแต่เพียงพรรคเดียว อาจินต์ ปัญญพรรค์ (๒๕๓๓: ๑๓๘-๑๓๙) ได้เล่าเหตุการณ์ในตอนนีไว้ว่า

การนำเสนอข่าวสารของทางรัฐบาล และหน่วยงานรัฐบาลเหล่านี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างบุคลากรและบรรดาผู้นำของทางการที่เห็นความสำคัญในประโยชน์ของสื่อวิทยุโทรทัศน์และการทำงานของพวกเขา บุคลากรด้านรายการโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ในฝ่ายข่าวต้องเตรียมพร้อมอยู่เสมอ หากทางทำเนียบมีคำสั่งมา ซึ่งในบางครั้งนักข่าวหรือช่างภาพยังไม่ไปถึง นายกรัฐมนตรีก็ขอให้ช่างภาพนักข่าวไปถึงเสียก่อนจึงจะเริ่มพิธี (สรรพสิริ วิจารณ์, สัมภาษณ์) ดังนั้น นอกจากจะต้องเตรียมตัวพร้อมสำหรับการทำข่าวด่วนที่อาจจะเข้ามาแล้ว บุคลากรยังต้องเตรียมพร้อม สำหรับการทำงานให้แก่ผู้นำรัฐบาล เจ้าหน้าที่ตัวจริงของช่อง ๔ บางขุนพรหม ที่อาจจะเรียกใช้ได้ตลอดเวลา

นอกจากนี้แล้วในการนำเสนอเกี่ยวกับบุคคลก็ยังพึงให้ความสำคัญกับบุคคลในคณะรัฐบาลและบุคคลในแวดวงราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมประชาสัมพันธ์มาเป็นอันดับแรกเสมอ แม้อาจจะเป็นผู้ที่มีความสำคัญน้อย ข่าวบุคคลอื่นนอกเหนือจากนี้แม้จะเป็นข่าวที่สำคัญ แต่ก็ต้องระมัดระวังไม่ให้มีความโดดเด่นหรือมีเนื้อหามากจนเกินไป มิฉะนั้นก็อาจจะส่งผลกระทบในทางลบได้เช่นเดียวกัน ดังเช่น เหตุการณ์เกี่ยวกับการนำเสนอข่าวของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยสรรพสิริ วิจารณ์ (๒๕๓๗ ๑๐๕)

ไม่ใช่ไม่นานผมก็มีอันเป็นจวนเจียดร้อนอีกจนได้เพราะใช้ความที่ตรงตรงไม่เข้าท่าคือว่าท่านอธิบดีที่เป็นเจ้านายกับบุคคลสำคัญในเรื่องของบ้านเมืองสมัยนั้นที่ยังคงความสำคัญอยู่ถึงสมัยนี้คือ "ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช" เกิดมีคดีความขึ้นโรงขึ้นศาลคนละคดีนะครับไม่เกี่ยวข้องกัน แต่ที่มาเกี่ยวกันจนได้ก็ในข้อที่ว่าข่าวเกี่ยวกับหม่อมคึกฤตินั้นเป็นเรื่องที่สื่อสารมวลชนหนังสือพิมพ์ให้ความสนใจมากเพราะเป็นเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกับฝรั่งในปัญหาบ้านเมือง ผมจึงให้ทีวีออกข่าวค่อนข้างยาวหน่อย ส่วนข่าวที่เกี่ยวข้องกับท่านอธิบดีนั้นเป็นเรื่องที่ท่านฟ้องหนังสือพิมพ์ซึ่งผมเห็นโดยบริสุทธิ์ใจว่าถ้าไม่พูดถึงเสียเลยจะยิ่งดี ผมจึงเสนอข่าวเพียงย่อๆ แต่ท่านผู้ใหญ่กลับเข้าใจผิดหาว่าผมให้ความสำคัญกับหม่อมคึกฤติยิ่งกว่าให้ท่าน ผมจึงน่าจะพังเสียตั้งแต่ตอนนั้นแล้ว

ด้วยเหตุนี้ สภาวะการทำงานของบุคลากรในด้านรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม จึงเป็นการทำงานของสื่อมวลชนที่มีความสัมพันธ์อยู่กับปัจจัยทางการเมืองอย่างสูง นักสื่อสารมวลชนต้องตอบสนองต่อนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลอย่างที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับสารมวลชนหรือการทำหน้าที่ของนักสื่อสารมวลชนต้องกระทำอยู่ในขอบเขตที่ไม่อาจก้าวล่วงต่อฝ่ายรัฐบาลที่เปรียบเสมือนเป็น “เจ้านายใหญ่” ของช่อง ๔ บางขุนพรหม การกระทำสิ่งใดๆ ที่กระทบกระเทือนต่อสถานะความมั่นคงหรือภาพลักษณ์ของรัฐบาลหรือแม้แต่หน่วยงานราชการต่างๆ แม้อาจจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อผู้ดูผู้ชม ก็อาจจะเกิดผลกระทบในทางลบต่อบุคลากรได้โดยตรง

เมื่อคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญที่จะออกอากาศแล้ว ก็จะต้องถึงเวลาที่จะต้องปิดข่าว คือ การงดรับข่าวที่จะมีมาอีกแล้ว เพราะจะต้องมีการถ่ายทอดออกอากาศซึ่งไม่สามารถจัดทำข่าวอื่นได้อีกต่อไป เพราะอาจจะไม่ทันแก่การล้างอัดและจัดทำคำบรรยาย แต่อย่างไรก็ตาม ช่วงเวลาในการปิดข่าวของฝ่ายข่าวช่อง ๔ บางขุนพรหม ก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เพราะบางครั้งก็มีข่าวสำคัญที่จำเป็นจะต้องออกอากาศในคืนนั้นให้ได้ ก็จะต้องขยายเวลาปิดข่าวไปจนกว่าข่าวสำคัญนั้นๆ จะมาถึง ซึ่งก็จะเป็นเวลาที่รีบเร่งของบุคลากรทุกหน้าที่จะต้องจัดทำข่าวนั้นให้ทันต่อการออกอากาศให้ได้ ดังที่ สมบูรณ์ วิริยะศิริ บันทึกเรื่องราวเอาไว้

การทำข่าวเพื่อเสนอทางโทรทัศน์แต่ละวันนั้น ถ้าคุณๆ ได้เห็นพวกเราทำงานก็คงจะเหนื่อยแทนหรือปวดขมอมแทน เพราะว่ามันเป็นการทำงานแข่งกับเวลาอย่างสิ้นดี บางทีช่างภาพกลับมาถึงสำนักงานทุ่มเกือบจะครึ่งอยู่แล้ว และข่าวนั้นจะต้องออกในคืนวันนั้นหรือว่าตอนสองทุ่มเสียด้วย เราก็ต้องเร่งให้หนังข่าวมันเสร็จออกมาให้จงได้ ตอนนี้อยู่ฝ่ายห้องมืดหรือฝ่ายล้างหนังซึ่งมีบุญส่ง อ่วมอารีย์ เป็นตัวยืนโรงอยู่ ก็จะวิ่งเข้าห้องมืดล้างฉับๆ เมื่อมันแห้งไม่ทันใจ ก็ใช้สปอตไลท์ ๔-๕ ดวงฉายเพื่อให้ความร้อนให้แห้งเร็วเข้า พอแห้งก็วิ่งรอกขึ้นมาส่งให้เวรตัดต่อหนัง เวรตัดต่อก็ต่อเข้าไปในม้วนใหญ่ตามที่ บก. สั่ง บก. วัดพิทหนังว่ายาวก็พิด จะทำข่าวได้ที่บรรทัด แล้วก็โดยไปทำข่าวทันที บางที่และหลายที่ ที่เดียวที่ บก. ยังไม่ทันทำข่าว ก็ได้เวลา ๒ ทุ่มเสียแล้ว...ทำยังไงดีล่ะ? วิธีแก้ปัญหาก็คือ บอกกับเจ้าหน้าที่ที่อ่านข่าวเสียก่อนว่าตรงนั้นตรงนี้จะมีการเพิ่มพิเศษมาอีกข่าวหนึ่ง ข่าวนี้อย่างทำข่าวไม่เสร็จ ประเดี๋ยวจะวิ่งเอาไปให้ เมื่อเจ้าหน้าที่

อ่านข่าวรู้แล้ว บก.ก็รีบไปทำข่าว ปล่อยให้เจ้าหน้าที่อ่านข่าว อ่านข่าวอื่นไปก่อน พอทำข่าวเสร็จก็รีบเอาข่าวที่เพิ่มพิเศษนี้ไปแอบส่งให้เจ้าหน้าที่อ่านข่าวทางใต้โต๊ะ

(สมบุญ วิจารณ์, ๒๕๐๘ ๘๒-๘๓)

๕.๔.๔ การออกอากาศ

เมื่อจัดทำเทปบันทึกภาพที่จะนำออกอากาศแล้วก็จะเป็นส่วนตอนในการนำภาพข่าวที่ได้ในการออกอากาศ โดยมีผู้ประกาศ ประกาศบรรยายตามที่ภาพปรากฏ การนำเสนอข่าวนี้มี ๓ รูปแบบคือ ภาพยนตร์ข่าวพร้อมคำบรรยาย ภาพนิ่งและคำบรรยาย และข่าวที่มีเพียงการอ่านข่าวเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข่าวต่างประเทศที่ฝ่ายข่าวแปลคำบรรยายมาจากข่าวที่สำนักข่าวต่างประเทศส่งมาให้

การนำเสนอภาพยนตร์ข่าวที่เป็นภาพยนตร์เจียบต้องอาศัยคำบรรยายของผู้ประกาศ เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจ ในบางครั้งในกรณีเร่งด่วนที่จัดทำคำบรรยายไม่ทันนักข่าวที่สามารถเป็นผู้ประกาศได้ เช่น สรรพสิริ วิจารณ์ และสมชาย มาลาเจริญ ก็จะมาอ่านเอง อาศัยจากการที่เป็นผู้ทำข่าวมาและรู้เรื่องราวต่างๆ ของข่าวนั้นๆ ดี คำบรรยายก็จะจัดทำเป็นโครงร่างย่อๆ เป็นแนวทางสำหรับการพูด

ในบางครั้งผู้ประกาศข่าวก็ต้องอาศัยไหวพริบปฏิภาณ เมื่อในบางครั้งข่าวสำคัญที่จะต้องนำเสนอให้ได้ในคืนนั้นยังจัดทำไม่เสร็จ ผู้ประกาศก็ต้องพูดถ่วงเวลาอ่านข่าวอื่นอย่างซ้ำๆ ไปก่อนเพื่อรอข่าวสำคัญ เมื่อข่าวดังกล่าวมาถึงผู้ประกาศก็ต้องใช้ทักษะความสามารถในการอ่านข่าวสามารถอ่านข่าวนั้นๆ ให้ถูกต้องไม่ติดขัดแม้จะเป็นข่าวที่ไม่เคยผ่านตามาก่อนเลย (สมชาย มาลาเจริญ, สัมภาษณ์)

๕.๕ รายการโฆษณา

ในระยะแรกของการดำเนินกิจการสถานี การโฆษณาหรือการหารายได้ในทางธุรกิจนั้น ดูเหมือนจะไม่ใช่นโยบายที่สำคัญของการจัดรายการมากนัก โดยผู้บริหารมีหลักการที่ค่อนข้างจะสมเหตุสมผลที่จะดำเนินงานเป็นแบบ "การค้าที่บริการสาธารณะ" คือทั้งเพื่อบริการมวลชน และสามารถทำรายได้ให้เลี้ยงตัวเองได้ ดังปรากฏในถ้อยแถลงของจำนง รั้งสิกุล หัวหน้าฝ่ายรายการ และรองผู้อำนวยการสถานีเมื่อแรกดำเนินกิจการ

อะไรคือความหมายของกิจการวิทย์และเทคโนโลยีของบริษัทนี้ กล่าวเฉพาะฝ่ายจัดการซึ่งรวมทั้งการหารายได้จากการโฆษณาด้วยนั้น ข้าพเจ้าก็ไม่มีอะไรจะแถลงมากไปกว่าที่เคยพูด เคยเขียนมาบ้างแล้วในโอกาสต่างกันคือ เราดำเนินกิจการเป็นแบบการค้าที่บริการสาธารณะ เราทำการค้าก็เพราะว่าเป็นบริษัทซึ่งจำจะต้องหารายได้เลี้ยงตัวให้เพียงพอ แต่เราทำเป็นบริการสาธารณะ พร้อมกันไปกับก็เพราะเชื่อว่า บริการวิทย์และเทคโนโลยีที่ดีจะละเลยการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชนนั้นไม่ได้ การทำบริการสาธารณะ หมายถึงการลงทุนซึ่งไม่มีผลกำไรเป็นตัวเงินโดยตรง แต่ผลกำไรยั่งยืนที่พึงหวังก็คือชื่อเสียงอันดี เมื่อชื่อเสียงดีรายได้ก็จะเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว กล่าวโดยสรุปสิ่งที่บริษัทได้ทำมาแล้ว กำลังทำอยู่และทำต่อไปคือ แสวงหาทั้งชื่อเสียงและรายได้ให้ได้ผลดีทั้งสองอย่างพร้อมๆ กัน ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ง่ายนัก

(จำนง รังสิกุล, ๒๕๐๐: ๒๗-๒๘)

ดังนั้นจึงอาจจะเห็นได้ว่าในช่วงแรกของการแพร่ภาพออกอากาศ สถานีไม่ได้รับงานโฆษณามากนัก การคิดหาช่องทาง หรือช่วงเวลาต่างๆ ในรายการเพื่อใช้โฆษณา ไม่ใช่สิ่งสำคัญในการดำเนินงานแม้ในวันเปิดทำการวันแรกก็มีโฆษณาเพียงสองรายเท่านั้นคือ บริษัท อาร์.ซี.เอ ผู้ขายเครื่องส่งและโฆษณาสดสปุทนิกซ์ ซึ่งบริษัทลีวอร์ บราเธอร์ ซอเป็นผู้โฆษณาทางโทรทัศน์เป็นรายแรก แม้ในรายการข่าวในช่วงแรกๆ ก็นำเสนอโดยไม่มีโฆษณาเลย (สรรพสิริ วิริยศิริ, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม กิจการวิทยุโทรทัศน์เป็นกิจการที่มีค่าใช้จ่ายสูง โดยประมาณว่าค่าใช้จ่ายในการออกอากาศครั้งหนึ่งๆ ของสถานีวิทยุโทรทัศน์นั้นในสมัยของช่อง ๔ บางขุนพรหม จะน่าที่ละประมาณ ๖๐ บาท (บริษัทไทยโทรทัศน์, ๒๕๑๓: ๖๐) หรือสูงกว่าวิทยุกระจายเสียงถึง ๖๐ เท่าจึงปรากฏว่าในการดำเนินกิจการช่วงแรกๆ นั้น บริษัทไทยโทรทัศน์จะมีกำไรอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการกำไรที่ได้จากการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท. ถึง ๘๐% โดยที่สองปีแรกของการดำเนินงานกิจการด้านวิทยุโทรทัศน์ประสบกับภาวะการขาดทุนอยู่โดยตลอด (สินิทธิ สิทธิรักษ์, ๒๕๓๕: ๑๒๘)

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นแรงผลักดันให้สถานีหันมาทำงานด้านโฆษณาเพิ่มมากขึ้น เพื่อพยุงฐานะทางการเงินของฝ่ายกิจการวิทยุโทรทัศน์ นอกเหนือไปจากการส่งเสริมการพัฒนาด้านรายการ ดังคำแถลงของ พล.ท.สุรจิต จารุเสถียร อธิบดีกรมโฆษณาการ ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๐๐ ว่า "การส่งวิทยุโทรทัศน์ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก เพราะการส่งแต่ละครั้งต้องใช้เจ้าหน้าที่ ๘๓ คน ทั้งนี้ไม่รวมผู้แสดงในรายการด้วย เฉลี่ยแล้วต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณนาทีละ ๖๒.๕๐ บาท เหตุนี้ทางสถานีจึงจำเป็นต้องหาโฆษณาให้เพียงพอกับรายจ่าย" (ไทยโทรทัศน์ ๔๗, ธ.ค. ๒๕๐๐: ๕๐)

แต่นั้นมาก็ดูเหมือนการโฆษณาจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการแพร่ภาพออกอากาศของช่อง ๔ บางขุนพรหม และสามารถทำรายได้ให้แก่สถานีได้เป็นอย่างดี กอปรกับเป็นโอกาสดีของกลุ่มพ่อค้าอุตสาหกรรมที่จะได้ช่องทางในการเผยแพร่ชื่อเสียงสินค้าของตน รายการโฆษณาในช่อง ๔ บางขุนพรหม จึงเพิ่มมากขึ้น จนถึงจุดที่กิจการด้านวิทยุโทรทัศน์มีกำไรเพิ่มมากขึ้น โดยไม่ต้องพึ่งพาลูกกำไรจากงานด้านวิทยุกระจายเสียงอีกต่อไป

ในสมัยแรกของการก่อตั้งสถานี เป็นยุคที่เอเยนซีหรือตัวแทนโฆษณายังมีอยู่น้อยระบบการโฆษณาส่วนใหญ่จะเป็นระบบการทำโฆษณา แบบ In-House) คือบริษัทธุรกิจขนาดใหญ่จะตั้งแผนกโฆษณาขึ้นมาทำโฆษณาสินค้าของตนเอง (ประภิต อภิสารธนลักษณ์, ๒๕๓๙: ๓๕๒) บริษัทโฆษณาในยุคแรกมีเพียง ๓ บริษัท คือโกรค แอดเวอร์ไทซิง (Groarke Advertising) แกรนท์ อี แอดเวอร์ไทซิง (Grant E-Advertising พ.ศ.๒๕๑๖) และคาเธีย์ แอดเวอร์ไทซิง ๒๕๑๖ (ธัญญา ประภาสโนบล, ๒๕๓๗: ๓๖) นอกจากนี้ยังมีบริษัทหุมนานภาพยนตร์และบริษัท Pear and Dean ซึ่งเป็นบริษัทรับช่วงเหมาโฆษณาจากสื่อ และนำมาขายให้เอเยนซีหรือบริษัทต่างๆ อีกทอดหนึ่ง แต่ทั้งนี้ช่อง ๔ บางขุนพรหม ไม่อนุญาติให้มีการเหมาโฆษณา แต่ได้นำระบบการขายโฆษณาของสถานีโทรทัศน์ทั้งในอังกฤษและสหรัฐอเมริกามาประยุกต์ ผู้จะทำการโฆษณาทั้งเอเยนซีโฆษณาและแผนกโฆษณาของบริษัทต่างๆ ต้องติดต่อกับแผนกโฆษณาและส่งเสริมการขายของสถานีฯ และได้กำหนดอัตราส่วนลดหรือการนำเข้าไปในอัตราที่ตายตัวแน่นอน (ประภิต อภิสารธนรักษ์, ๒๕๓๙: ๒๕๓)

การเริ่มระบบการโฆษณาของช่อง ๔ บางขุนพรหม นอกจากจะได้เป็นแบบอย่างของการดำเนินงานและบริหารด้านโฆษณาและส่งเสริมการขายของสถานีวิทยุโทรทัศน์หลายแห่งในปัจจุบัน (ประภิต อภิสารธนรักษ์, อ้างแล้ว: หน้าเดิม) ยังถือว่าเป็นการเปิดศักราชการโฆษณาทางโทรทัศน์ กลายเป็นเส้นแบ่งยุคที่สำคัญของการโฆษณา มีบริษัทใหญ่ๆ จากต่างประเทศเข้ามาเปิด

กิจการรับจัดทำโฆษณาให้กับห้างร้านในประเทศไทยมากขึ้น ถือเป็นยุคเริ่มต้นของการทำธุรกิจ โฆษณาอย่างจริงจังและเป็นยุคที่สื่อโฆษณาที่สำคัญๆ ทุกชนิดเกิดขึ้นแล้ว การโฆษณาจึงพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพตลอดจนรูปแบบของการโฆษณา (ธัญญา ภาสกรโนบล, ๒๕๒๗: ๓๘) อารีย์ นักดนตรี (สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าช่วงปีที่สามของการดำเนินงานเป็นต้นไป มีโฆษณาเข้ามามากจนเวลาไม่พอต้องมีการจองล่วงหน้าเป็นเดือน บริษัทต่างๆ ต้องตามง้อฝ่ายโฆษณาของสถานีฯ จนถึงกับมีการให้สินบนกันก็มีแต่ทางสถานีไม่รับ

ดังนั้นต่อมาจึงพบว่ารายการโฆษณาเข้ามามีส่วนในการนำเสนอรายการอย่างมากจนกระทั่งฝ่ายผู้บริหารจึงได้มีคำสั่งกำหนดในการโฆษณาให้กับรายการหนึ่งๆ ให้โฆษณาได้ไม่เกิน ๑๐% ของเวลาที่นำเสนอรายการ เช่น รายการความยาว ๑ ชั่วโมง จะมีโฆษณาได้ ๖ นาที ให้มีผู้อุปถัมภ์รายได้ ๓ รายการ ในรายการหนึ่งๆ และจะโฆษณาในรายการได้ ๓ ครั้ง คือ หัว กลาง และท้ายของรายการ (อารีย์ นักดนตรี, สัมภาษณ์)

ระบบการนำเสนอรายการโฆษณาของช่อง ๔ บางขุนพรหม มีรายการโฆษณาอยู่ ๓ ประเภท คือ ๑. การฉายสไลด์โฆษณา ๒. ภาพยนตร์โฆษณา และ ๓. การโฆษณาสด การโฆษณาสดเป็นการพูดบรรยายสรรพคุณของสินค้าในห้องส่งของสถานี เป็นรายการที่ดึงดูดความสนใจได้มากมีค่าโฆษณาแพงที่สุด รองลงมาได้แก่การโฆษณาด้วยภาพยนตร์ และการฉายสไลด์ตามลำดับ

๕.๕.๑ การฉายสไลด์โฆษณา

การฉายสไลด์โฆษณารูปแบบของการโฆษณาในยุคแรกๆ ของช่อง ๔ บางขุนพรหม สไลด์โฆษณาคือ กระจกใสเขียนรายละเอียดและข้อความที่จะโฆษณาลงไป ซึ่งเป็นรายละเอียดที่ผู้โฆษณาจะเป็นคนกำหนด และหัวหน้าฝ่ายรายการ จำนง รังสิกุล จะเป็นผู้ตรวจข้อความที่จะต้องโฆษณาทั้งความชัดเจนของเนื้อหา ตัวสะกดการันต์ การเว้นวรรคตอน ตลอดจนควบคุมมิให้มีข้อความโฆษณาที่เกินจริงจนเกินไป ผู้เขียนสไลด์โฆษณา คือ ฝ่ายศิลป์หรือรายการของสถานี ได้แก่ สมเกียรติ แสงสง่าพงษ์, เบญจจะ จันไกรผล และประทีป ปัทมจิตร

สไลด์โฆษณาในยุคแรกๆ เป็นเพียงการฉายสไลด์โดยเปิดเพลงประกอบต่อมามีผู้อุปถัมภ์รายการขอต่อรองให้มีการอ่านสไลด์ด้วย ซึ่งทางสถานีก็ตกลง เพราะเห็นว่าอาจมีผู้ชมที่อ่านหนังสือไม่ออก และจะได้เป็นผลดีแก่ผู้เสียเงินโฆษณา

๕.๕.๒ ภาพยนตร์โฆษณา

นอกเหนือจากการขายสไลด์โฆษณาทางช่อง ๔ บางขุนพรหม ยังได้เปิดโอกาสให้มีการใช้ภาพยนตร์โฆษณาในการเผยแพร่ข่าวสารของผู้อุปถัมภ์รายการในระยะแรกการผลิตภาพยนตร์โฆษณำทำใน ๒ ลักษณะ ลักษณะแรกจัดเป็นการแสดงโฆษณาไม่มีการบันทึกเทปแต่อย่างใด มักใช้ในรายการที่นำเสนอไม่บ่อยครั้ง เช่น เดือนละหนึ่งครั้ง วิธีการแสดงนั้นมีทั้งการโฆษณาที่เป็นการสาธิตสินค้า และเป็นการแสดงที่ผู้เรื่องราวกลายเป็นละคร ผู้เขียนบทคือ อาจินต์ ปัญจพวรรค์ นักแสดงส่วนใหญ่เป็นบุคลากรของช่อง ๔ บางขุนพรหม เว้นแต่จะเป็นผู้แสดงหรือสาธิตที่คนของบริษัทผู้อุปถัมภ์ส่งมา บางครั้งบริษัทผู้อุปถัมภ์ก็กำหนดมาว่าจะให้ใช้ดาราคณใดแสดง บทโฆษณาเป็นเนื้อหาที่ผู้อุปถัมภ์กำหนดแนวทางมาให้ แต่ต้องส่งให้ทางสถานีตรวจดูความเหมาะสมก่อนเสมอ

การแสดงโฆษณานั้นโดยมากเป็นการแสดงการสาธิตคุณภาพของสินค้า เช่นในวันแรกที่เป็นสถานีมีโฆษณาสินค้าคือ สบู่ของลักซ์ใช้วิธีนำเอาผู้แทนสตรีของ "ลีเวอร์บริวารเธอร์" มายืนถือก้อนสบู่ พูดบรรยายสรรพคุณของสินค้า

อีกประเภทหนึ่งก็คือ การโฆษณาที่ผู้เรื่องราวเป็นการแสดงตามบทบาท เช่น โฆษณาผงซักฟอกโอโม ผู้กรเรื่องเป็นละครเสภา เริ่มต้นให้เย็นจิตต์ ระพีพัฒน์ แสดงเป็นแม่บ้านแชผ้าทิ้งไว้แล้วมานั่งอ่านหนังสือ เสภาขุนช้างขุนแผน จากนั้นก็ตัดเข้าเนื้อหารายการ ซึ่งเป็นการแสดงเสภาเมื่อจบรายการก็ตัดกลับมาที่โฆษณาอีกครั้ง แสดงให้เห็นว่าผ้าสะอาดแล้ว รายการโฆษณาเหล่านี้เป็นการแสดงสดไม่มีการบันทึกเทป หากจะโฆษณาอีกครั้งก็ต้องถ่ายทำใหม่ทุกครั้งไป

ต่อมา สรรพสิริ วิรยศิริ จึงได้คิดให้มีการบันทึกเทปขึ้นเพื่อให้สามารถนำออกอากาศได้หลายๆ ครั้ง และสามารถใช้เทคนิคพิเศษเกี่ยวกับการตัดภาพได้ ภาพยนตร์โฆษณาชุดแรกเป็นโฆษณาตู้เย็นยี่ห้อ "เคลวินเนเตอร์" การใช้เทคนิคเกี่ยวกับการถ่ายทำในภาพยนตร์เป็นการปรับใช้เทคโนโลยีเท่าที่มีอยู่ร่วมกับความคิดสร้างสรรค์ของผู้จัดทำดั่งที่สรรพสิริเล่าไว้ว่า

ผมคิดสไตล์โฆษณาให้มันหวือหวา โดยให้แม่บ้านเย็นจิตต์นั่งครุ่นคิดว่าจะใช้ตู้เย็นยี่ห้อไหนดี ทันใดก็ปรากฏมีนางฟ้าเอาไม้กายสิทธิ์ชี้บ๊อบเดียว ตู้เย็นเคลวินเนเตอร์วางป๊อบอยู่ตรงหน้ายังกะเนรมิต ถ่ายทำเข้าจริงๆ มันไม่ถ่ายอย่างบทที่เขียน ผมถ่ายเย็นจิตต์ลงนั่งคิดเอาไว้แล้วก็บอกให้อยู่นิ่งๆ อย่างกระดูกกระดูก พอผมหยุดกล้องถ่ายหนึ่งจนสั่งให้นางฟ้ายื่นเข้าที่เรียบร้อยแล้วจึงให้กระดูกกระดูกได้ ขณะเดินกล้องถ่ายต่อ

หากนี้ไม่ลำบาก มายากเอาจากต่อไปที่ต้องให้เย็นจิตต์กับนางฟ้ามันงและยีนมิงๆ ไม่กระตักกระเดี้ยตอนที่จัดแจงยกตู้เย็นเคลวินเตอร์ เข้าไปตั้งตู้เย็นมันเดินเข้าไปเองไม่ได้ เหมือนนางฟ้าหรือว่ายเย็นจิตต์ต้องหามกันเข้าไปยกแยะยกย่นเป็นนานกว่าจะเข้าที่เรียบร้อย

(สรรพสิริ วิรยศิริ, ๒๕๓๗: ๑๑๒)

๕.๕.๓ การโฆษณาสด

การโฆษณาสดคือ การนำเอาสินค้าของผู้อุปถัมภ์รายการเข้ามาไว้ในห้องส่ง ผู้โฆษณาสดจะพูดบรรยายสรรพคุณของสินค้าโดยบรรยายไปตามบทที่ได้เขียนไว้ และเสริมเติมแต่งได้ตามปฏิภาณไหวพริบของผู้โฆษณาสดแต่ละคน

ผู้เขียนบทโฆษณา คือ อาจินต์ ปัญจพวรรค์ ผู้เขียนประจำสถานีหาโฆษณานี้บางครั้งก็เป็นบทที่คนนอกหรือเจ้าของบริษัทผู้อุปถัมภ์เขียนมา และหานำตัวผู้พูดโฆษณามาเอง หรือบางกรณีก็เป็นเจ้าของสินค้าโฆษณาเอง ซึ่งจะมีการตรวจดูหาบทก่อนทุกครั้ง เพื่อไม่ให้มีความไม่เหมาะสมหรือการโฆษณาเกินจริง

ผู้โฆษณาส่วนใหญ่คือ ผู้ประกาศของสถานีหรือพิธีกรในรายการต่างๆ ได้แก่ เท็ง สตรีเพ็อง ดาเรศร์ ศาตะจันท์ นินารท ช้ำของยุทธ สมชาย มาลาเจริญ โดยทางสถานีจะจัดไว้ให้ แต่โดยมากทางผู้อุปถัมภ์จะกำหนดตัวมาเอง โดยมากจะได้แก่ เท็ง สติเพ็อง ซึ่งเป็นผู้โฆษณาสดที่มีลีลาเฉพาะตัวสามารถพูดให้ตลกขบขัน เรียกร้องความสนใจจากคนดูได้มาก

ในการโฆษณาผู้โฆษณาสดจะพูดบรรยายสรรพคุณของสินค้าให้เป็นถ้อยความน่าสนใจ บางครั้งก็เป็นกลอน หรือเป็นข้อความในเชิงตลกขบขัน ซึ่งต้องอาศัยไหวพริบปฏิภาณเข้าช่วยคิด ถ้อยคำโฆษณาให้พอดีกับเวลา ในบางครั้งการโฆษณาในละคร หากผู้แสดงแต่งกายล่าช้าและไม่เสร็จตามกำหนดเวลา ผู้กำกับเวทีจะเป็นผู้ทำเครื่องหมายบอกให้ผู้โฆษณาที่กำลังพูดสดๆ อยู่หน้ากล้องให้ยี่ดเวลาการโฆษณาสดออกไปอีก ถึงตอนนี้ผู้ทำหน้าที่โฆษณาก็ต้องใช้ปฏิภาณในการสรรหาคำพูดมาเพิ่มเติมหรือย้าคุณภาพของสินค้าที่สำคัญ หรือสถานที่ๆ จัดจำหน่าย เป็นต้น

อัตราในการโฆษณาวิธีคิด ดังนี้

สไลด์

ยาวนาน ๑๐-๑๕ วินาที ๑๐๐ บาท จะมีค่าบริการรายประกอบด้วยหรือไม่ก็ตาม เหมาทูทุกวันตลอดเดือนคิดเดือนละ ๑,๒๐๐ บาท

ภาพยนตร์

ก. ภาพยนตร์การโฆษณาสินค้าทั้งเรื่อง คิดค่าเช่าเวลา นาทีแรก ๒๐๐ บาท นาทีที่ ๒ ๑๕๐ บาท นาทีที่ ๓ ๑๐๐ บาท นาที ที่ ๔ ไปคิด ๕๐ บาท

ข. ภาพยนตร์เกี่ยวกับการบันเทิงหรือการศึกษา มีค่าประกาศโฆษณาสินค้า เฉพาะในตอนต้นและตอนท้ายรายการ คิดกำหนดเวลาฉาย ๑๕ นาที คิดค่าเช่า ๓๐๐ บาท กำหนดเวลาฉาย ๓๐ นาที คิดค่าเช่าเวลา ๕๐๐ บาท ค่าเช่าเวลาคิดดังนี้ การแสดง ๑๕ นาที คิดค่าเช่าเวลา ๖๐๐ บาท

การแสดงสด

การแสดง ๓๐ นาที ค่าเช่าเวลา ๑๐๐ บาท ไม่รวมค่าใช้จ่ายอื่นในการจัดรายการ

การโฆษณาสดสินค้าในห้องส่ง

ด้วยการนำสินค้าจริงๆ ไปแสดงในห้องส่ง มีผู้ประกาศทำหน้าที่บรรยายโฆษณาด้วย ครั้งละ ๒๐๐-๒๕๐ บาท สำหรับเวลา ๑-๒ นาที

๖. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

การดำเนินงานของบุคลากรในด้านรายการของสถานีเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่มีข้อจำกัดหลายประการ ความเร่งรัดดำเนินการอย่างขาดความพร้อมข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยีและบุคลากรและเงินทุน รวมทั้งข้อจำกัดโดยคุณลักษณะในตัวของสื่อโทรทัศน์ ล้วนแต่เป็นสาเหตุให้การทำงานของบุคลากรด้านรายการประสบปัญหาและอุปสรรคมากกว่าบุคลากรเหล่านั้นก็ได้ดำเนินงานท่ามกลางอุปสรรคต่างๆ จนกิจการสามารถดำเนินไปด้วยดีได้ และถือได้ว่าเป็นการวางรากฐานทางด้านกิจการวิทยุโทรทัศน์ให้แก่วงการสื่อสารมวลชนของไทยนับแต่นั้นมา

ในส่วนต่อไปนี้จะเป็นการนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงานโดยผู้วิจัยได้จัดแบ่งกลุ่มของปัญหาเป็น ๓ ประเด็นคือ ปัญหาทางด้านเทคโนโลยี ปัญหาในด้านประสิทธิภาพบุคลากรและปัญหาที่เกิดจากข้อจำกัดของสื่อ

๖.๑ ปัญหาและอุปสรรคด้านเทคโนโลยี

สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม ถือกำเนิดขึ้นมาโดยมีเหตุผลจากปัจจัยทางการเมือง โดยปราศจากความพร้อมในหลายๆ ด้าน ซึ่งความไม่พร้อมในทางเทคนิคก็เป็นข้อจำกัดอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานของสถานีในระยะแรกไม่ราบรื่น ส่งผลต่อการทำงานด้านรายการในสองลักษณะด้วยกันคือ

๑. ปัญหาจากความข้อข้องในทางเทคนิค
๒. ปัญหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีของเครื่องมือ

๖.๑.๑ ปัญหาจากความขัดข้องในทางเทคนิค

เทคโนโลยีวิทยุโทรทัศน์เป็นสิ่งที่มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อน ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงต้องอาศัยการจัดการเป็นอย่างดี จากผู้ที่ควรจะต้องมีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ แต่ทว่างานวิทยุโทรทัศน์ของช่อง ๔ บางขุนพรหมกำเนิดขึ้นมาในขณะที่บุคลากรยังขาดความรู้ในทางเทคโนโลยีอย่างเพียงพอ ช่างเทคนิคของช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นช่างเทคนิคที่ทำงานโดยอาศัยประสบการณ์จากงานเทคนิคของวิทยุกระจายเสียง และมีช่างในระดับหัวหน้าเพียงสองคนที่เคยได้รับการฝึกอบรมงานเทคนิควิทยุโทรทัศน์มาก่อนจากต่างประเทศ ซึ่งก็เป็นการฝึกอบรมในระยะเวลาที่ไม่ยาวนานนัก

ดังนั้นเมื่อเกิดข้อขัดข้องทางเทคนิคขึ้นมา ก็ดูเหมือนว่าจะเป็นเรื่องที่ยุ่งยากไม่น้อยในการแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าว โดยเฉพาะหากเกิดขึ้นในวันที่จะมี "บุคคลสำคัญ" มาออกรายการที่สถานีฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่บุคลากร ต้องคิดหาวิธีแก้ไขปัญหอย่างเฉพาะหน้าให้ทันท่วงที เช่นในกรณีเครื่องอากาศเสียในวันที่ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงครามจะมาเป็นประธานในรายการแถลงข่าวการประกวดนางสาวโทรทัศน์ เพราะอาคารสถานีของช่อง ๔ บางขุนพรหมที่ออกแบบมาในลักษณะที่ต้องการมีเปิดเครื่องปรับอากาศตลอดเวลา บุคลากรจึงต้องแก้ไขอย่างรีบด่วนในขณะที่การซ่อมเครื่องปรับอากาศยังไม่เรียบร้อยด้วยการไปซื้อน้ำแข็งจำนวนมาก มาวางที่ปากท่อเครื่องปรับอากาศ แล้วใช้พัดลมพ่นลมจากท่อผ่านก่อนน้ำแข็ง เพื่อให้อากาศเย็นผ่านไปยังห้องส่งได้

ในบางครั้งก็เกิดปัญหาในทางเทคนิคเกี่ยวกับเครื่องส่ง ซึ่งถ้าหากไม่สามารถแก้ไขให้ทันต่อการออกอากาศก็เป็นเหตุสุดวิสัยที่จะต้องงดการออกอากาศในคืนนั้นในกรณีนี้ก็เป็นที่มาของการขึ้นสไลด์ “ขออภัย ชัดช่องทางเทคนิค” ซึ่งดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่คนไทยคุ้นเคยกันดี และผลของการออกงดออกอากาศนี้ก็ยิ่งส่งผลไปถึงงานด้านรายการที่หัวหน้าฝ่ายรายการจะต้องใกล้เคียงองค์กรต่างๆ ที่มีสัญญาออกอากาศการโฆษณาในคืนนั้นต้องผัดผ่อนไปโฆษณาในคืนต่อไปแทน

การแก้ไขปัญหาทางเทคนิคนี้สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ล่าช้าก็เป็นเพราะบุคลากรทางเทคนิคที่มีอยู่จำนวนน้อยที่มีความรู้ความชำนาญ ในงานเทคนิควิทยุโทรทัศน์ ต้องอาศัยการแนะนำจากหัวหน้าฝ่ายช่างคือ จ้าน ดันทโกไศย และ สมชาย มาลาเจริญ อยู่โดยตลอด ซึ่งในบางเวลาผู้เป็นหัวหน้าก็ต้องลงมือทำเอง เพราะช่างคนอื่นขาดความรู้ เช่น ในกรณีเสาอากาศของสถานีชัดช่อง สมชาย มาลาเจริญต้องปีนขึ้นไปแก้ไขด้วยตนเอง เพราะเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ไม่ความรู้อะไรที่จะแก้ไขได้ ต้องอาศัยหัวหน้าช่างทำเป็นตัวอย่างให้ดู

๖.๑.๒ ปัญหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีของเครื่องมือ

การดำเนินการแพร่ภาพออกอากาศวิทยุโทรทัศน์ เป็นเรื่องทางเทคโนโลยีที่ต้องมีอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีมากมายเข้ามาเกี่ยวข้อง อุปกรณ์เหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ทางเทคโนโลยีที่มีราคาแพงในขณะที่การก่อตั้งกิจการวิทยุโทรทัศน์นั้น จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก สำหรับจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ เกี่ยวกับวิทยุโทรทัศน์ อุปกรณ์อื่นๆ ที่ช่วยให้ความสะดวกในการทำงานที่มีราคาแพงบางอย่างจึงไม่สามารถจัดหางบประมาณมาซื้อได้ การแก้ไขปัญหาล่าช้าต้องอาศัยความรู้ความสามารถทางเทคนิคของบุคลากรในการแก้ปัญหา เช่น กรณีของเครื่องล้างแถบบันทึกภาพ หรือเครื่องล้างฟิล์มของสถานีโดยปกติแล้วเครื่องล้างฟิล์มที่ใช้กับรายการโทรทัศน์จากต่างประเทศเป็นเครื่องมือมีราคาสูงมาก เพื่อไม่ให้ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณ สรรพสิริหัวหน้าฝ่ายข่าวได้ดัดแปลงสร้างเครื่องล้างฟิล์มขึ้นมาเอง โดยทำตามแบบเครื่องล้างฟิล์มในยุคก่อน ใช้แผ่นฟิล์มพันรอบแกนไม้และเขย่าล้างในถาดน้ำยาแล้วจึงนำมาหมุนปั่นในวงล้อให้แห้งมีไฟสปอตไลท์ส่องให้ความร้อน ซึ่งแม้จะสู้ระบบการทำงานของเครื่องล้างสมัยใหม่ที่ล้างแล้วทำให้แห้งในขั้นตอนเดียวไม่ได้ แต่ก็ช่วยประหยัดงบประมาณไปได้มาก

หรือบางครั้งก็เป็นเหตุของความชัดช่องทางอุปกรณ์ ที่เป็นผลมาจากความไม่พร้อมของการพัฒนาทางเทคโนโลยีของไทยสมัยนั้น เช่น ในกรณีของงานบันทึกเสียง เพื่อให้ในการเสนอข่าวทางโทรทัศน์ ที่สรรพสิริ ต้องอาศัยความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

การถ่ายหนัง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กล่าวปราศรัยโดยใช้เทปบันทึกเสียงไปพร้อมกันในตอนบ่ายวันนั้นใช้เวลาไม่กี่นาทีก็เสร็จ แต่ตอนที่เอาออกมาออกข่าวที่ทีวีซึ่งมีอยู่ช่องเดียวในประเทศไทยในคืนนั้นมันไม่ง่ายเหมือนตอนถ่าย

นานเป็นชั่วโมงที่ผมปล้ำอยู่กับฟิล์มหนังยาวแคร์ร็อยฟุตที่ถ่ายมาเพื่อว่าทำยังไงจะให้มันตรกร่องปล่องขึ้นได้กับเสียงที่บันทึกไว้ต่างหากบนเทป ตามปกติการ “ซินโครไนซ์” หนังสั้นๆ แค่ออกมาที่ไม่น่าจะมีปัญหา ถ้าไม่เป็นเพราะกระแสไฟฟ้าที่ไม่ได้มาตรฐานของแหลมแท่นจะทำให้สปีดการทำงานของโกดส์สเปเชียล กับเครื่องเล่นของเทปเพี้ยนผิดกันไปไม่สม่ำเสมอ ผมใช้วิธีหันมาโดยตรงนั้นออกเสีย สองสามเฟรม เดิมเทปเปล่าแทรกเข้าไปตรงนั้นสองสามเซนต์ ฉายหนังพร้อมเปิดเทปเสียงซินโครไนซ์เกือบจะใกล้เคียงเมื่อจวนเจียนจะถึงเวลาเสนอข่าวอยู่รอบรอบ”

(สรรพสิริ วิจารณ์, ๒๕๓๗:๑๐๖-๑๐๘)

๖.๒ ปัญหาที่เกิดจากคุณสมบัติที่เฉพาะของสื่อ

วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีอายุน้อยที่สุด เป็นสื่อที่มีลักษณะเฉพาะตัวหลายประการกล่าวคือ เป็นสื่อที่สามารถมองเห็นภาพและได้ยินเสียง การนำเสนอทำได้รวดเร็วมีความทันต่อเหตุการณ์และสามารถสร้างความดึงดูดใจได้มากที่สุด อย่างไรก็ตามสื่อวิทยุโทรทัศน์ก็มีลักษณะหลายประการที่ทำให้เกิดข้อจำกัดหรือความยากลำบากในการทำงานเช่นกัน ปัญหาอันเกิดจากลักษณะเฉพาะของสื่อโทรทัศน์อาจจะลำดับประเด็นได้ดังนี้

๖.๒.๑ ปัญหาด้านเงินทุน

สื่อวิทยุโทรทัศน์จัดว่าเป็นสื่อที่มีราคาแพง ทั้งในด้านเทคโนโลยีของเครื่องรับและเครื่องส่ง การดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์จึงเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับเงินทุนจำนวนมากในขณะที่สถานีตั้งขึ้นโดยมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ เพราะงบประมาณส่วนใหญ่ต้องหมดไปกับการจัดหาอุปกรณ์เครื่องส่ง และที่ตั้งสถานี ดังนั้นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นก็คือ การขาดงบประมาณในการผลิตรายการ

การผลิตรายการของฝ่ายรายการจึงไม่สามารถผลิตรายการที่ต้องใช้ทุนจำนวนมากและเสนอรายการที่หลากหลายได้ ในกรณีนี้ทางสถานีแก้ปัญหาด้วยการนำเสนอรายการแพร่ภาพ

ออกอากาศเพียงสี่วันในหนึ่งสัปดาห์ คือ วันอังคาร พุธ สבתดี วันอาทิตย์ และวันเสาร์ รายการที่นำเสนอในช่วงแรกก็เป็นการนำเสนอรายการที่ไม่ต้องใช้กรรมวิธีการผลิตแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ เช่น การแสดงละครรำ ละครพูด โขน ละครเสภา นอกจากนี้ยังใช้วิธีการฉายภาพยนตร์เรื่องยาว ซึ่งใช้วิธีประหยัดเงินทุนด้วยการเช่าฟิล์มภาพยนตร์เก่าที่ฉายแล้วมาจากบริษัทหนังขายยาเสียค่าใช้จ่ายไม่มากนัก แต่มีข้อเสียคือ ฟิล์มภาพยนตร์จะเก่ามากบางครั้งก็ได้ฟิล์มที่ไม่มีคุณภาพ (อารีย์ นักดนตรี, สัมภาษณ์)

ปัญหาเหล่านี้เริ่มคลี่คลายลงเมื่อระบบผู้อุปถัมภ์เริ่มเข้ามามีบทบาทในช่อง ๔ บางขุนพรหม ทำให้สถานีมีรายได้มากขึ้น และสามารถผลิตรายการที่ต้องลงทุนมากขึ้นได้

๖.๒.๒ ปัญหาในด้านเวลา

ปัจจัยเรื่องเวลาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องซึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำงานของบุคลากรด้านรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม ทั้งนี้เพราะสื่อวิทยุโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ต้องอาศัยการทำงานแข่งกับเวลาตามคุณสมบัติของสื่อที่ต้องการความถี่ในการสื่อสารมากและทันต่อเวลา ในรายการวิทยุรายการหนึ่งๆ นั้นมีเวลาในการเตรียมการผลิต การฝึกซ้อม การผลิตรายการไม่มากนัก เพราะรายการของสื่อโทรทัศน์ต้องมีการออกอากาศอย่างสม่ำเสมอไม่สามารถเว้นช่วงเพื่อเตรียมการเป็นเวลานานได้ เช่น สื่อภาพยนตร์ กระบวนการในการทำงานของบุคลากรด้านรายการ จึงต้องทำงานแข่งกับเวลา และแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ทันก่อนที่จะถึงกำหนดเวลาแพร่ภาพ อารีย์ นักดนตรี และ นवलละออ เศวตโสภณ (สัมภาษณ์) ชี้ให้เห็นว่าเวลาเป็นสิ่งสำคัญที่เจ้าหน้าที่ด้านรายการต้องเตรียมตัวให้พร้อมก่อนถึงกำหนดต้องรู้หน้าที่ของตนเอง และวางแผนให้ถูกต้อง เช่น เมื่อไหร่ต้องประกาศแจ้งรายการ เมื่อไหร่ต้องไปเป็นพิธีกร และต้องแสดงละครเมื่อไหร่ต้องกะเวลาให้ถูก และเตรียมตัวให้พร้อมก่อนถึงเวลา

จำนง รังสิกุล มีวิธีในการย้ำเตือนให้บุคลากรสำนึกในปัญหาเรื่องนี้อยู่เสมอ โดยได้ลงทุนทำกล่องไฟขนาดยาวมีตัวอักษรมาติดตรึงไว้เหนือประตูห้องส่ง มีอักษรที่เห็นได้ชัดเจนเป็นภาษาอังกฤษว่า "The show must go on" (อาจันต์ ปัญจพรรค์, ๒๕๑๓: ๑๐๗)

ปัญหาในเรื่องรายการอีกประการหนึ่งเป็นปัญหาของเวลาที่เกิดจากข้อจำกัดของสถานีซึ่งมีระบบการผลิตรายการแบบผลิตรายการให้แล้วเสร็จในสตูดิโอเป็นรายการสดที่มีขั้นตอนการผลิตเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบ ต่างจากการผลิตแบบติดต่อกันที่ใช้ในปัจจุบัน ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นระหว่างการนำเสนอรายการจะเป็นความผิดพลาดที่ปรากฏสู่สายตาผู้ชม

ด้วยบุคลากรจึงต้องระมัดระวังหลีกเลี่ยงให้ได้ หากเกิดขึ้นก็ต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าทันทีหรือ หากเป็นปัญหาบางอย่างที่ไม่สามารถแก้ไขได้ก็ต้องปล่อยไปซึ่งบุคลากรต้องจดจำเป็นประสบการณ์ที่จะให้ผิดพลาดซ้ำอีกไม่ได้ เช่นในกรณีของละครเรื่องฮวนนึ่ง

สักกะ จารุจินดา ขอเรื่อง "ฮวนนึ่ง" ของอาจารย์คึกฤทธิ์มาทำละครทีวีแบ่งเป็น ๓ ตอน แสดงเดือนละตอน ตอนละ ๑ ชั่วโมง ผมเป็นผู้เขียนบททีวี ผมจะไม่เอาม่ามาในห้องส่งอย่างเด็ดขาด เดี่ยวซี เดี่ยวกระที่บกล้องเขาบรลัย แต่คุณสักกะฯ แก่อ่านบทแล้วไม่สนใจ แก่เห็นว่าฮวนนึ่งอยู่กับม่า จะต้องเอาม่ามาแสดงด้วย แล้วแกก็พาสมจินต์ ธรรมทัต ผู้แสดงเป็น อัดติลา กับคุณเอนก เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (หัวหน้าค่ายมวยศรี ย่าน) ผู้แสดงเป็นซิกู ไปฝึกซ้อมกันสนุกใหญ่พอถึงวันแสดงจริงแกขอยืมม่า ๒ ตัวที่เคยไปฝึกซ้อมนั้นมาเข้าจากตามบท แต่ไม่ตัดไปสไลด์ทันทีตามบท แต่แถมให้มันมาจริง..ซิกูรับสายบังเหียนสอดเท้าเข้าโกลนवादขาขึ้นคร่อมให้สมศักดิ์ศรีครูฝึกม้าผลคือ แขนงายหลังป่าบลงมายังพื้นห้องส่งเพราะเท้าพลาดจากโกลน

(อาจินต์ ปัญจพวรรค์, ๒๕๓๓: ๑๕๒)

วิธีที่ดีที่สุดในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการแสดงสดนั้น คือ การป้องกันไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการแสดง ด้วยการเตรียมตัวให้พร้อม มีความรอบคอบและเอาใจใส่ต่อรายละเอียดต่างๆ เป็นอย่างดีจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นได้ (อารีย์ นักดนตรี และนวลละออ เสวตโสภณ, สัมภาษณ์)

๖.๒.๓ ปัญหาด้านบุคลากร

ในสถานีวิทยุโทรทัศน์ขนาดใหญ่จำนวนมากในปัจจุบัน บุคลากรในการทำงานมีจำนวนมากและหลากหลายตามหน้าที่ มีการจัดแบ่งหน้าที่ตามความเหมาะสม บุคลากรรับผิดชอบเฉพาะหน้าที่ของตน นอกจากนี้หน้าที่พิเศษบางอย่างก็ยังมี การจัดจ้างบุคลากรที่มีความสามารถพิเศษเพิ่ม เช่น บุคลากรแต่งหน้า และแต่งกาย บุคลากรเหล่านั้นทำงานตามความสามารถเฉพาะของตนและรับผิดชอบงานเพียงอย่างเดียว

ปัญหาด้านบุคลากรดูจะเป็นเรื่องสำคัญที่บริษัทไทยโทรทัศน์ต้องประสบในระยะแรก เพราะงานโทรทัศน์เป็นงานที่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมาก ทั้งบุคลากรทางด้านเทคนิคและบุคลากร

ด้านรายการ ในการแพร่ภาพออกอากาศครั้งหนึ่งๆ ช่อง ๔ บางขุนพรหม จะต้องเริ่มทำงานเวลา ๑๘.๐๐ น. ตรง เพื่อฉายภาพทดสอบและเปิดสถานีเวลา ๑๗.๓๐ น. จนปิดสถานี เมื่อ ๒๒.๐๐ น. เศษ ซึ่งตลอดระยะเวลาเหล่านี้ต้องใช้เจ้าหน้าที่จำนวนถึง ๔๒ คน ซึ่งเมื่อเทียบกับกิจการวิทยุกระจายเสียงแล้วกิจการโทรทัศน์ต้องใช้คนมากกว่าถึง ๗:๒ เท่าทีเดียว (ไทยโทรทัศน์ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๔๙๙: ๗-๘) ทว่าเมื่อเริ่มกิจการนั้นทางสถานีฯ มีบุคลากรด้านรายการประมาณ ๒๐ คนเศษ ฝ่ายฉากประมาณ ๒๐ คน ฝ่ายช่างประมาณ ๒๐ คน ส่วนฝ่ายข่าว เลขานุการ การเงิน และธุรการ มีเจ้าหน้าที่ประมาณฝ่ายละ ๑๐ กว่าคน (สรรพสิทธิ์ วิริยะศิริ, สัมภาษณ์) ซึ่งด้วยบุคลากรจำนวนนี้ทั้งสรรพสิทธิ์ และจำนง ต่างยอมรับว่าไม่เพียงพอแต่อย่างใด

ดังนั้น การทำงานของบุคลากรจึงต้องเป็นไปในลักษณะของการร่วมแรงร่วมใจซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกับการทำงานของบุคลากรในสถานีวิทยุโทรทัศน์ ขนาดเล็กที่มีผู้อธิบายว่า "ทุกคนพร้อมเสมอที่จะยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือการทำงานในเวที เลขานุการ เซลแมน หรือผู้กำกับรายการอาจต้องทำหน้าที่ย้ายเฟอร์นิเจอร์ประกอบฉากไป จัดฉากหรือแม้แต่จัดไมโครโฟนให้เข้าที่" ต่างจากสถานีวิทยุโทรทัศน์ขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมด้านบุคลากรที่ทุกคนต่างรับผิดชอบหน้าที่ของตนไม่จำเป็นต้องยื่นมือไปช่วยเหลือคนอื่น

ดังนั้นจึงพบว่าบุคลากรในด้านรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม ล้วนแต่มีหน้าที่รับผิดชอบมากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น ผู้ประกาศต้องเป็นทั้งผู้ช่วยพิธีกรและนักแสดง นักแสดงต้องสามารถทำหน้าที่ผู้กำกับการแสดงได้ และผู้กำกับเวทีก็สามารถแสดงละคร ช่วยจัดฉากและเป็นผู้โฆษณาได้

การทำงานของบุคลากรในลักษณะนี้สามารถช่วยแก้ปัญหาไปได้ระดับหนึ่ง แต่ก็อาจเกิดปัญหาตามมาได้ เช่น จากการทำที่ต้องมีงานรับผิดชอบหลายอย่างในขณะเดียวกัน บางกรณีนักแสดงละครให้เวลาในการซ้อมได้ไม่เต็มที่ เพราะต้องปลีกตัวไปอ่านข่าว การแก้ปัญหาเหล่านี้ต้องอาศัยการวางแผนอย่างระมัดระวัง เพื่อให้บุคลากรได้ทราบความสำคัญของงานที่ต้องทำตามลำดับก่อนหลัง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของบุคลากรแต่ละคน และการควบคุมของหัวหน้าฝ่ายรายการ เช่น หากนักแสดงคนใดอยู่ในช่วงที่มีละครออกอากาศในช่วงนี้จะไม่มีการรับงานอื่นๆ เพิ่มเติมอีก (อารีย์ นักดนตรี, สัมภาษณ์)

๖.๒.๔ ปัญหาในด้านพื้นที่

บุคลากรด้านรายการของช่อง ๔ บางขุนพรหม ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรที่มาจากสื่อวิทยุหรือเคยฝึกปฏิบัติงานกับสื่อวิทยุมาก่อน บุคลากรเหล่านี้ต้องประสบกับปัญหาไม่น้อย เมื่อต้องพบกับความแตกต่างประการสำคัญระหว่างวิทยุโทรทัศน์คือ การใช้พื้นที่ที่แตกต่างกัน สื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อทางเสียงที่ไม่จำเป็นต้องใช้พื้นที่จำนวนมากแต่อย่างใด อาจกล่าวได้ว่าผู้จัดรายการวิทยุเพียงใช้เสียงดังพื้นที่เพียงไม่กี่ตารางเมตร ก็สามารถสร้างโลกในจินตนาการได้อย่างกว้างไกล ในขณะที่โทรทัศน์เป็นสื่อที่นอกจากจะได้ยินเสียงแล้วยังสามารถมองเห็นภาพได้ สื่อวิทยุโทรทัศน์จึงมีความจำเป็นต้องใช้เนื้อที่ในการผลิตรายการจำนวนมาก

แม้อาคารสถานีของช่อง ๔ บางขุนพรหม จะจัดสร้างตามแบบของ อาร์.ซี.เอ ซึ่งประกอบด้วยห้องส่งสองห้องซึ่งจัดว่าเหมาะสมสำหรับการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ แต่เนื่องจากความจำกัดทางด้านเงินทุนและความเร่งรีบในการเปิดสถานี จึงทำให้ห้องส่งแล้วเสร็จใช้งานได้ในระยะแรกๆ เพียงห้องเดียว ห้องส่งห้องเดียวนั้นจึงต้องใช้เป็นที่จัดรายการต่างๆ ทั้งละครและรายการบันเทิงรวมทั้งต้องใช้เป็นเนื้อที่สำหรับนำเสนอรายการโฆษณาด้วย ปัญหาในด้านพื้นที่ทำให้บุคลากรฝ่ายรายการต้องแก้ไขด้วยการจัดแบ่งพื้นที่ตามความเหมาะสมโดยแบ่งส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่สำหรับการแสดง อีกส่วนหนึ่งกันไว้เป็นพื้นที่ในการโฆษณาสด การแสดงละคร ผู้เขียนบทต้องพยายามเขียนบทให้หลังตัวในฉากเดียว โดยต้องดึงเหตุการณ์ต่างๆ มารวมกันอยู่ในฉากนี้ให้มากที่สุด บางครั้งละครบางเรื่องก็ต้องใช้ฉากขนาดใหญ่เป็นเหตุให้ต้องลดเนื้อที่สำหรับการประกาศโฆษณา

๖.๓ ปัญหาด้านประสบการณ์ของบุคลากร

บุคลากรในฝ่ายรายการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานกับสื่อวิทยุโทรทัศน์มาก่อน ดังนั้นปัญหาเกี่ยวกับประสบการณ์จึงเป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการในการทำงานของบุคลากรด้านรายการ

ในประเด็นปัญหานี้ ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็นสองประการคือ การขาดประสบการณ์ในด้านความรู้ ความเข้าใจและการขาดประสบการณ์ในการทำงาน

๖.๓.๑ การขาดความรู้เกี่ยวกับวิทยุโทรทัศน์

แม้บุคลากรส่วนใหญ่ในช่อง ๔ บางขุนพรหม จะได้เคยมีประสบการณ์ในด้านการทำงานกับสื่อแขนงอื่นมาแล้วบ้าง เช่น จากวิทยุ ละครเวที หนังสือพิมพ์ และภาพยนตร์ แต่ในขณะนั้นงานด้านโทรทัศน์เป็นงานใหม่ที่ไม่สามารถหาผู้เชี่ยวชาญในด้านนี้ได้ อีกทั้งขณะนั้นยังไม่มีสถานศึกษาให้การอบรมความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ หรือสื่อสารมวลชน เช่น ในปัจจุบัน ดังนั้นบุคลากรที่มาทำงานด้านรายการจึงเป็นผู้ขาดความรู้ในด้านวิทยุโทรทัศน์

การแก้ปัญหาในด้านบุคลากรนี้อยู่สองประการ ประการแรกอาศัยระบบการนำเข้าบุคลากร ด้วยการที่กรมประชาสัมพันธ์ส่งบุคลากรไปอบรมความรู้เกี่ยวกับวิทยุโทรทัศน์ใน ต่างประเทศ ได้แก่ จากประเทศอังกฤษคือจาก บี.บี.ซี และจากอเมริกา คือสถานีวิทยุโทรทัศน์ อาร์.ซี.เอ บุคคลสำคัญที่ได้ดูงานในที่ดังกล่าว ต่อมาได้มาเป็นหัวหน้าฝ่ายการ และฝ่ายข่าวคือ จำนง รั้งสิกุล และสรรพสิริ วิรยศิริ จำนงให้ข้อมูลว่าการไปครั้งนั้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำงานด้านวิทยุโทรทัศน์

ในประการที่สอง เป็นการแก้ปัญหาของบุคลากรอื่นที่ไม่มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานในต่างประเทศ บุคลากรเหล่านี้ต้องศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง อาทิเช่น อาจินต์ ปัญจพรรค์ได้ประโยชน์อย่างมากจากตำรับตำราภาษาอังกฤษ เกี่ยวกับความรู้เรื่องการจัดรายการและการเขียนบทโทรทัศน์ที่จำนง รั้งสิกุล ได้รวบรวมเอาไว้ในตู้ภายในห้องทำงาน ซึ่งอาจินต์ก็ได้ใช้ประโยชน์จากการศึกษาด้านการเขียนบทละคร การเขียนบทรายการวิทยุโทรทัศน์ และยังได้ใช้เป็นแหล่งวัตถุดิบในการหาแนวคิดมาจัดทำรายการ (อาจินต์ ปัญจพรรค์, ๒๕๓๓) อารีย์ นักดนตรี มักใช้เวลาว่างไปดูละครเวที และภาพยนตร์ เพื่อศึกษาวิธีการแสดงของตัวละคร และเพื่อหาแนวคิดมาทำเป็นบทละคร (อารีย์ นักดนตรี, สัมภาษณ์) อย่างไรก็ตามแม้จะมีการศึกษาบทความรู้ และได้รับการแนะนำจากหัวหน้าฝ่ายการบุคลากรก็ยังคงอาศัยประสบการณ์ เร็ยเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกไปด้วย

๖.๓.๒ ปัญหาการขาดประสบการณ์ในการทำงาน

แม้จะได้มีการเตรียมการในด้านการศึกษาหาความรู้ของบุคลากร และมีการฝึกฝนเป็นอย่างดีกับสื่อวิทยุกระจายเสียงมาก่อนแล้ว การปฏิบัติงานโทรทัศน์ก็ยังคงเป็นงานสื่อมวลชนที่มีลักษณะเฉพาะความรู้บางอย่างต้องอาศัยประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ ดังนั้นจึงพบว่าในระยะแรกของการทำงาน การขาดประสบการณ์ กับงานโทรทัศน์ของบุคลากรสามารถก่อให้เกิดปัญหา

ได้ไม่น้อย โดยเฉพาะการผลิตรายการสดออกอากาศทันที ซึ่งโดยปกติน่าจะเป็นเรื่องของผู้ที่เชี่ยวชาญ

ปัญหาจากการขาดประสบการณ์ทำให้เกิดปัญหาเฉพาะหน้าในการแสดงซึ่งยากจะแก้ไขได้ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการแสดงที่ดูเหมือนจะเป็นบทเรียนร่วมกันของสื่อมวลชนวิทยุโทรทัศน์และภาพยนตร์คือ ปัญหาจากการนำเด็กที่อายุน้อยหรือการนำสัตว์ที่ยังไม่ฝึกให้เชื่องมาแสดง

...ตำราทีวี อเมริกันเล่มหนึ่งบอกได้ว่า “อย่าเอาเด็กเล็กๆ หรือสัตว์มาเล่นทีวี เพราะกำกับฯ ยาก” คือ..มีละครเรื่องหนึ่งเอาเด็กอายุ ๕-๖ ขวบมาแสดงและมีบทร้องให้อย่างโศกเศร้า ถึงตอนร้องไห้ก็ไม่ร้อง ผู้แสดงอีกคนหนึ่งซึ่งซ้ำของมาจากละครเวทีก็แอบหยิกแรงๆ เด็กก็ร้องจริงๆ แหละครีบ แต่ร้องว่า “อย่าหยิก อย่าหยิก โอ๊ย....เจ็บ!!!” เติ้ง สติเฟื่อง ไปเอาลิงชิมแปนซีแสนรู้ ๒ ตัวจากเขาดินมาออกทีวี ในรายการสำหรับเด็ก โชว์ลิงถีบรถสองล้อ, ลิงก็ถีบไล่กันเป็นวงกลมกว้างขึ้นกว้างขึ้น จนชนขาดากล้องถ่าย ลิงก็ทิ้งรถ คว่าเลนซ์กล้อง..

เอาใหม่ ขอแก้ตัว เติ้งประกาศว่า “ต่อไปนี้เชิญชิมแปนซีเล่นฟุตบอล” กลิ้งฟุตบอลเข้าไปให้เขาเตะกัน เขาก็ชู๊ดโครมมาที่กล้องถ่าย ...

(อาจินต์ ปัญจพรรค์ ๒๕๓๓: ๑๕๐-๑๕๑)

หรือปัญหาที่เกิดจากสุนัขที่อารีย์ นักดนตรี (สัมภาษณ์) เล่าให้ฟังว่ามีละครเรื่องหนึ่ง มีบทให้นางเอกต้องเดินจูงสุนัข ในตอนแสดงก็เกิดปัญหาขึ้นมา เพราะสุนัขเกิดเดินพันแข้งพันขานางเอก จนถูกเหยียบบรัองเสียงดังออกมา เกิดเป็นเรื่องขบขันประจำสถานีขึ้นมา

ปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องของประสบการณ์อาศัยสังขม และเรี่ยวรู้จนเกิดความชำนาญ และเข้าใจว่าสิ่งใดที่ควรละเว้น หรือต้องหลีกเลี่ยง นอกจากนี้บุคลากรยังพบว่าในบางครั้งประสบการณ์ที่มาจากสื่อชนิดหนึ่ง อาจจะใช้กับสื่ออีกชนิดไม่ได้ ซึ่งเป็นปัญหาจากความแตกต่างของสื่อ

ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาของบุคลากรจากวงการละครเวทีและภาพยนตร์ เมื่อมาแสดงในรายการโทรทัศน์จะพบว่าบุคลากรเหล่านี้จะมีปัญหาในเรื่องการใช้เสียง กล่าวคือบุคลากรที่มาจากละครเวทีจะมีเสียงดังจนเกินไป เพราะมาจากละครเวทีที่ต้องพูดเสียงดังให้ผู้ชมทุกคนในโรงละครได้ยิน แต่ไมโครโฟนที่ใช้ในรายการโทรทัศน์มีความไว เสียงพูดจึงดังกลบนักแสดงคนอื่น ๆ ส่วนบุคลากรจากสื่อภาพยนตร์ ก็จะมีปัญหาว่าใช้เสียงเบาจนเกินไป หรือกระแส

เสียงไม่ไพเราะ ทั้งนี้เพราะภาพยนตร์สมัยนั้นไม่ต้องใช้เสียงของนักแสดง แต่ใช้เสียงจากนักพากย์ บุคลากรเหล่านี้ต้องมาฝึกการใช้เสียงกันใหม่ (อารีย์ นักดนตรี, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้บุคลากรยังพบว่ารายการบางอย่างที่มาจากรายการวิทยุ ทั้งที่เป็นรายการที่ประสบความสำเร็จมาก แต่เมื่อนำมาทำเป็นรายการโทรทัศน์ กลับไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เช่น ละคน เรื่องล่องไพร ที่จัดโดยสรรพสิริ เป็นละครวิทยุที่ประสบความสำเร็จมาก แต่เมื่อนำมาทำเป็นละครโทรทัศน์กลับไม่ประสบความสำเร็จแสดงได้ ๒ เดือน ก็ยุติ ทั้งนี้ก็เป็นเพราะความแตกต่างกันของละครวิทยุกับโทรทัศน์ เพราะละครเรื่องล่องไพรเป็นละครที่ต้องใช้ฉากและเทคนิคต่างๆ กันมากมาย ละครวิทยุเพียงใช้เสียงก็สื่อความหมายให้ผู้ฟังเกิดมโนภาพได้ แต่ละครโทรทัศน์ต้องทำให้เกิดภาพ เมื่อไม่สามารถสร้างภาพให้ได้ตามที่คนดูคาดหวังก็จึงไม่ประสบความสำเร็จ

รายการบางอย่างก็เป็นรายการที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งมาจากต่างประเทศ เช่น รายการปัญหาทายอาชีพ ที่มีตัวแบบมาจากรายการ "What's My Line?" ของอเมริกา แต่เมื่อนำมาเสนอทางโทรทัศน์ไทยบ้างก็กลับไม่ค่อยได้รับความนิยม ซึ่งทั้งนี้ก็เป็นเพราะรสนิยมที่ต่างกันของคนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน